MUNTANYA

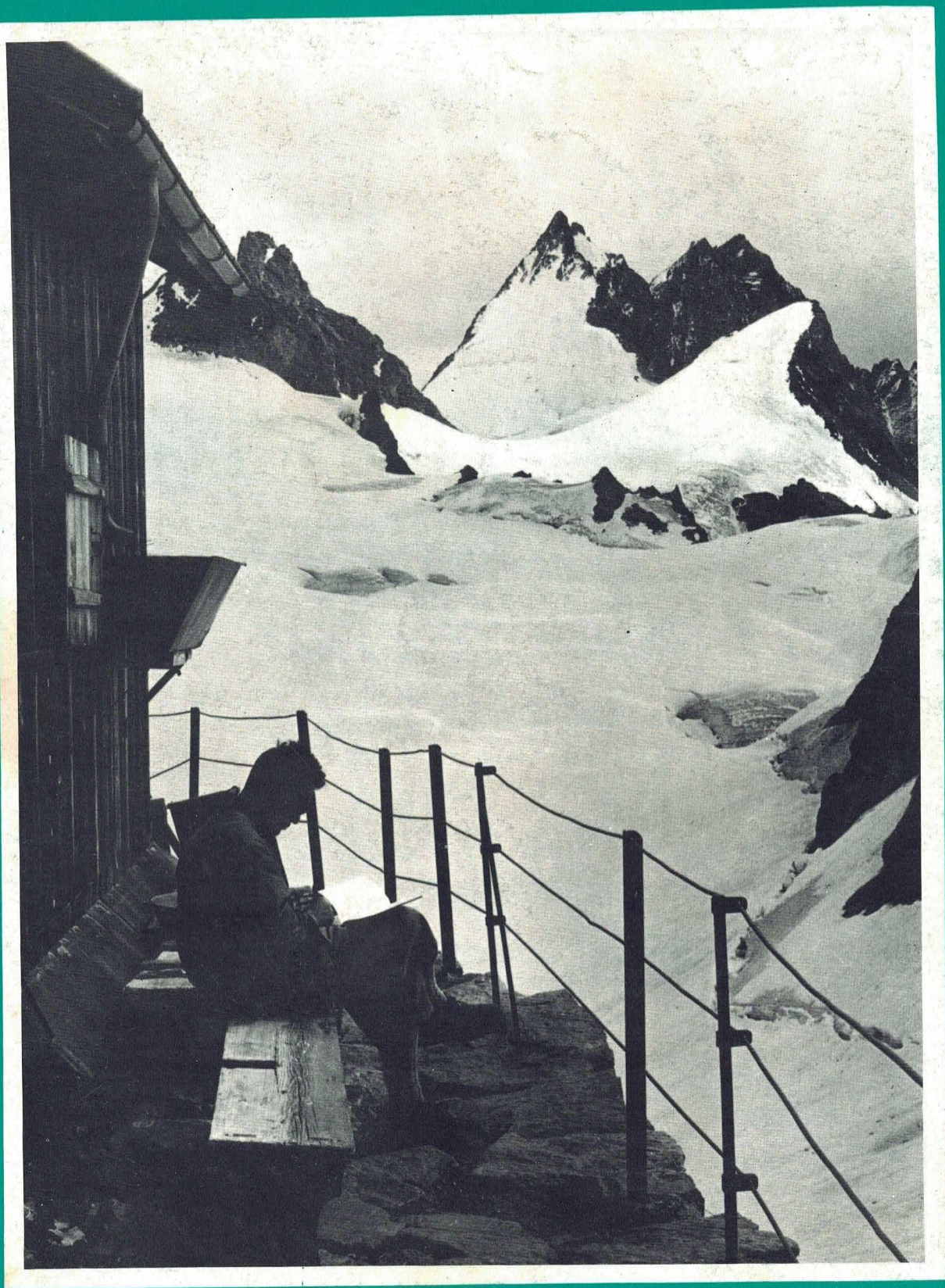

OCTUBRE 1972

Bagués

JOIERS

EL REGULADOR
BAGUÉS

Rambla de les Flors, 105 - Carme, 1
Tels. 231 04 00 (Tres línies) - 222 29 13
Aparcament gratuit a «La Gardunya»

JOIERÍA BAGUÉS

PERLES - BRILLANTS - MARAGDES

Passeig de Gràcia, 41
Tels. 216 01 73 - 216 01 74
Aparcament gratuit a S. A. B. A.

Casa Bagués

Carrer de Sant Pau, 6
Aparcament gratuit a «La Gardunya»

Les creacions més modernes en joieria, argenteria i rellotgeria
Ultimes novetats en rellotges-joia i esportius

ESPECIALITAT EN LLISTES DE NOCES

Coberteries d'argent, alpaca i acer inoxidable

Concessionaris exclussius de la marca **PIAGET**
RELLOTGES DE GRAN LUXE

AGENTS DE

PATEK PHILIPPE
EL MILLOR RELLOTGE DEL MÓN

BULOVA®
EL MILLOR RELLOTGE ELECTRÒNIC

esports

witty

ARAGÓ, 261 (Junt P. de Gràcia)

BARCELONA

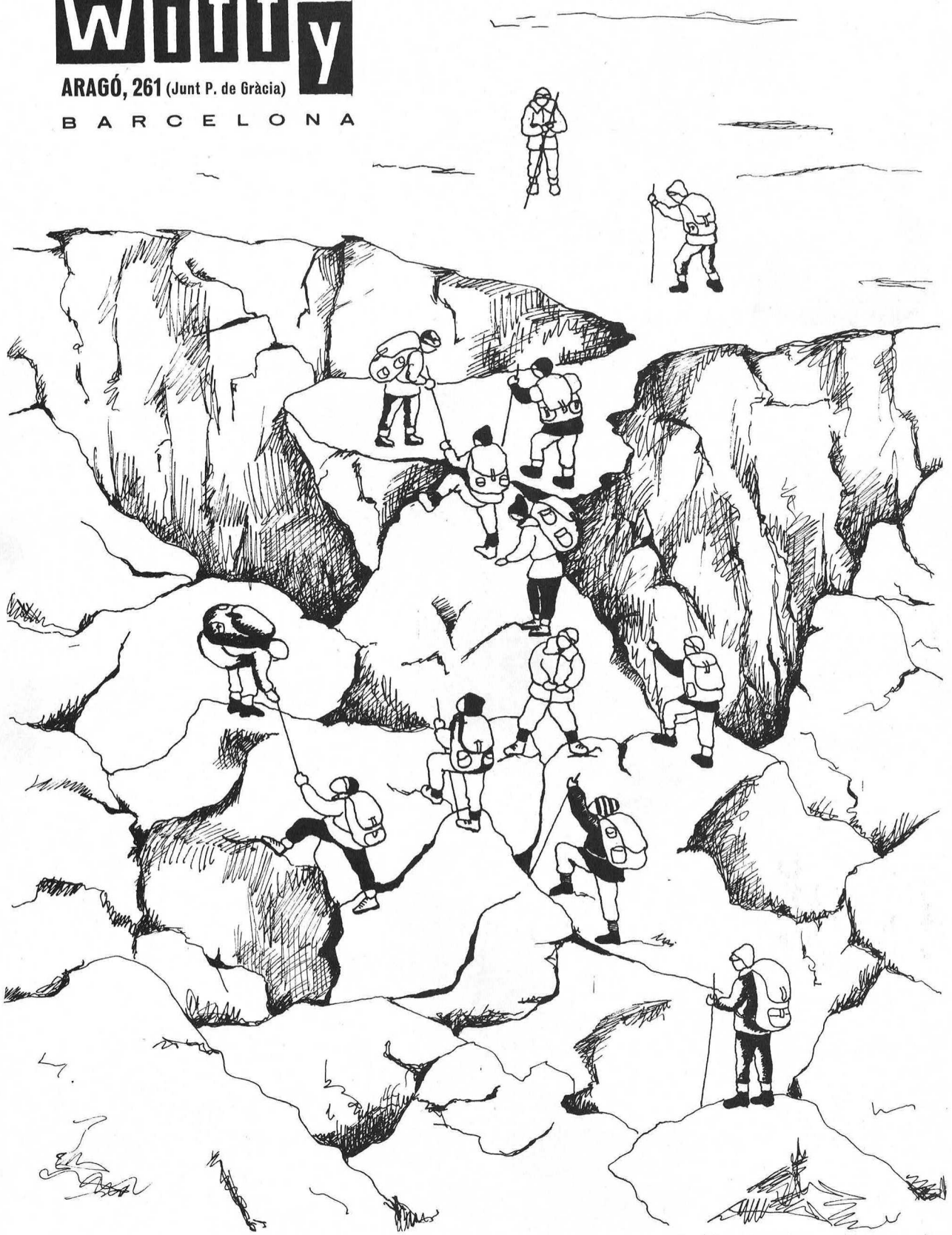

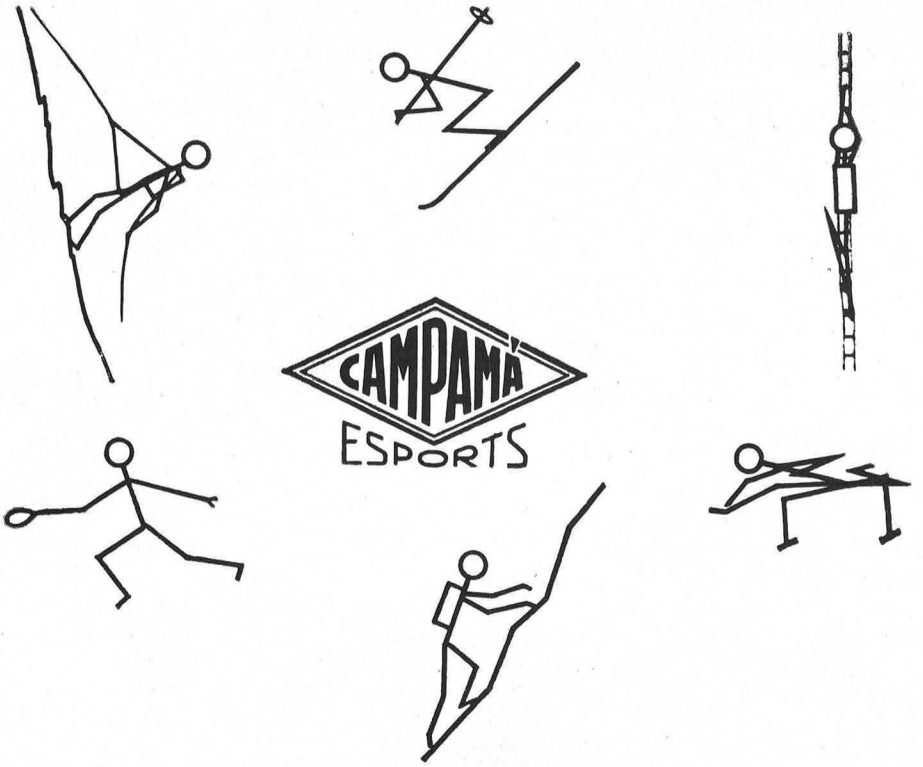

Urgell, 95 bis BARCELONA-11 Telèfon 253 50 01

d'EL CASERIO, me'n fio!

Per això
és el primer formatge
en porcions
d'Espanya

Pes en origen: 170 grams

EL CASERIO

roques,
parets i agulles
de
MONTSERRAT
1/ REGIO D AGULLES

GUIA D'ESCALADES

per
josep m. rodés i ferran labraña

206 pp., amb nombroses il·lustracions i amb gràfics 350 ptes.

Aquest primer volum d'una detalladíssima guia d'escalades de Montserrat, feta durant anys d'esforç per dos membres del GEDE del Grup Excursionista de Gràcia, comprèn acurades ressenyes de la zona de la Paret d'Agulles, de la zona occidental (Serrat de la Portella), de la zona central (de les Bessones) i de la zona oriental (del Refugi), acompanyades de la il·lustració gràfica adéquada. Obre el volum una introducció general. Al final s'inclou un vocabulari dels escaladors montserratins, autèntica novetat per a lingüistes i escaladors.

PUBLICACIONS DE L'ABADIA
DE MONTSERRAT

Distribució: L'Arc de Berà, Condesa de Sobradiel, 4 Barcelona-2

FRED PERRY
SPORTSWEAR

FRUÏU de lliscar sobre el GLAÇ
amb el material apropiat

Pavillesset

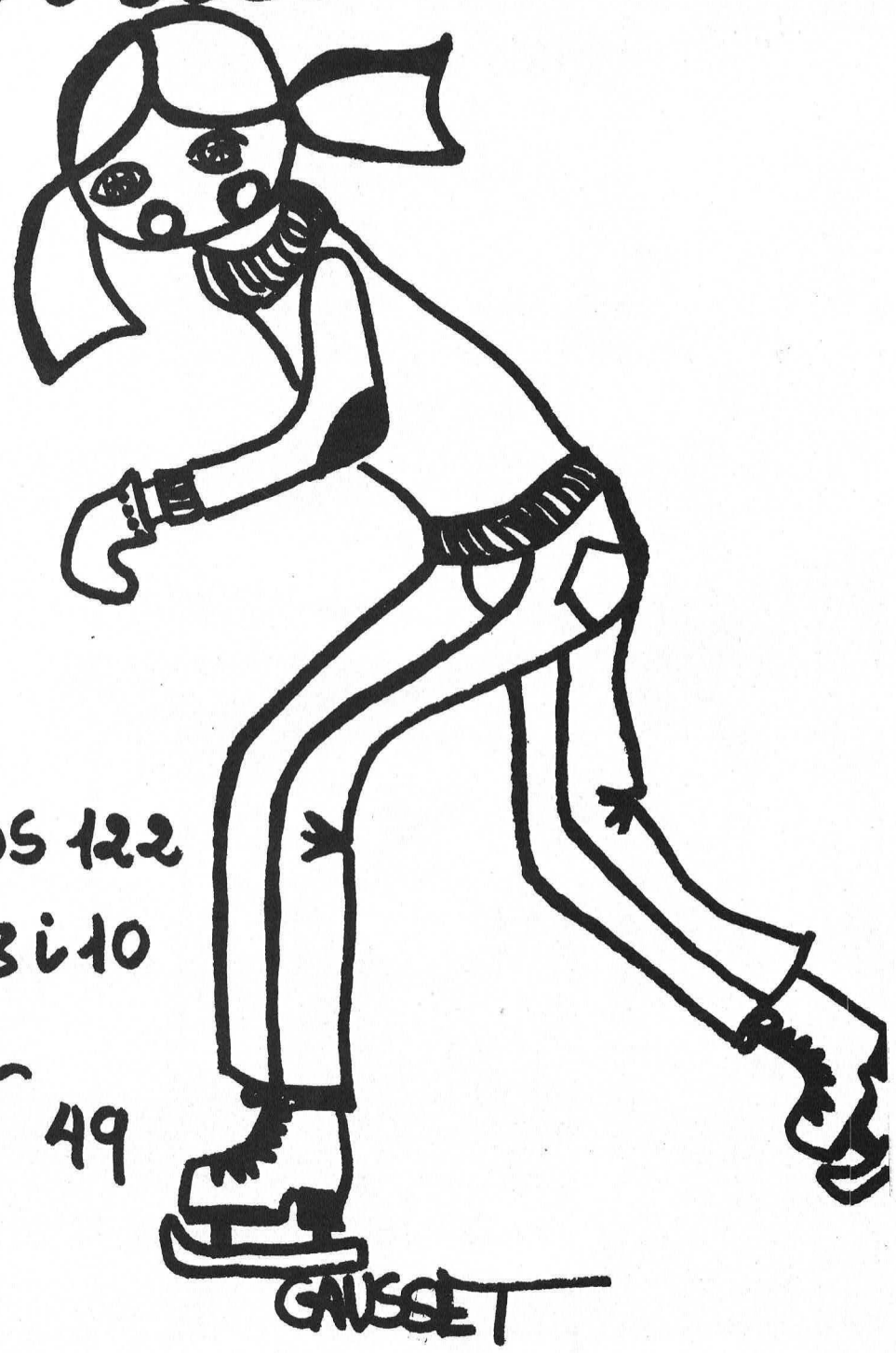

ENRIC GRANADOS 122

AVINYO 8 i 10

P. MANUEL GIRONA 49

la qualitat dels nostres clients determina la qualitat dels nostres productes

esports esplai

articles d'esport per a clients de qualitat

c. del pi nº 16, barcelona-2

tels. 231.64.34 221.28.57

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Any XCVI Núm. 663 Vol. 84

OCTUBRE 1972

Diposit Legal B. 546 - 1953

Sumari

	Editorial	162
Josep Sánchez	Escalades a les costes de Garraf	163
Ramon Pujol i Alsina	"Tête Blanche", passejada alpina	168
Jaume Fabrés i Amorós	Alta ruta hivernal, Chamonix-Saas Fee	174
Ramon Vinyeta	On neix el riu Fluvià...?	180
J. Vanrell Roca	Troballes arqueològiques al riu Foix	184
	En defensa de la Natura	186
Joaquim Senties	El XIV Rallye d'Alta Muntanya, un rallye selectiu	188
	Els Rallyes d'Alta Muntanya, a debat	192
	Crònica del Centre. Homenatge als raiers	197
	Reunió extraordinària de la junta directiva del Centre a la Molina	199
	E. R. E. campanyes d'estiu	199
	Crònica Uns actes de civisme dignes d'imitar	200
Josep Girona	Bibliografia Historia de Capellades, per Esteve Busquets Molas	200

Redacció i Administració:
Paradís, 10, Barcelona (2)
Tel. 232 45 01, 01, 02, 03

Director: Josep Llaudó i Majoral

Consell Assessor: Agustí Jolis i Felisart, Francesc Gurri i Serra, Jaume Fabrés i Amorós, Miquel Albert, Josep M. Sala

Assessor tècnic: Albert Jané

Maqueta: Josep Nuet

Secretària: Trinitat Campmany

Comptador: Manuel Casanova

Publicitat: Lluís Puntís, Bailèn, 151, 6.e 2.a Barcelona (9) Tel. 257 59 56

Col.laboradors: Jaume Granell, Ramon Pujol i Alsina, Albert Oliveras, Hermenegild Carreté, Josep M. Sala Albareda, Agustí Jolis i Felisart, Josep Abril, David M. Aloy, Gabriel Jaraba, Enric Font, Roger Tarragó, Josep Girona, Modest Montlleó.

Subscripció: 135 pessetes anuals (sis exemplars); estranger, 165 pessetes; preu d'aquest exemplar, 28 pessetes (Comanda de números endarrerits a la redacció de la revista)

Impressió: Suimpa, Indústria, 110 Barcelona (13)

Portada: Cabana Bertol (3.311 m), als Alps del Valais. Un niu d'àligues penjant dalt d'un roc. (foto: Pujol i Alsina)

EDITORIAL
Estiguem atents

Ens sembla evident que, actualment, la personalitat humana se sent més afermada i decidida, per tal com ha aconseguit d'eliminar molts prejudicis que la tenien atenallada, encara que, sortosament, no ha deixat de banda o menyspreat uns aspectes de formalitat, respecte i responsabilitat, que han caracteritzat sempre els seus actes.

Així i tot, constatem que la cultura que ara es tendeix a adquirir, s'encamina principalment cap als coneixements tecnològics, indispensables per a aconseguir un èxit ràpid, un triomf, un nou avenç respecte al punt on han arribat els altres, indispensables per a satisfer la necessitat que sentim d'afermar-nos més i més en la seguretat de les nostres idees pròpies. I així es deixa de banda el conreu de les qualitats de l'esperit, que donaria a l'èxit material de cadascú un equilibri harmònic, i que ens explica i ens permet de comprendre moltes coses, que molts no saben copsar a causa de la seva subtilesa, apta només per a aquells qui estan preparats per a captar-ne les manifestacions.

Ho veiem molt clarament en l'exemple que trobem en la Natura, les manifestacions de la qual, a la muntanya, al pla o a la mar, fan vibrar els uns i deixen els altres completament indiferents.

Aquestes breus consideracions vénen a tomb en adonar-nos que dins del nostre ambient excursionista, comença a proliferar una certa manca de responsabilitat, pel que fa al comportament i el respecte que tots devem als altres, així com en el plantejament de les nostres activitats, com ara la preparació i la realització d'excursions de certa dificultat, en què l'estudi del projecte a dur a terme i els sentiments de companyonia i de solidaritat entre tots els membres del grup són indispensables per a treure profit de l'excursió.

Els muntanyecs hem eliminat la por que, no fa pas gaires anys, inspirava la muntanya, ja que aquells noms de lloc en què intervenen, d'una manera determinant, mots com ara Maleït, Encantat, Infern, Diable, Bruixa, Gegant, etc., han perdut aquells accents de temença de què abans anaven revestits, i han esdevingut unes simples expressions de toponímia, però, per la nostra banda, creiem que és justament en aquesta qualitat que mereixen perdurablement el nostre respecte.

Pel que fa a les noves tècniques d'esquí, d'alta muntanya o d'escalada, no creiem, tal com diuen alguns teoritzants que se n'han ocupat, que constitueixin cap manca de respecte envers la muntanya, sinó ben al contrari, opinem que gràcies a aquests mitjans, que l'enginy humà crea i millora constantment, ens és possible no solament de dur a terme grans travessies i primeres ascensions sinó també, tal com molt sovint hem tingut ocasió d'afirmar, de crear una autèntica obra d'art que se'ns ofereix a l'abast, car un bon descens amb esquís, una ascensió ben planejada o una escalada lògica, elegant i directa, són, sens dubte, al nostre entendre, unes veritables obres de creació personal.

En aquest aspecte i de cara, principalment, a les noves promocions, cerquem aquell sistema ideal, tan percecte com es pugui, que permeti la formació, sense entrebancs ni problemes, d'una joventut excursionista que respecti la muntanya, que l'estimi i que pugui trescar pels seus cims amb confiança i seguretat, coneixent les dificultats i sabent evitar els perills. Però estiguem atents *a salvaguardar uns valors que creiem vàlids i vigents, i que donen pas als nous impulsos i anhels del jovent que puja, tot adaptant-nos contínuament als temps que ens va tocant de viure, i així, és de cara a aquesta adaptació que hem vist proliferar, com mai no s'havia esdevingut, els col·loquis, les trobades i les enquestes, a part de les formals i reglamentàries assemblees socials.*

Però, repetim, estiguem atents *a no admetre desviacions dins l'ambinent i les entitats excursionistes que tenen entre nosaltres una característica fundacional, cultural, esportiva i patriòtica, tan àmplia com es vulgui i calgui, però amb un camí traçat, en aquest cas no segons la configuració del terreny, sinó segons l'ambient i les necessitats de cada moment, però que mena inexorablement a l'objectiu cobejat.*

Així, podem en tot moment ampliar activitats culturals o esportives, però sempre relacionades dins l'obra general de l'Excursionisme, ja que el sol fet de cursar uns estudis determinats o practicar, per exemple, un esport nàutic o un joc a l'aire lliure, no significa que es pugui classificar dins de l'Excursionisme, encara que tots nosaltres duguem a terme aquestes activitats culturals tècniques o esportives, en d'altres prestigioses entitats, idònies per a cada cas.

Per això, hi tornem, estiguem atents *a mantenir-nos en el propi paper que ens correspon, adaptat al dia i recolzat en un jovent que té moral per a viure l'aventura de la vida i la que la muntanya li ofereix.*

Reconeixem que la cultura i el caràcter d'un poble o d'un país no es manifesta només dins un sol ambient, el que ens agrada a nosaltres, sinó que és el conjunt d'activitats, propòsits i inclinacions de cada ambient cultural, humà o esportiu, el que dóna plena personalitat a una col·lectivitat, i és per això que, sentint-nos limitats a una sola part d'aquest tot, ens mereixen respecte les inquietuds, les idees i els gustos dels altres, però, per acabar, estiguem atents *a no desvirtuar la missió de cada cèl·lula, sinó a mantenir-la sòlida i vigent perquè respongui plenament a la seva missió.*

Escalades a les costes de Garraf

per **Josep Sánchez**

Fa força temps que m'han cridat l'atenció els penya-segats del massís de Garraf, aquest veí tan proper dels barcelonins, potser per l'originalitat del marc en què tenen lloc les vies d'escalades, amb el mar als peus.

Ja l'any 1968, el dia 1 de maig, amb l'amic Reinal, ens vam desplaçar a la platja de Garraf, a fi de realitzar-hi una possible ascensió, que suposàvem existent als famosos penya-segats. Veure'ns passar per la platja amb tot el nostre equip d'escalada hi devia fer un contrast ben curiós.

Ens movia l'afany d'escalar amb el mar sota els peus. Centrava el nostre interès un mur d'un centenar de metres de desnivell i considerablement llarg. Vam seguir la platja revisant les parets calcàries, però hi abundaven les zones de roca descomposta. La platja s'acaba tallada pel penya-segat i el mar, per la qual cosa, a fi d'inspeccionar l'altra meitat del mur vam haver de travessar el túnel del tren, que supera el primer turó, d'un quilòmetre de llargada aproximadament. Just a la sortida vam veure una paret que ofereix un aspecte immillorable, i de roca compacta. És, d'altra banda, l'únic recurs que se'ns ofereix, ja que després d'allí s'acaben els desnivells d'interès.

De baix estant no triguem a posar-nos d'acord amb el traçat d'un recorregut lògic. Tot seguit, i després de les obligades maniobres de preparació del material, inicio l'ascensió per un punt vulnerable. M'enfilo, de primer, amb cautela, car el terreny apareix terriblement vertical. La roca és magnífica i fa goig de debò d'escalar-la, amb la via del tren al peu de la paret i amb les onades que s'estavellen a uns quinze metres sota la via. Tot i que els pitons entren amb dificultat, hi ha preses molt bones per a les mans i els peus.

Se succeeixen els llargs de corda sense contratemps, encara que l'ascensió es manté d'una duresa considerable. No resulta corrent de tenir com a espectadors uns turistes, els quals, havent-nos vist, paren el motor de la canoa i criden i belluguen els braços a tall de salutació. O bé de tant en tant el terrabastall d'un tren que passa veloç per sota nostre i amb la seva embranzida sembla que faci sotraguejar tota la pètria muralla.

Hem guanyat ja les tres quartes parts del desnivell i tot el recorregut ha estat d'escalada lliure, malgrat la verticalitat que ofereix el terreny, farcit de desploms i de plaques llises. D'aquí estant sembla que el terreny que ens queda fins dalt de tot és d'escassa verticalitat i que no ofereix massa dificultats per a vèncer-lo, però un cop hi som ens adonem que no és pas així, ja que hi sorgeixen passatges molt delicats que exigeixen molt de compte, però anem resolent sense pèrdua de temps tots els problemes que ofereix aquest darrer tram i, finalment, després de superar uns últims blocs, guanyem el cim. D'aquí estant contemplem sota els nostres peus la verticalitat que apareixia falsejada des d'alguns punts i que ara veiem sense errors de perspectiva.

És mitja tarda i el sol cau de ple sobre els nostres cossos, suats i cansats. Ens sentim, però, optimistes, sobretot mirant al mar, on no trigarem gaire a cabussar-nos.

Via Sànchez-Reinal. Fitxa tècnica

Des de Garraf es travessa el túnel del tren en direcció a Barcelona i un cop a l'altra banda es continua cosa de cinquanta metres per la via (del tren). Tenim la paret a la dreta. La via d'escalada comença sota una balma de color negrenc. Es tracta d'un esperó d'uns cent metres de desnivell, de roca calcària, molt noble, cosa que, junt amb la verticalitat de la paret, fa que es tracti d'una escalada molt aèria, de passos atlètics, ja que tota l'ascensió és en escalada lliure.

Es guanyen verticalment els primer metres de la via, amb preses molt bones (V.º) fins que trobem el pas tancat per uns desploms, cosa que ens obliga a seguir en diagonal cap a la dreta, en un flanqueig molt fi que ens duu a un replà força espaiós on té lloc la R-1.

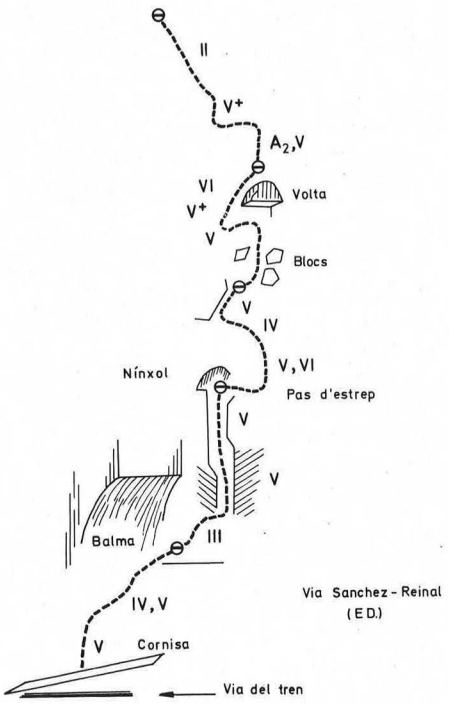

Es continua per la dreta superant uns blocs i després per una fissura desplomada (V.º) la qual desemboca sota una xemeneia que haurem de superar per oposició (V.º) i que desemboca en una plataforma en què hi ha una balma on fem la R-2 (longitud 30 m).

Es continua per una cornisa ben ampla cap a la dreta, que queda tallada per un llom, el qual cal guanyar collocant un estrep d' un pitó i sortir-ne en lliure per terreny molt vertical (V.º + i VI.º). Anem a parar en un terreny fàcil però que de mica en mica es torna vertical de nou. Es tracta d'una fissura que puja obliquament cap a l'esquerra (IV +) la qual acaba en cota bavaresa (V.º) i desemboca en un replà (R-3).

Cal prosseguir superant uns blocs fàcils fins que el pas queda tallat per un sostre, cosa que obliga a fer un flanqueig de cinc metres cap a l'esquerra (V.º — i V.º +) i després es prossegueix de dret per un mur llis i vertical (V +) la sortida del qual és summament fina (V.º, 2 pitons). R 4 en una savina seca.

Es continua per una curta fissura

Un moment de l'escalada per la via Sánchez-Reinald, a les costes de Garraf. ▼

(A-1, V.º, 2 pitons) i s'origina un flanqueig molt delicat (V.º +) d'uns 3 metres i amb dos pitons d'assegurança guanyarem un ressalt desplomat amb un pas acrobàtic (V +, molt atlètic) i superarem uns quants metres fàcils amb tendència a l'esquerra, fins a arribar dalt del cim.

La primera ascensió hi va ser duta a terme el dia 1 de maig de 1968 per J. Sànchez i Reinal, els dos del C.A.D.E.

Via de la Balma

Pels volts de Nadal d'ara fa dos anys ens trobem de nou davant aquesta paret amb possibilitats de realitzar-hi una altra ascensió interessant, i que consti com a via d'escalada, ja que el lloc és factible. Malgrat l'època de l'any el dia és esplèndid i la moral encara més.

Decidim de començar uns quants metres més a l'esquerra de la via que ja hi vam realitzar al peu d'una gran balma de color fosc.

El terreny sembla compacte i també vertical, i presenta la singular característica de la roca d'aquesta regió, del calcari treballat, en alguns indrets, per l'acció del mar, que hi origina formes capricioses i estalactites que pengen dels trons desplomats i que recorden les roques pròpies del món de l'espeleologia.

Les nostres mans i els nostres peus busquen la presa en aquesta construcció, a fi de poder superar els passos amb destresa prudent. No hi ha trossos de poca verticalitat i s'han de clavar pitons bastant seguit a fi de poder penjar-hi els estreps.

Després d'unes quantes hores d'escalada ens tanca el pas una placa completament llisa i lleugerament en desplom. Aquí dubtem un instant i fem el pensament d'abandonar en aquesta jornada i tornar-hi a fer un altre intent, però tenim encara bona part del dia i decidim intentar d'acabar l'escalada sense interrupció.

Aquest llarg de corda resulta extremament delicat, ja que cal buscar petites fissures on installar petits pitons. Alguns cops entren dos o tres

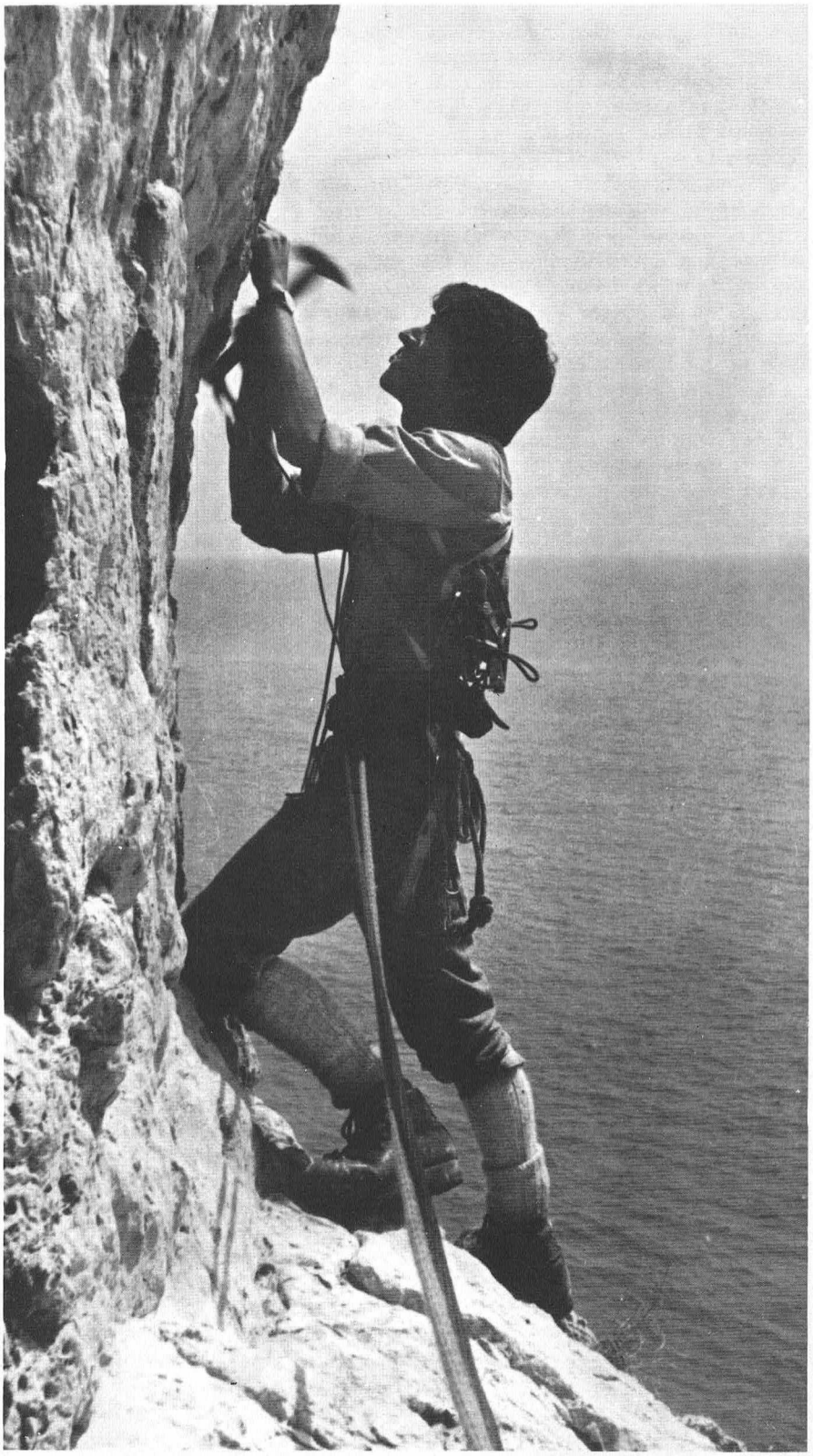

foto: Reinald Quitllet

La via de la Falconera és una atrevida escalada a les costes de Garraf que s'inicia arran de les aigües del mar. ▶

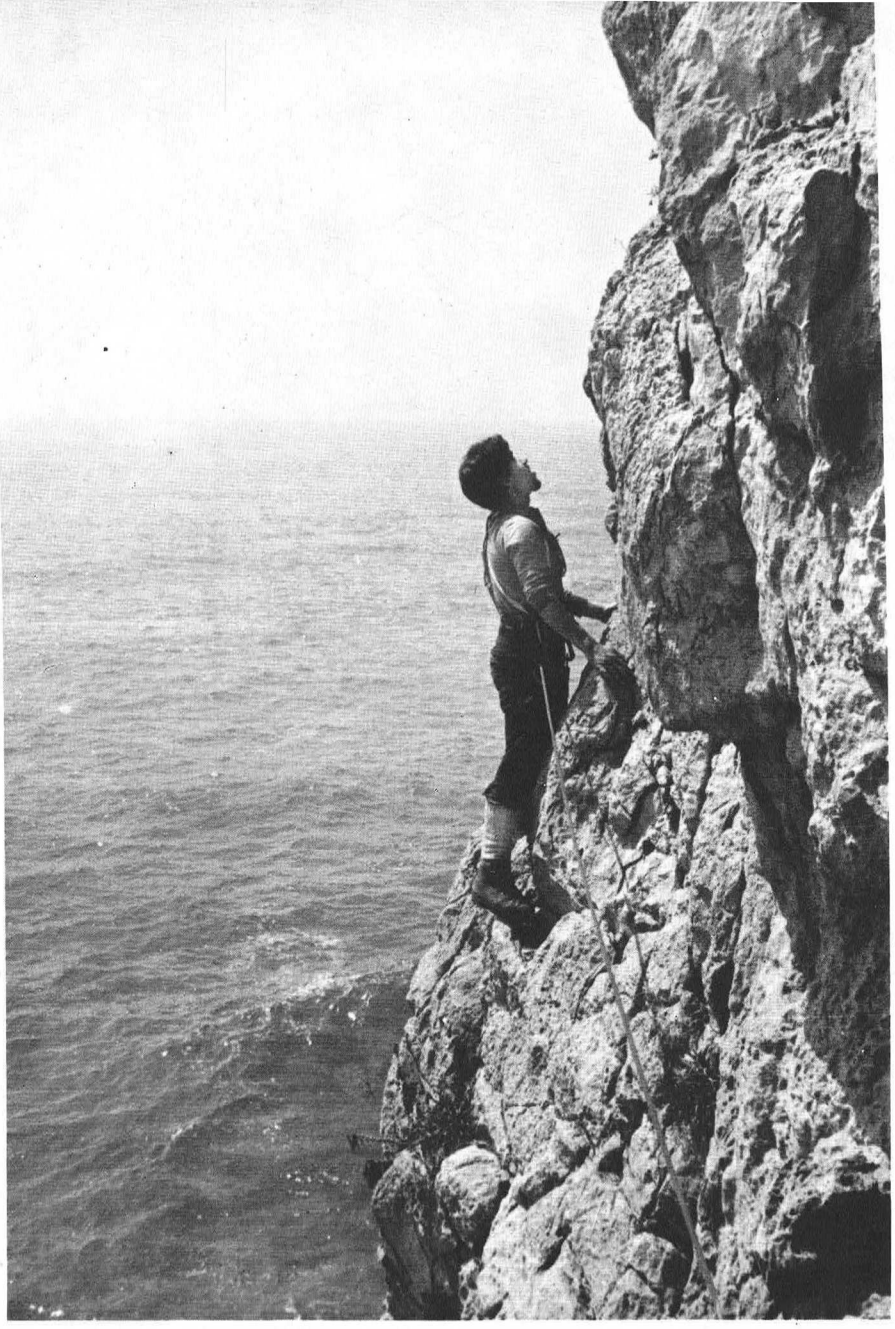

foto: Sánchez

centímetres i s'han de falcar amb petits tascons de fusta. Ens hem de penjar a cada pitó ja que la paret és excessivament vertical. Per fi ens acull una bona cornisa a la part superior on podem fer reunió de la cordada; solament falta un llarg de corda de poca dificultat fins al cim. És, certament, el llarg de corda de més poca dificultat que hem trobat, i la nostra eufòria ens ajuda encara a guanyar el cim tan anhelat.

Fitxa tècnica

Per l'itinerari de la via Sánchez-Gil, uns vint metres més cap a l'esquerra i al peu d'una gran balma fosca existeix una plataforma on comença la via.

Cal començar flanquejant uns metres cap a la dreta per una cornisa; després, es puja verticalment fins al peu d'un díedre curt (IV°) que se supera pel fons (V°) amb un pas d'estreps i a la sortida s'arriba a una confortable plataforma on té lloc la reunió (R-1) (20 m).

Se segueix obliquament cap a la dreta amb un pas atlètic al començament (V° +) i després vertical; tot seguit el terreny esdevé desplomat, cosa que obliga a flanquejar cap a la dreta per un mur llis i vertical (A-1) i al final se'n surt en lliure (V°) fins a una àmplia plataforma-cornisa. La reunió es fa a la dreta de la cornisa al peu d'una fissura en desplom (R-2) (30 m).

S'ha de continuar per una placa llisa i desplomada ratllada per una fissura (A-1) que després perd verticalitat (IV°) durant uns metres i tot seguit es converteix en un díedre molt vertical i llis que s'ha de superar en artificial (A-2) i al final se'n surt en lliure, cap a la dreta, fins a un ressalt on es fa la reunió (R-3). Des d'aquí, amb un llarg de 40 metres, sobre blocs verticals, s'arriba al cim (IV° +, IV°).

La primera ascensió hi fou realitzada el 13 de desembre de 1970, per Josep Sánchez i Lluís Carrasco.

Material: 8 pitons, estreps i 15 mosquetons.

Sempre que m'he traslladat a Garraf, però, m'ha cridat l'atenció la part central del penya-segat, on la verticalitat total de la roca sorgeix del mar mateix. El passat mes d'abril, ens hi arribàvem amb Maria Àngels Vidal i Rafael Aliaga, en un intent de realitzar-hi una escalada més atrevida. En aquesta època el mar era agressiu i furiós i el mal temps continuat no ens va permetre d'entrar-hi amb alguna embarcació petita a fi d'atacar el penya-segat del mar estant, però aprofitant el passadís que mena fins a l'entrada de la tan coneguda cova marina de la Falconera, des d'aquest punt vam poder realitzar, amb ajuda d'escalada artificial, un travessia per un terreny delicat, de blocs en desplom, que ens va situar al peu d'un esperó, on vam descobrir un lloc nou i fascinant. Després d'una curta jornada lluitant amb la roca, vam aconseguir de realitzar-hi una escalada i ja agonitzava la darrera claror del dia quan amb els dos companys recollíem el material d'escalada, mentre contemplàvem, sota nostre, el mar, ara esdevingut suau i encalmat.

Tot seguit que vam explicar aquesta nova via, s'hi van dur a terme repetides ascensions per cordades de companys nostres. Poden dir que tenim unes «Calanques» en petit, amb un interès indubtable. Les meves diapositives obtingudes en el transcurs de l'ascensió reflecteixen en tota la seva magnitud el marc sumptuós en què es desenvolupa l'escalada.

Via Falconera. Fitxa tècnica

Des de l'estació de Garraf cal seguir pel túnel del costat del mar en

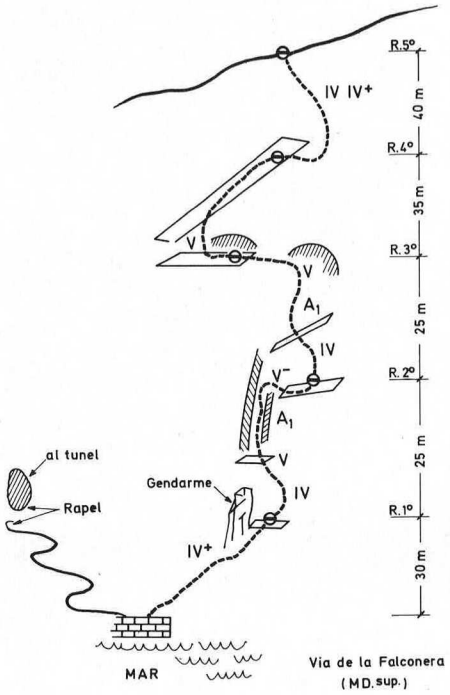

direcció a Sitges i per un forat que hi ha cosa de cinquanta metres abans de la sortida d'aquest túnel es baixa, amb un curt «rappel» de 3 metres, fins a un relleix que baixa en zigazaga per l'espadat fins a una gran plataforma on hi ha la cova de la Faiconera.

El primer llarg de corda comença per una cornisa que ascendeix obliquament per la dreta, seguint uns ferros estacats, i després per uns pitons de burí (IV°, A-1) s'ha de seguir uns metres en lliure i després de flanquejar un gendarme per la dreta, s'entra en una plataforma molt ampla (R-1). Des d'aquí cal remuntar uns blocs fins a arribar a un pitó de burí, d'on se surt en lliure fins a un petit replà (V°). Tot seguit, cal ascendir verticalment per un díedre que, a l'acabament, es torna desplomat, cosa que obliga a sortir en diagonal per la dreta (IV° i V°) i després d'un fàcil flanqueig s'arriba a una cornisa herbosa sota unes palmeres petites (hi cal vigilar molt que les cordes no freguin) (R-2).

Es continua verticalment (IV° +) en lliure i després d'un petit tros d'escalada artifical s'arriba en una cova, que se supera des del seu interior i amb ajuda de pitons (V°) fins a sortir-ne per la seva esquerra amb ajuda del burí ja installat, i es fa un flanqueig molt aeri i delicat (V°) a la fi del qual hi ha una petita cova equipada per a la reunió (R-3).

Es continua per l'esquerra. Hi ha uns metres fàcils, fins a un bloc que cal superar (V°, un tac i un pitó). S'hi troba una feixa molt ampla que s'ha de seguir fins a la reunió al cap d'uns vint metres (R-4).

Des d'aquí queda el mur final, desplomat i descompost. Per tant, cal flanquejar cap a la dreta uns vint metres fins al damunt d'un esperó recobert de savines. Es continua verticalment superant un bloc llis i desplomat per la seva esquerra (4 m, A-1), després per una fissura que puja obligada a l'esquerra (IV°) fins a un pi que surt de la paret horitzontalment i que serveix de relleix per a arribar fins al cim.

La primera ascensió hi va ser realitzada el dia 31 d'abril de 1972 per Maria Àngels Vidal, Rafael Aliaga i Josep Sànchez. Té uns 150 metres de recorregut i 100 de desnivell, amb bona roca calcària encara que n'hi ha algun tros de descomposta. Constitueix una escalada variada i mantinguda en dificultat, que es pot realitzar en 4 o 5 hores per una cordada de dos escaladors.

La segona ascensió s'hi va realizar el dia 22 de maig d'enguany per Jaume Florensa, Antoni Enjuanes, Jaume Crespo i Antoni Gómez.

Material: 2 tacs, 14 pitons de burí i 15 pitons varis.

El dia 1 de juny, de nou, em trobo a la platja de Garraf, amb el company Ramon Martínez. Inflem els bots pneumàtics, ja que avui volem atacar l'espadat des del mar. Les dues embarcacions ens serviran per a desplaçar-nos amb les voluminoses bosses de plàstic, amb roba i material.

Els ulls estranyats dels pescadors contemplen la imatge de dos indivldus, amb casc i banyador, remant I observant detingudament la paret exuberant. A penes cent metres de l'escullera, un díedre molt marcat ens acull com a punt de partida. Realitzem, tot seguit, el complicat exercici d'amarrar les barques, clavar pitons a la paret per penjar-hi el material, ordenar-lo en una posició precària i vestir-nos.

Els primers quaranta metres la roca és excellent. La bellesa del paisatge és singularíssima, el dia assolellat i sota nostre hi ha uns bussadors que ofereixen un agut contrast amb nosaltres: passem inadvertits en el seu món de silenci. Els seus esperits deuen sentir la mateixa sensació d'aventura que sentim nosaltres enfilats a la roca, els deu impulsar la mateixa necessitat, el mateix afany, que tots portem tancat dintre nostre.

Guanyem la paret en una escalada ràpida malgrat que ultrapassa els cent metres de recorregut. Ara, del cim estant, el mar sembla més blau que mai, una corrua de barques hi fa via cap al port. És ja més de migdia i el sol es deixa sentir de valent. Els nostres cossos, amb l'esforç i la calor, bullen, però al cap de poc, un bany delitós i relaxant, que ja feia estona que anhelàvem, és, de nou, un magnífic colofó de la diada.

Via S.A.M.E. Fitxa tècnica

Situats al port de Garraf, cal seguir cap a la detra per l'escullera en direcció a Sitges. Al final de l'escullera es baixa pels blocs que la formen, fins al mar, on veiem el mur de cent metres que forma el penya-segat. El principi de l'ascensió es troba a uns 80 m de l'escullera i cal una barca pneumàtica, almenys, per al transport del material. La major part d'aquest tros l'aigua cobreix un metre i mig, aproximadament. Agafem com a referència unes roques que surten a flor d'aigua, separades uns metres de la paret, davant les quals hi ha un díedre molt marcat per on s'inicia l'escalada.

Al primer llarg, hi ha una pitonissa de burí al principi per a installar-hi la motxilla i preparar el material, així com vestir-se i posar-se les botes. Cal pujar verticalment pel díedre uns

deu metres (IV°), el tres darrers dels quals per oposició (V° +) i així arribem en una petita però confortable plataforma equipada amb tres pitonisses de burí per a la reunió (R-1).

El segon llarg de corda continua verticalment per una xemeneia en desplom, un pas de IV° superior fins a seguir una fissura (A-2) i sortir després en lliure per un xemeneia de blocs (IV° +) (R-2 en una gran plataforma).

Cal continuar per l'esquerra per una cornisa herbosa, després superar uns blocs (III°) i prosseguir per unes plataformes successives cap a l'esquerra, al final de les quals un tac ens assegura en l'ascensió d'uns metres verticals (IV° +) fins a una balma. Des d'allí es continua amb un flanqueig de pocs metres cap a la dreta per fer la reunió (R-3 al peu d'un díedre).

Es continua pel díedre (V°) al principi i després es fan alguns passos amb l'ajuda d'estreps. Al final d'aquest díedre una pitonissa de burí ens ajuda a sortir en lliure (V°) fins a una aresta. S'ha de superar un bloc per a entrar en una bella i confortable plataforma (R-4).

S'ha de seguir verticalment per uns blocs amb savines fins sota d'un sostre, sortir-ne per l'esquerra (IV°) fins a situar-s'hi al damunt, i després d'uns metres fàcils fins a una cornisa per a fer reunió (R-5).

Es flanqueja cap a la dreta fins al peu d'una canal molt vertical que cal superar per la dreta, i pujar per un esperó de blocs (IV°, V°, dos pitons), i al cap deu deu metres tornar a l'interior. Amb aquest llarg, de 40 metres, s'arriba al cim.

La primera ascensió hi va ser realitzada el dia 4 de juny de 1972 per Josep Sànchez i Ramon Martínez, de la S.A.M.E.

Material: 20 mosquetons, estreps i 5 pitons varis.

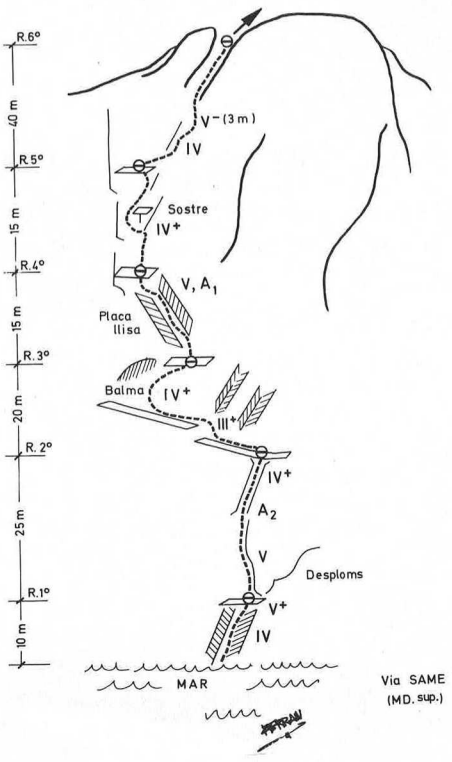

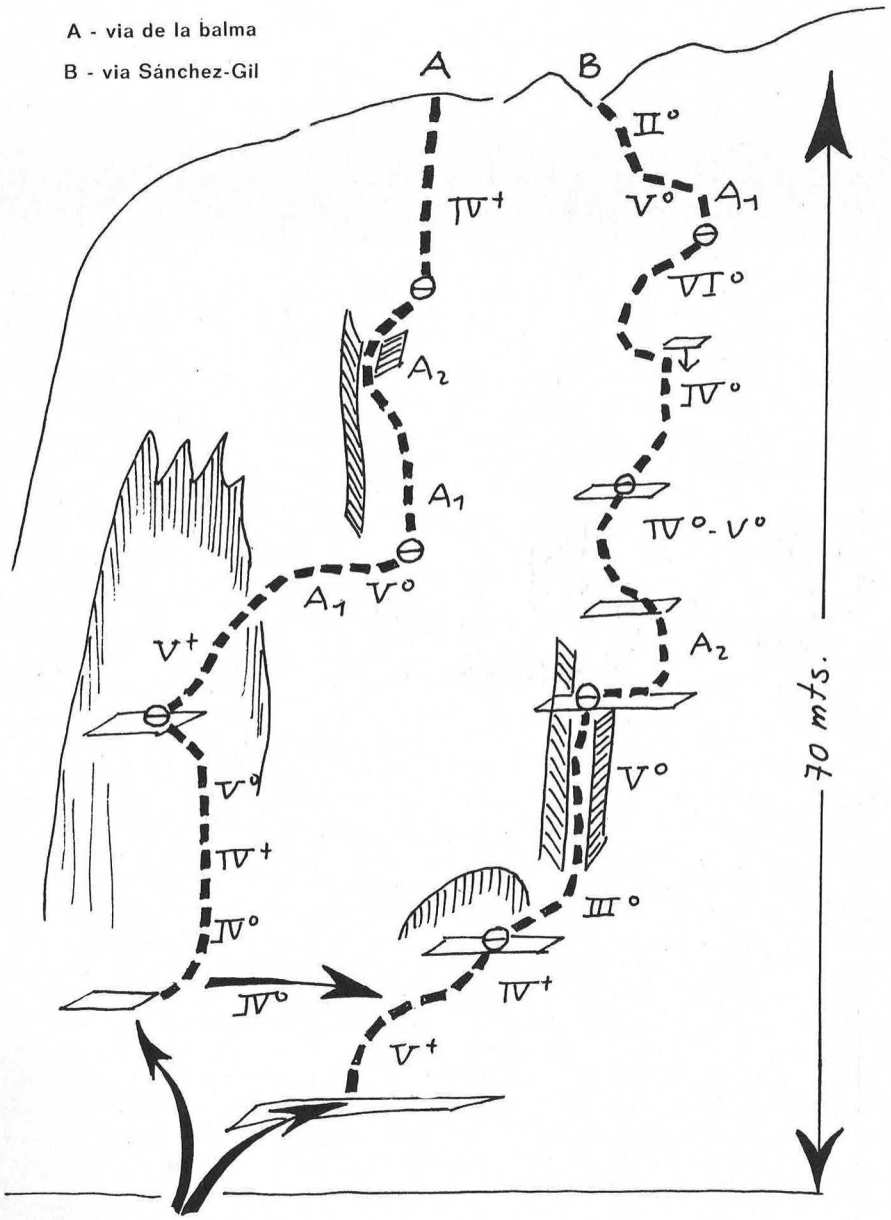

"Tête Blanche", passejada alpina

per **Ramon Pujol i Alsina**

El Cervi o Matterhorn, (4.478 m) captat en tota la seva feréstega esplendor des del coll d'Hérens (4.638 m). Al fons, el Mont-Rosa. ▶

El pas dels anys ens proporciona de tant en tant el goig de poder despenjar la nostra caixa dels bons records, i amb calma i un cert enyor, anar-los revivint.

Em veig, doncs, ara al Valais, a Les Haudères (Val d'Hérens) l'agost del 1959. Som la nostra colla, aquesta colla tan volguda, que hem anat forjant al llarg dels anys! Quan plegats hem anat fent moltes sortides a muntanya, amb bon o mal temps, quan hem compartit les nits de refugi, les contrarietats, i els encerts, quan gràcies a la colla he anat assolint un cim darrera l'altre, amb aquella joia única, que sols els cims poden donar-nos... Llavors, l'amic, és l'amic, el company entranyable, del qual ja no et voldràs separar mai més. La colla! és un mot que ho enclou tot: afecte, companyonia, bon humor i, per damunt de tot, una amistat forta i sincera, per a tota la vida. És el millor bagatge per anar a muntanya!

Dins de la nostra gran família excursionista, malgrat ésser tots tocats per la vareta màgica de l'ideal que ens empeny muntanya amunt, hi ha els dotats, i els que no ho són tant. Jo pertanyo als darrers. Gràcies a Déu, els escollits, porten empenta, coratge, fermesa i comprensió sobrades, perquè un cop som dins del grup se'ns contagiï aquell estat de gràcia que a ells els és habitual. Dintre ja de la colla, ens retrobem una mica nosaltres mateixos, ens sentim més agosarats, i l'esperit ben despert, per tal de no defraudar els qui ens han allargat la mà. Aquest fou el meu cas aquell agost del 1959. Deixeu, doncs, que signifiqui el meu agraïment als meus estimats companys Oliveras, Plans i Cardona, cordada magnífica, amb alegria, bon humor i seny, els seixanta minuts de cada hora.

I veus aquí el que fou la pujada a la Tête Blanche, magnífica calba de neu i gel coronant les glaceres de Mont Miné i de Ferpècle, en un dels més bells paratges alpins. La Tête Blanche assoleix els 3724 m i és arrodonida de pertot arreu, menys pel vessant de la Valpelline, que cau a pic damunt la gelera de la Tsa de Tsan.

Dimecres 12 d'agost: Fa un dia tot rúfol, i no ens hem llevat gaire de matí. L'Oliveras i en Cardona, estan tots atrafegats atapeïnt les seves motxilles amb les provisions que necessitaran per a passar quatre dies a muntanya. Un cop enllestit el seu treball, els sacs dels nostres amics han agafat unes proporcions considerables. Tot és a punt, i hom es neguiteja una mica perquè el guia es fa esperar. A dos quarts de dotze, cerimoniós i educadíssim, es presenta Josep Georges, i el seu fill també Josep, guia-aspirant. Ells dos i la nostra petita colla ens encabim dalt d'un jeep, en direcció a Ferpècle, l'últim poble de la vall d'Hérens. Des d'ací, en un parell d'hores pugem a la cabana de la Brícola a uns 2500 m. Ací dalt es fan grans obres, relacionades amb el complex hidràulic de la Gran Dixence, de la veïna vall des Dix. Com que fa una fresca no gens agradable, ens hem arrecerat a la cantina dels obrers, per a fer una mica de menjada. De Ferpècle a la Brícola, hi ha installat un telèferic per a pujar-hi els materials, i també els obrers, quan és necessari. Els guies tenen un permis especial per a fer-ne ús, i per a pujar amb ells, els paquets dels seus clients. Resulta molt agradable estalviar-se dues hores de motxilla a l'esquena!

Els guies, en Cardona i l'Oliveras, s'acomiaden de nosaltres i els veiem com s'allunyen a poc a poc, camí de la cabana Rossier. Els desitgem bona sort per a l'endemà, dia de pujada a la Dent Blanche, que ens va desapareixent embolcallada per les boires. Els nostres amics ja no es veuen, i desfem camí davallant cap a Ferpècle. Plou, i el dia és lletjot, però així i tot la muntanya és sempre bella. A banda i banda del camí, tot és un jardí, on les centaures, l'àrnica, l'epilobi i les campanetes fan un tapís dels colors més fins i brillants dessota del cel gris i emplujat. Veig per primera vegada, la genciana purpúria. Els grans escardots dels Alps, estan tots resseguits de petites perles,regal graciós de la plugeta suau que va caient.

Som ja al fons de la vall, i el nostre pensament corre cap als nostres amics, tot desitjant que demà faci bon temps.

Dijous 13 d'agost: L'esperança d'ahir s'ha confirmat. Fa un dia clar, magnífic. Estem contents pels nostres companys, que es deuen trobar en plena grimpada. En Plans i jo, anem entaforant a les nostres motxilles les provisions que la bona mestressa del nostre modest «Hotel des Alpes», ens ha preparat per la nostra sortida.

A dos quarts de 10 en punt, ja tenim l'home del jeep davant de la porta. Les nostres mullers ens acompanyen fins a Ferpècle. Avui tot és diferent d'ahir. Fa sol, i tot és rialler i lluent. A les 10 ja som a Ferpècle. Diem adéu a les nostres mullers, i trico-trico pugem cap a la cabana Bricola. El telefèric de les obres, ens puja la motxilla. Quin descans! A tres quarts de 12 som dalt, recollim els nostres sacs, i aprofitant l'experiència del dia abans, ens fiquem a la cantina, per menjar un plat de sopes ben calentes. Ben reconfortats, deixem la cantina i la seva escalforeta i a poc a poc, anem enfilant-nos per la morrena de la gelera de la Dent Blanche, fins a situar-nos al començament de la de Manzettes. Són ara prop de tres quarts de 3 de la tarda, i és aquest el lloc on quedàrem que ens recolliria el nostre guia, per a pujar tots junts a la cabana Rossier. El nostre home no és massa puntual, però això ens permet de ben reposar, i contemplar a pleret el gran espectacle que tenim davant. La roca on estem asseguts, és tota tebiona de l'escalfor del sol; som, doncs, ben sortosos de fer l'espera en un recer tan confortable. Hi ha una gran pau, i tot és immens. Em sento petit, petit, insignificant, com un puntet perdut enmig d'aquesta naturalesa desbridada i colossal. Voldria trobar les paraules per a descriure la majestat, la força i la bellesa que ens envolta, però, ai las! manca el mestratge!

De tant en tant aquest silenci únic de les grans altituds és trencat per un tro llunyà i somort: **seracs** de la glacera de la Dent Blanche, fatigats,

foto: Pujol i Alsina

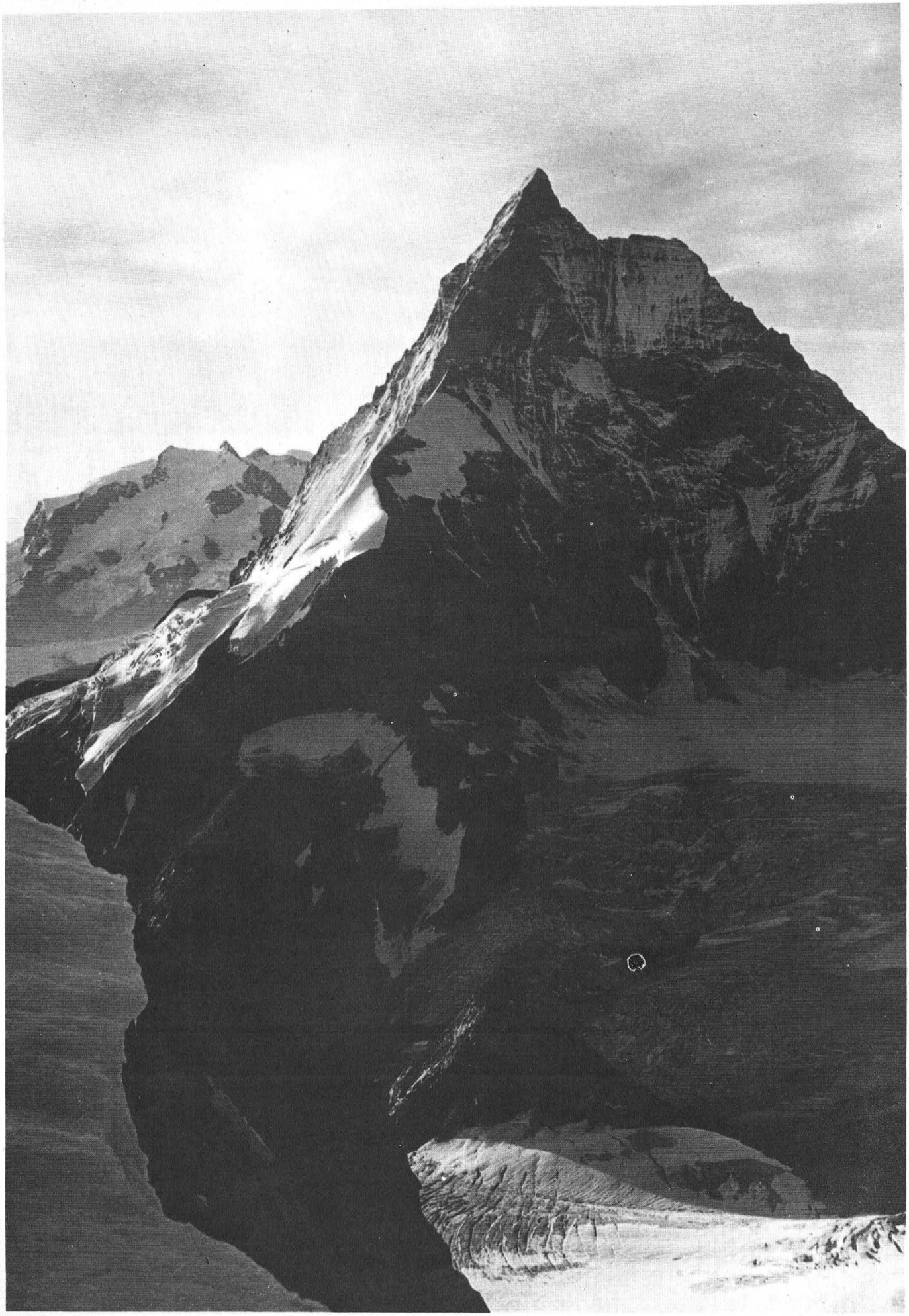

El primer raig de sol il.lumina les penjades geleres de la Dent d'Hérens (4.171 m). ▼

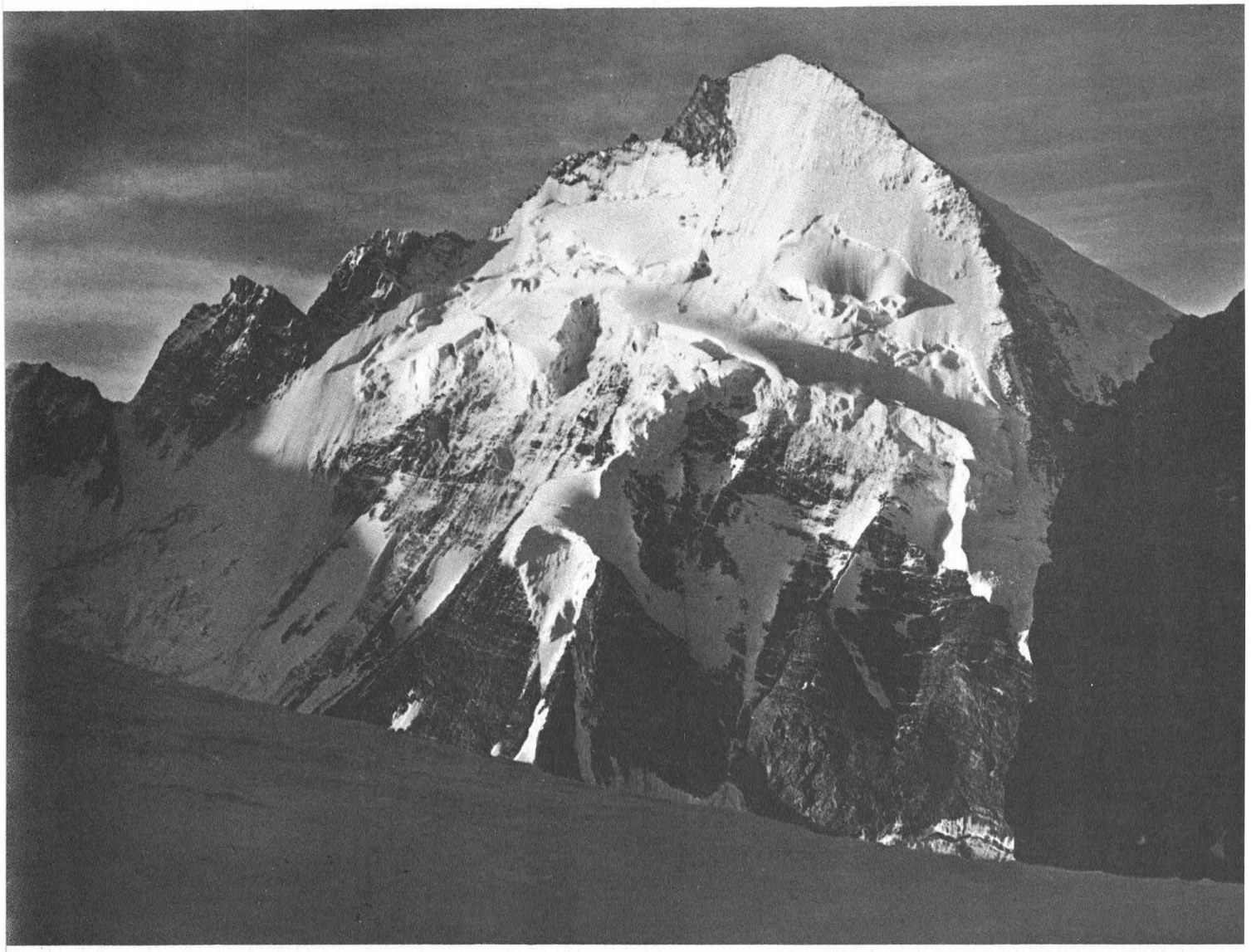

foto: Pujol i Alsina

es deixen caure pesadament. Afinant l'orella, sentó la cançó profunda del torrent que s'esmuny adelerat dessota la neu i el gel. Ara contemplo els núvols com evolucionen a tot l'ample d'aquest cel immens, atrafegats d'un cantó a l'altre, marcant de lluïssors i d'ombres capricioses la glacera de Ferpècle. Ressegueixo l'enfilall de crestes i d'agulles, i vaig identificant-les damunt del mapa. La Dent de Veisivi, la de Perroc, i com un dit monumental que vulgui abastar el cel, la fina agulla de la Tsa. Les Dents de Bertol, tot just s'insinuen pel capdamunt de la glacera de Mont Miné. Aquest cim, que vèiem tan grandiós tot pujant a la cabana Brícola, resta tot aclofat, com una illa monumental mig perduda en un terrabastall de neu i gel. La Dent Blanche ens cau gairebé al damunt, redreçada, triomfal, com una reina. Lluny, als nostres peus, com un pessebre petitó, s'hi estén tota la vall d'Hérens.

Al capdamunt de la gelera de Manzettes, hi ha quatre puntets en moviment; són en Josep, el seu pare i dos clients (sacerdots belgues) que junt amb els nostres companys Oliveras i Cardona, han fet aquest matí i ben feliçment l'ascensió a la Dent Blanche. Tothom està content i satisfet. Els bons sacerdots i el pare d'en Josep, ens diuen adéu (davallen cap a Les Haudères) i nosaltres (Plans, Josep i jo) anem pujant lentament per la glacera de Manzettes, fins a enfilar-nos en un esperó rocós, que ens crèiem que ja fóra el del refugi, però ens ha calgut encara pujar un altre tros ben llarg de gelera. Quan arribem a la cabana Rossier (3.517 m.) el sol ja s'ha post i fa força fred. L'Oliveras i en Cardona, ens donen la

Una imatge de la grandiositat alpina. Neu a través, les cordades fan camí cap al coll d'Hérens. ▼

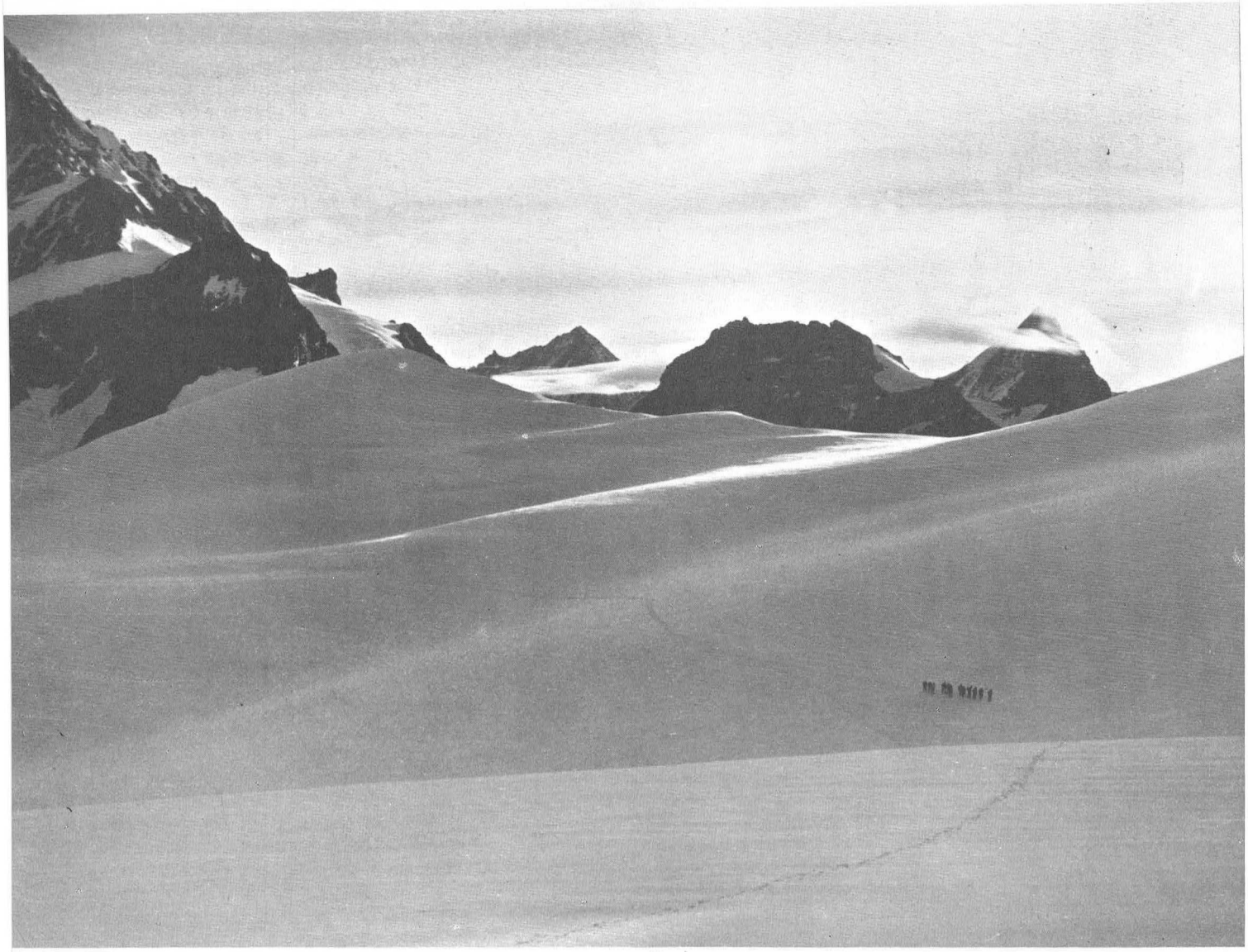

foto: Pujol i Alsina

benviguda, i estant eufòrics, contentíssims per l'èxit de la Dent Blanche.

En Josep s'ocupa d'endreçar els nostres queviures, buscar-nos taula, i fer que el sopar no es faci esperar massa. El refugi és ple de gom a gom però tot funciona amb molt d'ordre i quietud. Són les 8 del vespre i ja hem enllestit el sopar. Sortim un moment al defora per contemplar les llums del capvespre, inoblidables. El fred és viu, i ens n'anem cap a dormir. En aquest moment encara arriben quatre grimpaires que han pujat la Dent Blanche, per l'aresta dels Quatre Anes, una de les més difícils. La seva arribada farà que el nostre jaç sigui una mica més estret, però ens estrenyerem contents. Tenen el descans ben merescut!

Divendres, 14 d'agost: En Josep ens ha cridat a dos quarts de 5 del matí, i a les 5 ja estem esmorzant. Surto al defora, i el fred mossega. Les llums de l'alba, des d'ací dalt, són una cosa de l'altre món. Ja apunta el dia a llevant, i les parets de la Dent d'Hérens, i el cim de la Tète Blanche, brillen encara a la llum de la lluna. A dos quarts de 6 del matí deixem la cabana. Ens hem encordat davant mateix de la porta. El dia tot just apunta; aviat, però, la cresta de la Dent d'Hérens, rep com un esclat d'or la primera ullada de sol. És magnífic! Al fons de la vall, és nit encara, i es veuen els llumets de les cases de Les Haudères. El celatge té uns tons delicadíssims: blau-verds, malves, rosats, grisos... Quin espectacle tan bell! Baixem al fons de la glacera, dessota l'esperó on s'asseu la cabana Rossier, per a pujar després suaument en direcció al coll d'Hérens. Quin recolliment, quina cosa més de

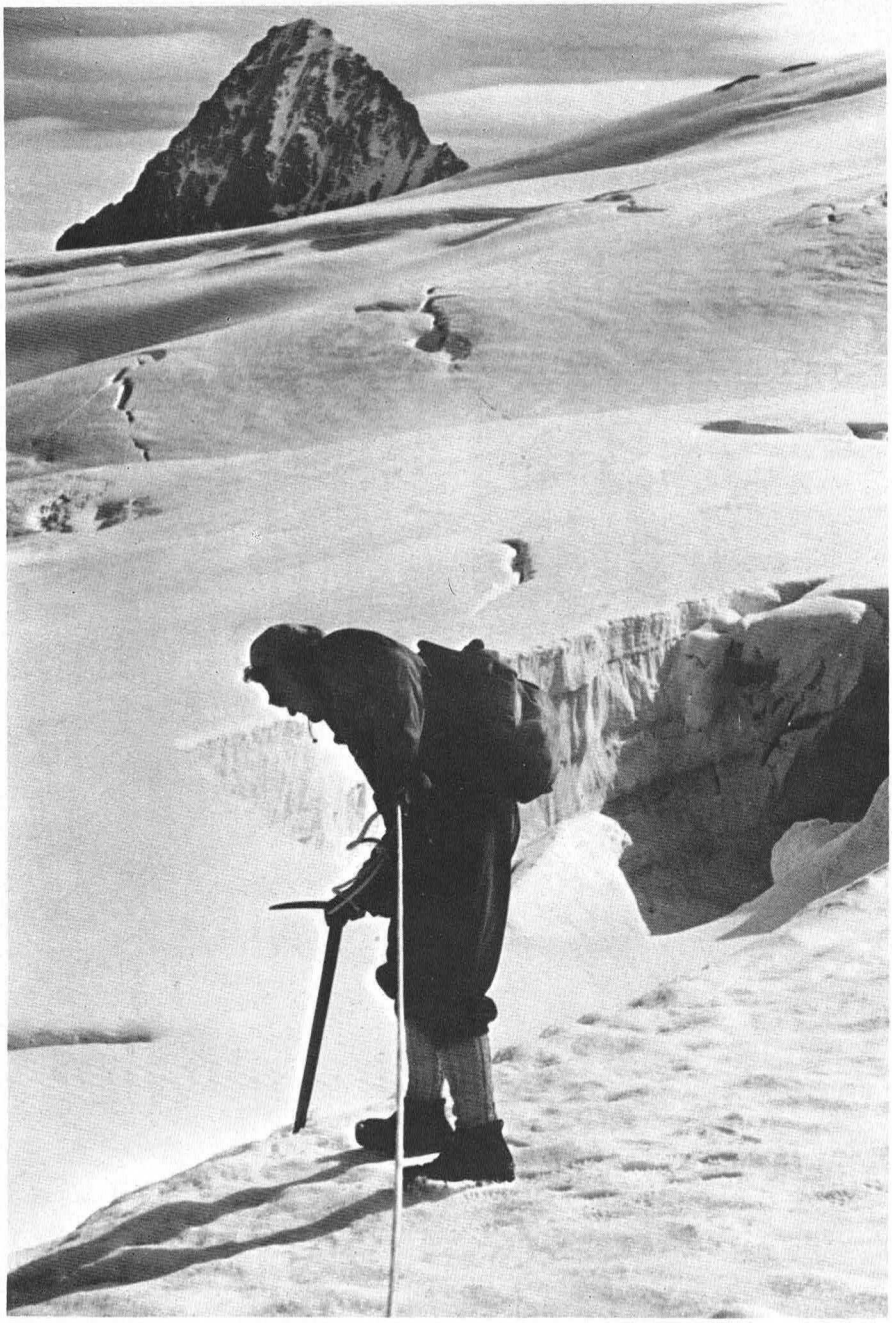

foto: Pujol i Alsina

Déu, les primeres hores del matí en les altituds! Som al coll, i com una visió fantàstica se'ns apareix el Cervís, la muntanya perfecta! El sol que malda per obrir-se pas per entremig d'une teranyina de núvols, comença a brunyir el gel de la perfilada aresta de Zmutt. Ara, llisca un raig de sol per damunt del coll, i fent un salt sobtat corre a donar vida i relleu als formidables **seracs** de la gelera penjada de la Dent d'Hérens. Aquesta és tan a prop nostre, tan magnificada, que és com irreal. Si tingués cor, els seus batecs es confondrien amb els nostres! No ens mouríem d'ací, l'espectacle és tan i tan bell! Veiem al darrera nostre, una altra cordada que puja, talment formiguetes en aquesta gran solitud alpina! Pugem pausadament. La neu és molt bona de trepitjar, i ens hi ensorrem just un través de dit. La neu cruixeix molt lleument, i pel ritme de la nostra marxa, és com una música dolça que ens acompanya fins al cim de la Tête Blanche. Quan hi arribem, la nuvolada s'ha anat espesseint i sembla que el dia es vulgui espatllar. Fa fred i cal abrigar-nos. El te calent que ens ofereix en Josep ens reconforta. Mengem una mica, tot contemplant el bé de Déu de país que ens volta. La Dent Blanche ens amaga el seu cim, la boira se n'ha ensenyorit. També el Grand Cornier ens és escamotejat. Ens compensa, però, la visió clara dels Mischabels, el Mont Rosa, i els nostres veïns Cervís i Dent d'Hérens. Davant per davant, de cara a Itàlia, tenim la Tète de Valpelline, una repetició del nostre cim, però una cinquantena de metres més alt. Separa els dos cims la glacera de la Tsa de Tsan, que es forma al coll de Valpelline, lloc de pas per a baixar a la cabana Schönbuhl, i a Zermatt. Cap al sud-oest i damunt del coll dels Bouquetins, s'hi aixeca la bonica cresta d'agulles del mateix nom. Més enllà sobresurten el Mont Collon, i la Pigne d'Arolla, cims i més cims, en una apoteosi de roca i gel. Tenim unes ullades bones de sol, que aprofitem per a fer noves fotos, abans de deixar aquest mirador tan excellent. Davallem glacera avall, deixant a la nostra esquerra el coll de Bouquetins, i mantenint-nos a la part alta de la gelera de Mont Miné. Creuem una cordada que puja, i ens desitgem mútuamente una bona cursa. El nostre Josep, escull bé els passants, procurant esquivar totes les esquerdes que es presenten. Algunes són impressionants: boques obertes, amb lluïssors verdes i blaves, paranys misteriosos pels extraviats en les diades que la boira s'ensenyoreix de tot. Poc abans del coll de Bertol, en Josep, ens fa passar de pressa: és un lloc on constantment es despengen pedres.

Som ja al coll, i al peu de la cabana Bertol (3.425 m). Per assolir la cabana, cal fer una grimpada bastant seriosa. Hem pujat encordats, i ens ha ajudat molt (almenys a mi) la gruixuda cadena que hi ha fixada. Aquest ha estat per a mi un número forma de programa. Un cop dalt, però, la vista és tan meravellosa, que val la pena d'enfilar-se en aquest niu d'àligues. La cabana té tan sols uns petits passadissos a llevant i a ponent, però amb estimballs a pic. Dinem ben confortablement dins del refugi. En Plans i jo ens preparem per a davallar amb en Josep. En Cardona i l'Oliveras, es queden encara. A la davallada de la cabana, a més d'en Josep, també ens ha ajudat en Cardona. Tot ha anat bé, gràcies a Déu! Recollim els piolets (els hi havíem deixat abans de pujar a la cabana) just al moment que arriba el pare d'en Josep, amb uns belgues amb els quals acabava de fer

Travessant la clivellada gelera de Mont Miné. Al fons, punxeguda i rocosa, treu, el cap la Dent Blanche. ◀

Visió de la majestuosa gelera de Tête de Vallepine, del cim estant de Tête Blanche (3.724 m). ▼

foto: Pujol i Alsina

una cursa per les Agulles de Bertol. En Cardona i en Josep Georges, s'enfilen un altre cop a Bertol, els diem adéu i els desitgem bona sort i bon temps. Nosaltres (Plans, Josep i jo) i els belgues davallem cap a Arolla, Passat el primer tram de gelera, força dret, dessota mateix del coll de Bertol, ens desencordem, car ja no calen més precaucions. Em sento alliberat, i em llenço satisfet tot lliscant glacera avall. Quan deixem la neu, ens fiquem en un caos de grans blocs, un tarterar immens. Ve de gust, ara, trepitjar fort, saltar de roc en roc, i posar a prova l'elasticitat de les cames. Som ja als glevatges avellutats dels plans de Bertol. Comencem a trobar gent. Tenim ara a la nostra esquerra les parets formidables del Mont Collon, i enfront com una fortalesa inexpugnable, la Pigne d'Arolla. Davallem per un camí molt fressat, que baixa fort, i amb grans ziga-zagues. La tarda es posa lletja, i tots els cims han desaparegut darrera d'unes nuvolades denses i no gens tranquil·litzadores. A les 4 de la tarda, som a baix de la cantina d'Arolla, al peu mateix de la gelera. A un quart de 5, veiem pujar un jeep, el nostre, que ens porta encara més alegria de la que ja tenim, amb la presència de les nostres mullers, que ens vénen a cercar. Tots nosaltres, en Josep (el nostre agraïment pel seu bon guiatge) i els belgues, fem el retorn feliç a Les Haudères.

Alta muntanya hivernal, Chamonix-Saas Fee

per **Jaume Fabrés i Amorós**

Fa uns quants anys, jo escrivia en aquestes mateixes pàgines una curta notícia sobre la «High Level Road» que havia realitzat com a «ersatz» de la vertadera Alta Ruta que jo m'havia proposat i que el mal temps i la clausura dels refugis en aquella època (setmana de Pasqua) s'havien encarregat de desviar. En realitat, el que vaig fer en companyia del guia Supersaxo de Saas fou una alta ruta de consolació (com altres variants que hi ha en el Valais), que comprenia un parell d'etapes de la «High» clàssica i unes variants molt interessants per a trobar, amb l'ajuda de sistemes mecànics de tracció, una compensació important en la quantitat de desnivells als descensos, més l'atractiu de poder realitzar amb relatiu esforç l'ascensió de tres cims de més de 4000 metres: Allalin, Strahlhorn i Breithorn.

Repassant el meu insignificant article de llavors, es pot entreveure, sota un vernís lleugerament humorístic, la recança d'haver deixat a part l'experiència de l'autèntica ruta de les glaceres, la part central d'aquella cursa famosa que àdhuc ara, als seixanta anys complerts de la seva existència, continua fascinant els esquiadors de muntanya de tot Europa.

Doncs bé, he pogut finalment remerciar a Déu d'haver-me permès conèixer les quatre etapes mestres, centrals, en quatre jornades ininterrompudes, que junt amb les anteriors experiències de Chamonix-Saleinaz i Saas Fee-Zermatt amb la campanya al Mont Rosa, em permeten soldar l'experiència integral d'aquesta famosa cursa que, per a tants i tants alpinistes ha estat una serp de mar, a causa dels imponderables que sovint s'oposen a la seva execució.

Amb el nom d'Alta Ruta és conegut arreu d'Europa l'itinerari esquiador que passa sempre per damunt de colls i geleres de més de 3000 metres, des de Chamonix a Zermatt i a Saas-Fee. És la més bella de totes les travessies alpines, tant si es fa amb esquís com a peu. El gran alpinista D. Forbes en féu la descoberta l'any 1841, i queda batejada com a «High Level Road» dels anglesos fins que amb l'adveniment de l'esquí a Europa a principi de segle, entre 1903 i 1908, dos francesos, amb els guies Ravanel i Simond, s'emportaren el palmarès de la primera travessia sobre esquís. D'aquesta feta la cursa esde-

foto: J. Fabrés

El Pigne d'Arolle des de la cabana des Vignettes. ◀

Pujant al coll des Vignettes. ▼

vingué la «Haute Route» de l'esquí naixent.

Indiscutiblement, l'empresa, en aquella època, devia tenir tot l'atractiu d'una actual expedició a l'Himalaia. Posteriorment els suïssos anaren perfeccionant i forçant noves etapes, especialment el Dr. König de Ginebra i Marcel Kurz, definitius especialistes d'aquesta «performance». Aquest últim fou el descobridor de la interessant llaçada Verbier-Zermatt l'any 1926, que fou la que nosaltres efectuàrem i a la qual em referia més amunt. Kurz, a més, s'apuntava amb aquest itinerari, la solució del problema que significava des de Chamonix haver de baixar almenys una vegada al fons d'una vall (a Verbier), cosa per la qual el terme Alta Ruta quedava una mica en entredit. En efecte, des de Verbier o de Bourg Saint Pierre fins a Saas Fee, són cinc o sis etapes sempre sobre els 3000 metres, que permeten de portar sense interrupció els esquís als peus una setmana seguida.

Diverses cabanes famoses i carregades d'història alpina faciliten les vostres etapes: Cabana de Mont Fort, des Dix, Chanrion, Bertol, Vignettes, Shönbul, Bétemps, Britannia, etc. Aquesta cursa està reservada als esquiadors alpinistes, als muntanyencs, i demana no sols un bon entrenament sinó un coneixement de l'alta muntanya. L'equip és el mateix que el d'alpinisme d'estiu més els esquís, car alguns passos com el Coll de Sonadon, el mont Brulé i el Glacier Stockji poden presentar problemes segons les condicions i el temps meteorològic. Pitons de glaç, corda de **rappel**, bagues i estreps, a més de piolet, han de completar l'equipament de la cordada.

L'època més propícia per a la realització se situa entre finals d'abril i primers de juny, per als que no estiguin interessats a fer un «tour» de força massa minoritari, car fins aquest període no acostumen a estar obertes i guardades les cabanes en aquest sector. I portar-se les provisions per a una setmana és una mica fort. El pla ideal seria poder disposar de tot el mes de maig de vacances i de diners per a aquesta cursa. Si aquest home afortunat existeix entre els meus lectors, jo li aconsellaria el següent: Fer la Ruta completa des de Chamonix i aprofitar per a fer estada en diverses refugis per tal de combinar les més importants ascensions amb el recorregut de les belles etapes. Menys penós i amb l'interès evident per a l'esquiador, de poder fer uns quants dels més impressionants descensos d'esquí del món, a més de prestigioses ascensions com són el Mont Blanc, Mont Vélam, Mont Rosa, Rosablanche, Pigne d'Arolla, Càstor, Strahlhorn, Allalin, entre altres. (El Gran Combin és difícil d'assolir, en general, a la majoria de caravanes amb esquís.)

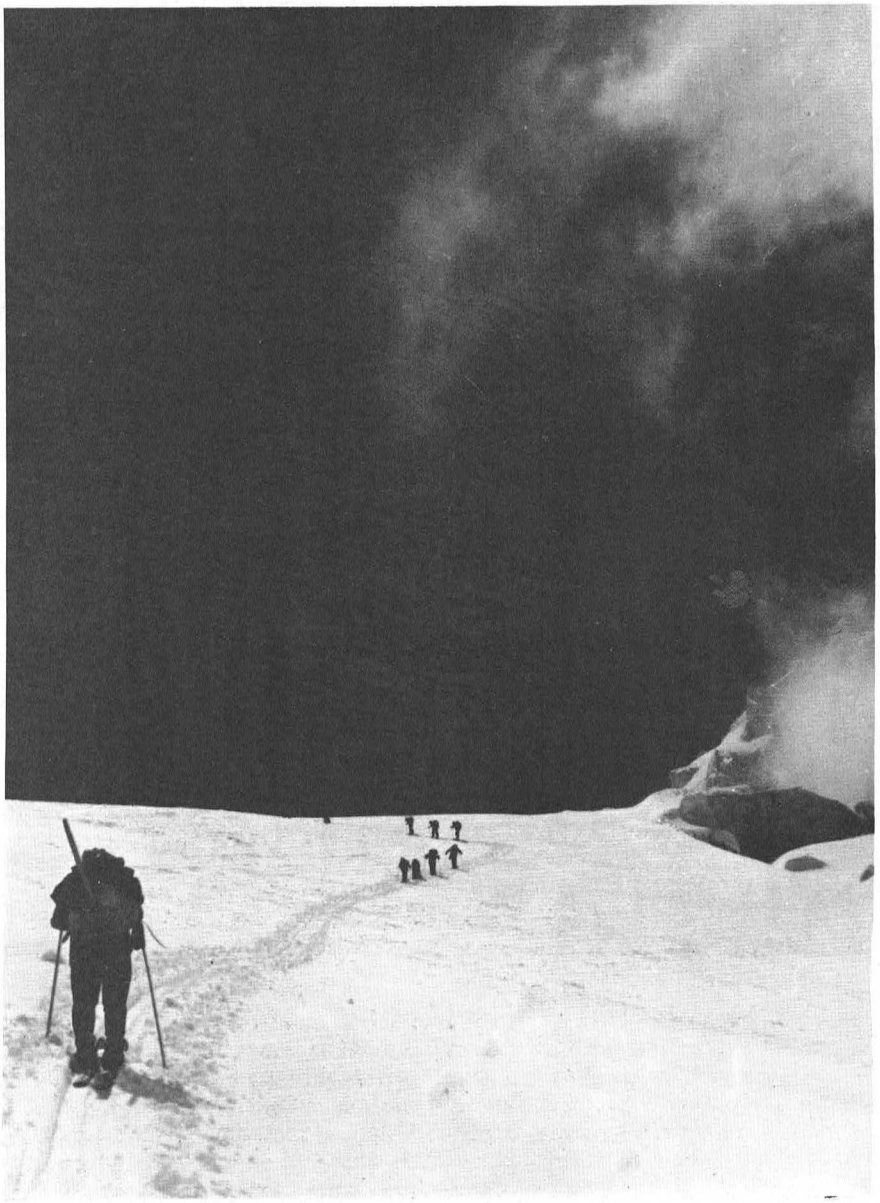

foto: J. Fabrés

Les etapes més generalitzades d'aquesta famosa travessia són: Primera, Chamonix-Argentière, Saleinaz, Combe d'Orny. Segona, Bourg (o Ver-

Mont Collon, vist des de Vignettes. ▼

foto: J Fabrés

bier); Cabana de Valsorey (o de Chanrion), o millor encara, cabana des Dix a través de Rosablanche. Tercera, des Dix, Vignettes. Quarta Vignettes, Bertol o Vignettes, Schönbul (per coll de l'Evêque), coll de Mont Brûlé, coll de Valpelline. Cinquena, Schönbul, cabana Bétemps al Mont Rosa. Sisena, per Adler Pass a cabana Britannia, i setena, cabana Britannia, Saas Fee.

A la pregunta: És més convenient Chamonix-Saas o al revés?, jo contestaria que entre Zermatt i Saas Fee, els descensos són més favorables d'est a oest, però per a la resta —de molt la més important— és millor de ponent a llevant, tant pels descensos com pel plaer estètic de fer les etapes a contrallum.

* * *

Amb la meva muller i l'amic Sala arribàvem amb una rara exactitud espanyola, a l'estació de Martigny, en el Valais, el matí del dissabte 4 de maig, de 1968, tal com havíem quedat amb els nostres amics alsacians. Pocs minuts després, un després de l'altre, dos cotxes, venint de diferents direccions, s'aturaven al costat nostre, plens de braços agitats eufòricament. L'un venia d'Alsàcia amb el matrimoni Birling, l'altre del Jura suís, amb Marcel i Paul, dos barbuts joves de Neuchatel, que s'havien ofert als Birling per a acompanyar-nos, reputats especialistes «amateurs» com eren de l'Alta Ruta.

Després de brindar amb unes copes de «wuillamine» per l'èxit de l'empresa posàrem els cotxes tot seguit amb proa a Saas Fee, a través de la vall del Roine, verda i càlida sota un cel mot ben amoblat de boires blanques d'aspecte estival. L'aire delatava al «fohën», el càlid vent del sud que no porta res de bo a la muntanya. A Saas Fee, sota les «aroles» públiques, gran trasbals fent les motxilles per a una setmana, estudiant bé de no oblidar res de necessari, ni prendre res de superflu. Cordes, piolets, crampons, roba d'abric i provisions, fou motiu de conscient inventari. Sobre les teulades del bonic poble del Valais, les glaceres dels Mischabel i de l'Allalin brillaven amb tot l'esclat, però les puntes dels cims restaven mig eclipsats per una incerta banda de musselina que ens indi-

La cabana des Vignettes i la Dent Blanche.
▼

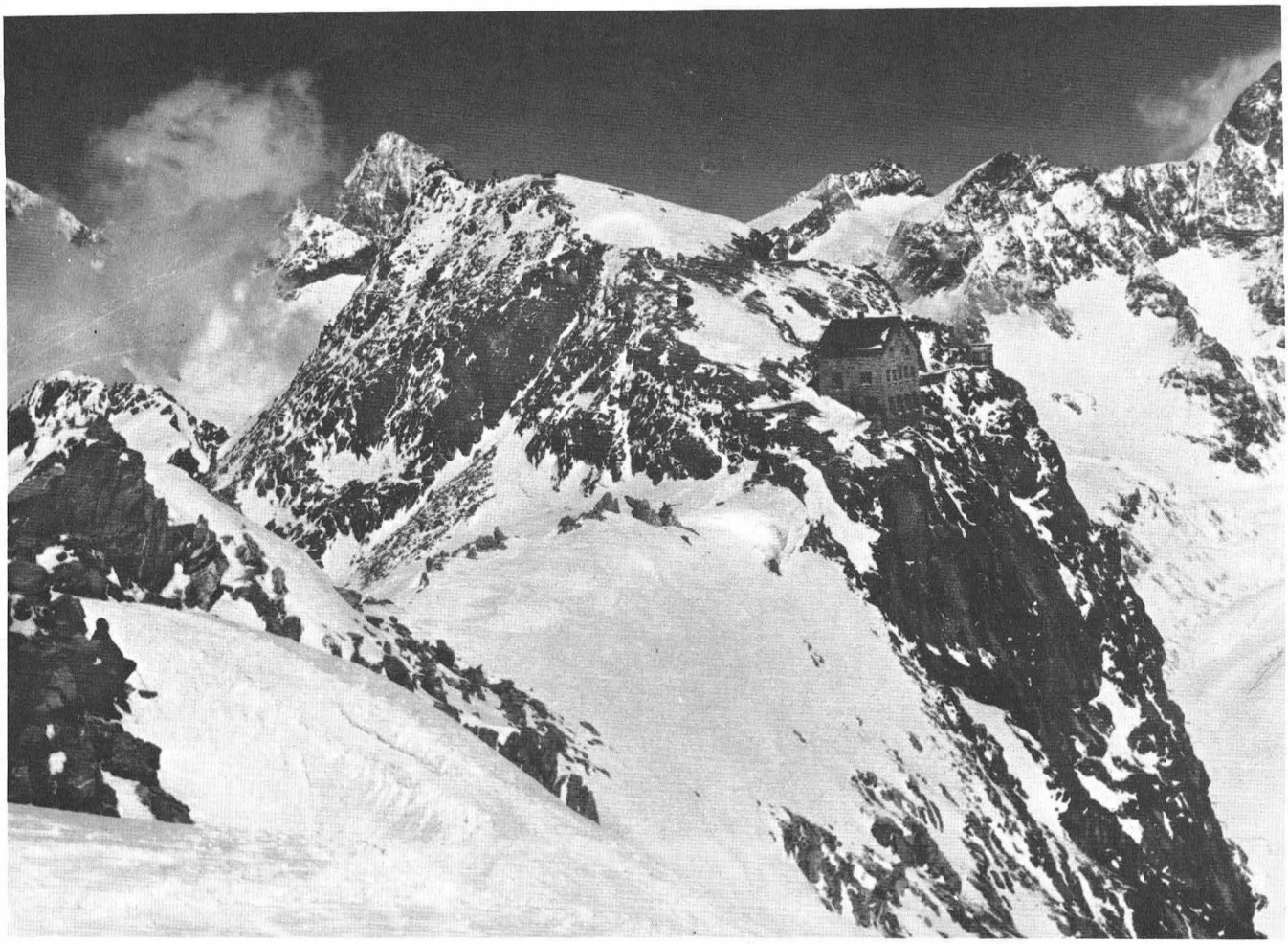

foto: J. Fabrés

cava que en els alts el vent bufava amb força.

Després de dinar en un petit restaurant ens començàrem a enfilar vers l'Egginerjoch i la cabana Britania, la meitat del camí entre una espessa boira, i al final envestits sense contemplacions per un vent violent. Marcel, brúixola i mapa en mà, es revelà un excellent jugador, en situarnos gairebé sense dubtes a la mateixa entrada de la cabana, els graons de la qual prenguérem quasi de quatre grapes, empesos pel vent gelat que se'ns enduia.

El baròmetre va continuar baixant i l'endemà decidírem retornar a Saas i remuntar a Zermatt per la vall de Sant Nicolas. La nit del diumenge dormírem al refugi-hotel de Schwarzsee, al peu del Cerví, i el baròmetre continuava en els seus tretze del mal cantó. Encara una altra nit bloquejats al mateix refugi i al dia següent decidírem renunciar. Els dos amics suïssos se'n tornarien a treballar, amb l'amic Sala decidim d'alliberar també el matrimoni Birling, que són a prop de casa seva, i nosaltres podríem provar sort potser a Chamonix, ja que disposem de dies de festa. Aquell vespre dormíem a Martigny amb el matrimoni alsacià, després d'acomiadar els dos barbuts del Jura, que ens prometien tornar-hi una altra vegada.

El que havia de ser el comiat dels nostres amics de Mulhouse fou en certa manera un retrobament, a l'endemà matí, car el baròmetre havia començat una bella escalada, i la ràdio anunciava joiosament unes jornades de neta millora del temps. La nostra patrulla, reduïda a cinc elements, es torna a poser en peu de guerra, i després d'unes compres d'urgència, enfilem la primera etapa Verbier-Cabana de Mont Fort. És una jornada curta que ens permet de saborejar tota una tarda de primavera rutilant en el silenci d'un refugi per a nosaltres sols, amb tot el massís de Chamonix al davant, sentint la música deliciosa i bàrbara del degotar incessant de les canaletes del teulat de la cabana, i veient com els caramells de glaç treuen tots els esclats que el sol de maig exigeix de la seva presència.

L'endemà abans de l'alba ja ens movíem en direcció al coll de Mont Fort, però no érem pas sols. A dar-

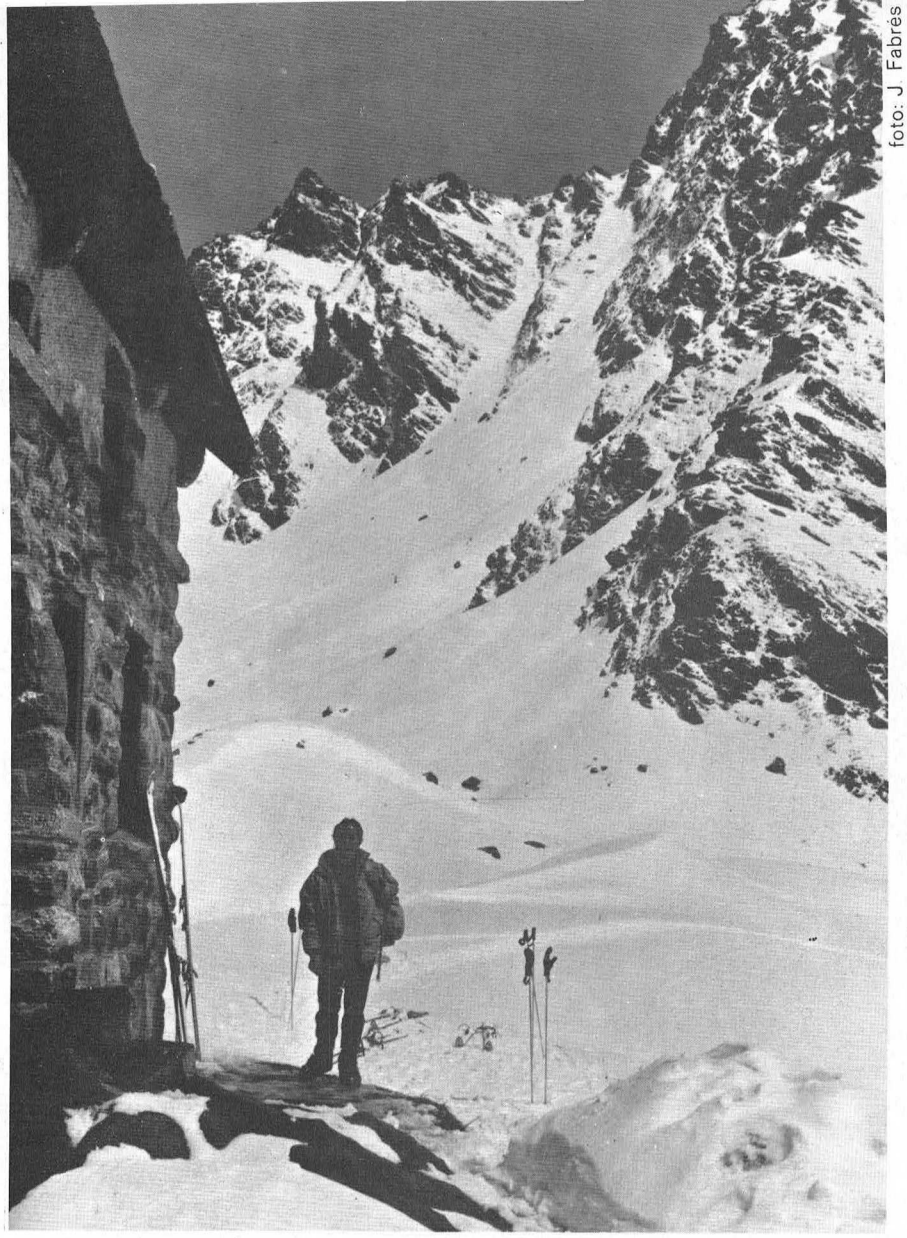

foto: J. Fabrés

rera hora de la tarda havien arribat un grup de francesos amb guies i un matrimoni anglès que conduïa el famós Bertholet de Verbbier. Etapa deliciosa, encara que dura, aquesta de la Mont Fort a la cabana des Dix, al peu de la Ruinette, per un paisatge de gran classe alpina, dominat pel fris fabulós del massís de Chamonix a ponent, i la més pròxima fortalesa del Gran Combin, gegant de glaços de factura himalaienca, que em duia el record fantàstic de la nostra ascensió d'ara dos anys. A més, la jornada comporta la bellísima ascensió a la Rosablanche pel seu Gran Desert, de tanta gràcia nòrdica, i el magnífic descens de gran categoria fins al llac des Dix.

A la cabana des Dix, penjada dalt d'un esperó de roca, davant la impressionant muralla nord del Mont Blanc de Cheilon, hi arribàrem una miqueta tocats de la fadiga, però el bon guardià sabé retornar-nos i gomboldar-nos molt bé. L'endemà el dia s'aixecà una mica entelat, de cel baix decapitant els grans cims, i fou sobre una neu sense gaires relleus que travessàrem les immensitats entre el Mont Pleureur i el Pigne d'Arolla, fins al pas de Chèvres, bretxa de roca i gel que comunica per una curta grimpada amb la veïna baixa vall d'Arolla. Un descens interessant d'uns quants centenars de metres, i sota un cel que s'anava obrint i aclarint per moments, completàrem amb pells de foca la gran pujada al Refugi de Vignettes, a més de 3200 metres, que ens rebé amb els més bells esclats primaverals, afegint tots els encisos al xoc ja incontenible d'un dels paisatges més espectaculars dels Alps. Un oceà de **seracs** i esquerdes s'estenia al davant, del qual emergien els colossals illots de roca i glaç del Mont Collon, de l'Eveque, del Pigne D'Arolla, la Dent Blanca, vigies avançats del Cerví i la Dent d'Herens que ja s'endevinaven per a l'endemà.

Vetlla deliciosa, inoblidable, en un refugi ben ple, però en el qual no us sobrava ningú. És en les cabanes de l'esquí d'alta ruta que solament es pot retrobar avui l'ambient i la simpatia alpina que hi havia abans als Alps! L'esquí exigeix una dedicació i un esforç que aparta els simples curiosos i els esnobs. Era un ambient més aviat ferreny, vivaç, en el qual es parlaven almenys mitja dotzena de llengües europees.

A l'hora de la posta del sol el refugi quedà ben buit. Ningú, ni tan sols els cuiners, enfeinats com estaven, preparant més de cent sopars, no pogué resistir la màgia indescriptible d'unes llums i uns colors decididament irreals. Potser aquesta apoteosi de bellesa i colorística alpina era el tribut a compte d'una jornada dubtosa per a l'endemà? Aquelles llums tan fantàstiques eren, en efecte, un mal presagi. Però els ulls i els objectius fotogràfics se'n sadollaven agraïts.

A punta de dia, sota un cel de plom amb una ditada de sang glevada a l'horitzó de llevant, més aviat sinistra, una llarga caravana de punts negres s'estirava per aquestes immensitats de la gran gelera de Tsa de Tsan, revoltant la catedral de glaç de l'Evêque, tenyida de reflexos lívids de cadàver. Jornada llarga fins a Zermatt, compromesa, comptant dues collades delicades, vertiginoses, varen ser moltes les cordades —la majoria— que desferen camí de retorn al refugi. Al coll de Mont Miné dubtàrem bastant i ens prenguérem quinze minuts de reflexió abans de prosseguir. Una aclarida de la boira ens empenyé endavant, i amb visibilitat acceptable continuàren fins al pas de Valpelline i Tête Blanche, on ens vam aplegar amb dues altres cordades d'alemanys, amb els quals acordàrem prosseguir plegats en el millor i en el pitjor.

Mig decapitats per la boira teníem davant els cims colossals de la Dent d'Hérens i del Cerví, dominant l'immens laberint glacial de Stockji i Zmutt, delicada conca que havíem de travessar. A l'esquerra, més nets de boira, teníem la Dent Blanca, colossal

La cabana Mont Fort a la vall de Barbier, al peu del Mont Brulé i del Rose Blanche. ◀

Dent Blanche, Cervi i Dent d'Hérens des de la Rose Blanche. ▼

triangle geològic, l'Obergabelhorn i més enllà el Rothorn. Amb grans precaucions —fent «chasse neige» i en fila índia— baixàrem pel cor de la zona torturada dels **sèracs** elevats, per anar a trobar més avall el bon descens de la vall de Zmutt, fins al peu de les negres i sinistres muralles del Cervi, passada ja l'altura del Refugi de Schönbul, que quedava a l'esquerra.

Al moment que ens trèiem els esquís i apareixia sota nostre, de cop i volta, la florida verdor del maig de Zermatt, començà a caure una pluja fina i seguida que ens acompanyà fins a l'estació del tren. A l'estació de Visp, en companyia del guia Bertholet, que havia deixat els seus clients a Zermatt, vam devorar una immensa plata de patates fregides i carn, i junts prosseguírem fins al seu poble de Verbier, on havíem deixat els cotxes quatre dies abans.

Jo sentia la justa satisfacció d'haver completat amb aquestes quatre etapes bàsiques les meves anteriors campanyes, en els dos extrems oposats d'aquesta sagrada Alta Ruta Hivernal: la de Chamonix a Suïssa pel Plateau de Trient i Trois Cols, i la de Zermatt a Saas Fee, fent el Mont Rosa, Càstor i Pòlux, Strahlhorn i Allalin i Cabana Britania.

Ja de fa uns quants anys, les possibilitats d'Altes Rutes s'han anat ampliant a una pila de massissos alpins: a l'Oberland, al Gran Paradís, la Bernina, les Dolomites, que conec força bé, i al Tirol, concretament al Stubaier Alpen, que és un terreny de molta envergadura que m'ha deixat un bon gust inoblidable... Però estic convençut que és literalment impossible de trobar un camp que es pugui igualar a aquest monument de l'esquí d'alta muntanya que és la travessia ininterrompuda de les geleres de més de 3000 metres que hi ha entre Chamonix i Saas Fee, que els anglesos Forbes i Wills obriren als aficionats a la muntanya allà per l'any 1841, i els suïssos König i Kurz als esquiadors, a principis del nostre segle.

En molts aspectes del nostre esport es fa difícil inventar res de nou, però cal reconèixer que és una gran felicitat de poder seguir copiant algunes de les obres genials que ens llegaren alguns clàssics en alpinisme del segle passat, que tingueren la inspiració de crear algunes obres perfectes en l'art d'escalar i travessar muntanyes.

Foto: J Fabrés

On neix el riu Fluvià...?

per **Ramon Vinyeta**

La majoria dels rius del nostre país tenen llur naixença en un lloc concret i, en molt de ells, aquests llocs d'origen, solen ser fites geogràfiques de més o menys renom.

Els rius Ter, Freser, Llobregat, Bastareny, Cardener, Garona, Noguera Pallaresa, Segre i altres de menys importants, tenen llur punt d'origen ben conegut i popularitzat i, fins i tot, alguns d'ells, com per exemple el Llobregat i el Cardener, neixen en llocs famosos i permanentment visitats per estols de turistes i excursionistes. El Garona i el Pallaresa, neixen al pla de Beret, molt a prop l'un de l'altre, i llur velleïtós recorregut va suggerir al nostre màxim poeta mossèn Cinto, una bella i descriptiva poesia.

Tot això ens fa preguntar: I el riu Fluvià, on neix...?

El Fluvià és l'únic riu de les terres gironines que mereix figurar en la majoria de mapes i publicacions. És un riu genuïnament gironí i travessa dues comarques tan cabdals en la histria i la geografia del país com són la Garrotxa i l'Empordà. Però, repetim... on neix?

Si consultem la diversa bibliografia existent, descriptiva de la comarca d'Olot o Garrotxa, a tot arreu, en referir-se a la naixença del riu Fluvià, ho fan d'una manera inconcreta i contradictòria. Solen esmentar d'una manera ambigua el lloc on es forma el riu, però enlloc no s'informa de la situació de les seves més altes fonts.

Per tal de palesar aquesta disconformitat o contradicció hem escollit els següents textos o versions de per si prou significatius:

C. A. Torras, rellevant autor de guies excursionistes. En el seu temps, una de les persones que millor coneixia les comarques pirinenques i pre-pirinenques.

Concretament, en el volum **Comarca d'Olot,** itinerari núm. 57, diu textualment: «Font del Xitxerol, molt freda, en el rierol de Pujol Riu, on pot dir-se **que neix el Fluvià.** Brolla de terra i raja enlaire. L'aigua és excellent». La font del Xitxerol, avui dita de les Cabanyes, està situada a curta distància de la gran masia de Pujol Riu, denominació que ha induït a molts a considerar aquest lloc com l'autèntic naixement del Fluvià.

Antoni Noguera, autor del llibre **Collsacabra**, que en 1963 va merèixer el premi Maspons i Camarassa, diu textualment, a la pàgina 38: «La part N del Collsacabra recull les aigües en forma de torrents que cauen per les cingleres sobre la Plana d'En Bas, mitjançant sallents de 100 a 200 m. d'alçada, per formar, ja a la plana, el riu Fluvià». Més endavant diu: «el Fluvià, format als Hostalets d'En Bas, s'escola pel mig del pla...».

Àlbum Meravella (Volum Girona). En descriure la hidrografia de la Garrotxa, diu, textualment, referint-se a l'origen del Fluvià: «Les deus del Fluvià es troben a les cingleres que s'estenen del Coll d'Uria al coll de Bracons i es reuneixen a la Plana d'En Bas».

Enciclopèdia Catalana Salvat (Primera edició). Explica el naixement del Fluvià de la següent manera: «El Fluvià neix a tramuntana del Grau d'Olot». I en descriure la comarca de la Garrotxa, diu: «El Fluvià es forma en la confluència del riu Gurn, procedent de Sant Privat, amb la rïera que baixa del Pla d'En Bas».

Veiem, doncs, que les referències escrites són contradictòries, però aquesta diversitat d'opinions encara s'accentua més si escoltem la gent del país.

Ens hem entretingut a fer preguntes relacionades amb el tema als coterranis dels veïnats de Falgars, Coll de Pruit, Pujol Riu i Hostalets d'En Bas, i les versions són per a tots els gustos, encara més divergents que les referències escrites. Per tant, davant de tal confusió d'opinions, hem optat per fer una observació directa i continuada per tal d'escatir quina és la versió més versemblant i raonable.

A tal fi hem tingut constància a comprovar els viaranys d'aigua que es formen a les altes comes cabrereses i que donen a la conca del Fluvià. En diferents èpoques de l'any hem observat els cabals d'aigua de les rieres que despenjades pels diversos sallents donen fesomia al riu en conjuntar-se en el Pla d'En Bas. I hem arribat a la següent conclusió:

Tota la part nord del Collsacabra dóna aigua al Fluvià. El nervi orogrà-

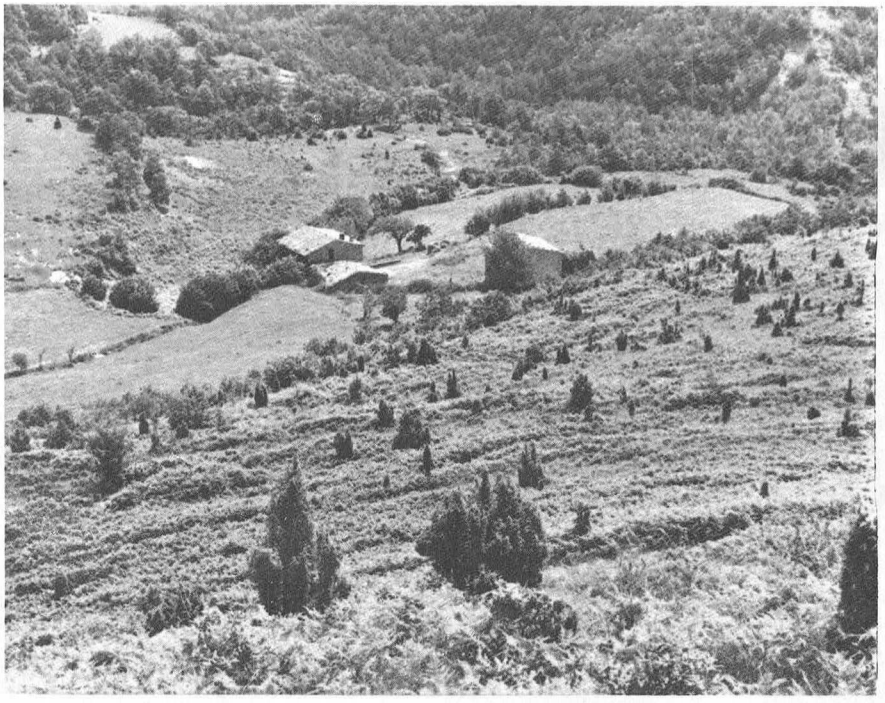

foto: Vinyeta

L'antic molí de la Faja, avui abandonat, presidint un tipic paisatge cabrerès. El riu Fluvià, tot just nascut, mostra la seva presència per la vegetació que arrela al seu costat. ◀

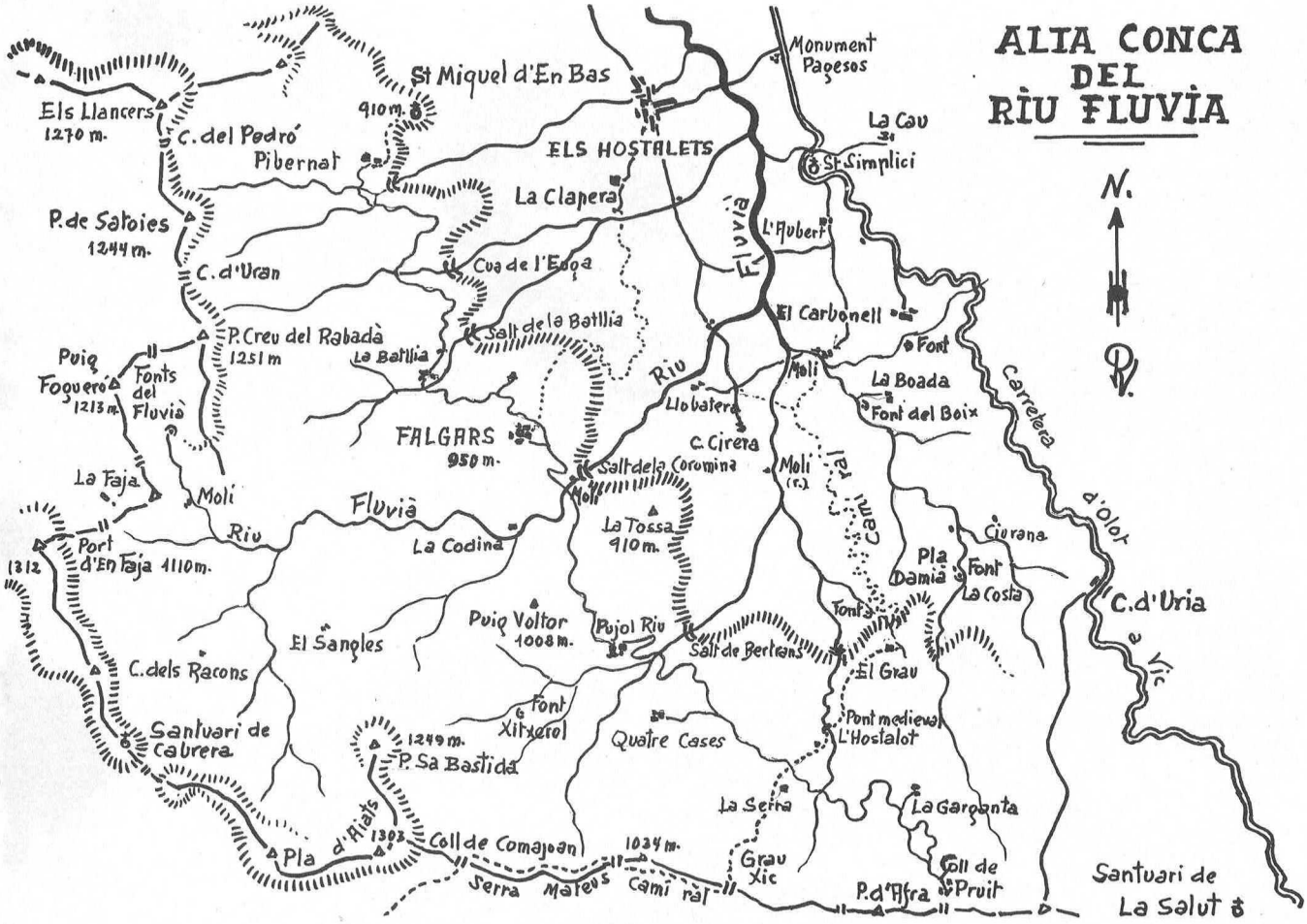

fic que delimita la conca del Ter de la del Fluvià s'estén des dels calms del santuari de la Salut gins a la cresteria dels Llancers i té els punts culminants en el pla d'Aiats i la serra de Cabrera, a 1307 i 1312 m, respectivament. A tramuntana d'aquesta carena divisòria es formen altes comes que, conjuntades més en avall, creen petits rierols, tots els quals, salven la faixa de cingleres que clou el pla d'En Bas, mitjançant espectaculars sallents de considerable alçària. Com que el sallent és el lloc més adient per a valorar el cabal d'aigua, és allí on hem practicat l'observació directa. Vegem-ho:

Sallent del Grau. Recull les aigües dels caients del puig d'Afra, collet de Pixanúvies i falda oriental del Grau Xic. En temps d'eixut el cabal minva del tot i la manca d'aigua en el sector crea problemes gravíssims a les pagesies afectades. Coneixem anècdotes curiosíssimes derivades d'aquestes circumstàncies. Part avall del grau raja una petita font de reduït cabal però perenne, que ha donat lloc a la versió ja esmentada segons la qual el Fluvià neix a tramuntana del Grau d'Olot.

Sallent de Bertrans. Aquí s'estimben les aigües procedents de la serra de Mateus, vessants orientals del pla d'Aiats, puig sa Bastida i fondalades de Pujol Riu. Les fonts de més anomenada són les del Vern de Quatre Cases i la del Xitxerol o de les Cabanyes de Pujol Riu, aquesta darrera considerada per C. A. Torras, com el naixement del Fluvià. Malgrat la ufanor dels boscos i pasturatges que serven molt la humitat, aquest viarany d'aigua també s'arriba a eixugar en temps de secada persistent

Sallent de la Batllia. Capta les aigües de la part oriental del puig de la Creu del Rabadà, coll Duran i puig de Satoies. De reduïda conca, sol eixugar-se a l'estiu.

Sallent de Pibernat. Es nodreix dels aiguavessos del coll del Pedró i dels caients orientals del cim dels Llancers. Resta eixut si no és en temps d'humitats.

Sallent de la Coromina de Falgars. No s'eixuga mai. És el que té més conca i a major altitud. Les aigües provenen dels caients nord-orientals de les serres d'Aiats i Cabrera, però majorment del vessant de migjorn del port d'En Faja i puig de la Creu del Rabadà, on radica la font del Molí de

Pasturatges de les terres cabrereses, situats a la divisòria d'aigües del Fluvià i el Forners, al peu de la muntanya de Cabrera, ben a prop del naixement dels dos rius. ▼

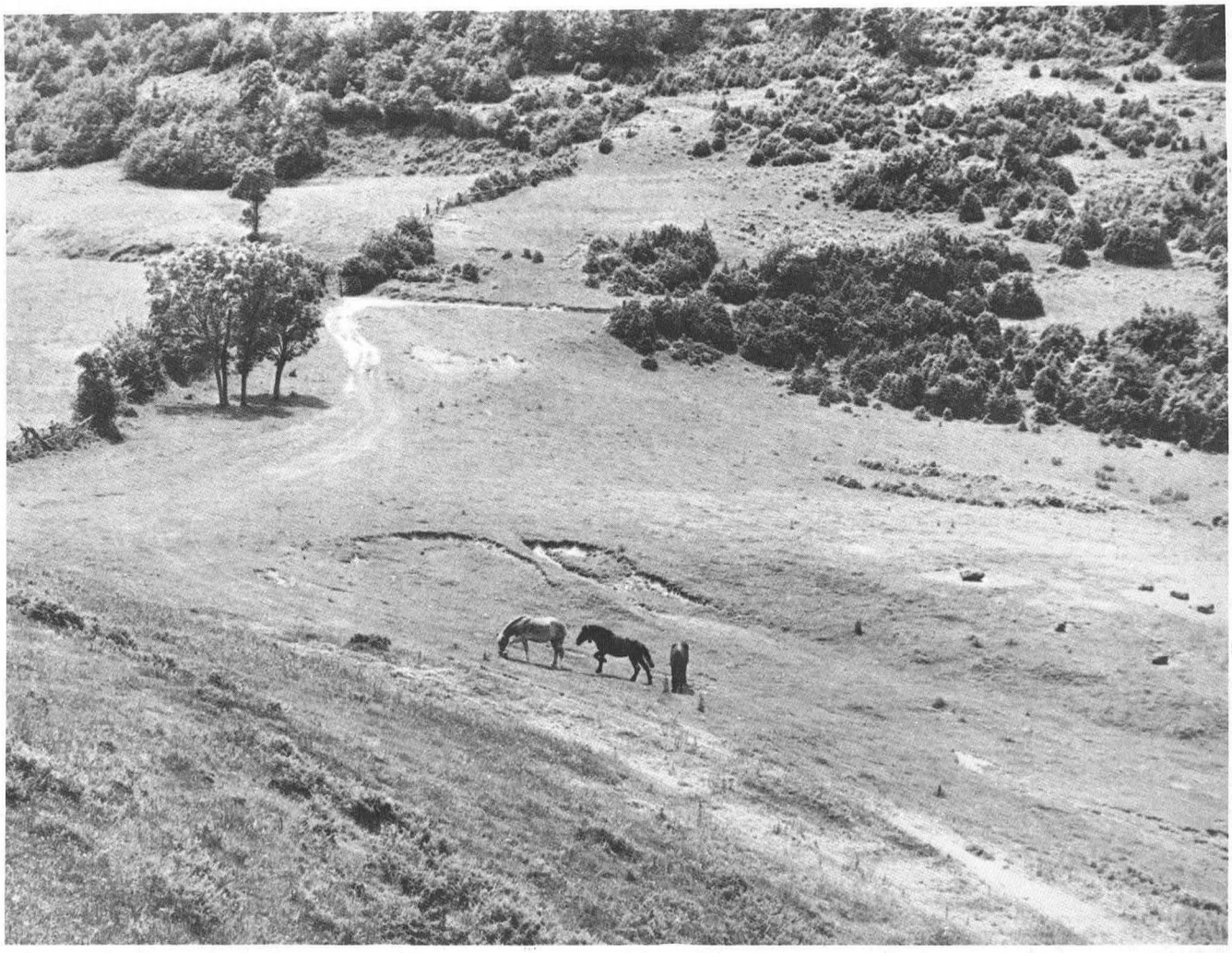

foto: Vinyeta

la Faja que, al nostre entendre, és on s'origina el Fluvià. És una font que no es veu mai eixuta i així ho palesa l'existència d'un antic molí fariner situat dessota mateix de la font. La darrera observació, practicada el passat dia 16 de juliol, donà un cabal d'uns 25 litres-segon, evidentment considerable donada l'altitud del lloc a 1.160 metres.

Com s'explica l'existència d'una font tan cabalosa, tan constant i gairebé al cim de la serra? D'on prové tan considerable cabal d'aigua, suficient per ell sol per a posar en moviment un antic molí fariner? Senzillament, la deu es nodreix d'una conca d'uns 100.000 m², en una comarca on l'índex pluviomètric anual oscil·la entre els 1.200 i 1.500 litres m². A més, i això és essencial, l'estructura del terreny és molt favorable. Prats de pastura d'atapeït glevatge, en suau desnivell i sovint coberts per clapades de falgueres que eviten l'escalfament i l'evaporació. Dessota del glevatge hi ha un bon gruix de terra esponjosa que capta perfectament les humitats derivades de la pluja o de la neu. Aquesta terra esponjosa es va escorrent amb lentitud, creant petits corrents subalvis que llisquen per damunt dels estrats rocosos fins que, en un lloc favorable, afloren a l'exterior i donen lloc a una deu permanent. Aquest és el cas de la font del Molí de la Faja, origen del Fluvià.

Els pastors, davant la presència d'una deu tan abundosa, donen explicacions molt fantasioses i afirmen que l'aigua prové del mateix Pirineu. I encara fa poques setmanes que vam escoltar l'afirmació del masover de la Garganta, segons la qual, de la font del Molí de la Faja, n'havia eixit una escudella provinent de qui sap on, cosa que prova, segons ell, que l'aigua no neix allí. Falòrnies semblants, fins i tot les hem escoltat de gent aparentment culta.

Totes les anteriors consideracions ens permeten afirmar que la més alta font del Fluvià radica al Molí de la Faja, fet que resta confirmat pels següents factors: És l'únic curs d'aigua que mai no s'eixuga del tot. És el que es nodreix en les més altes i ex-

La fertilitat de les terres del pla d'En Bas, regades pel Fluvià i els seus afluents, resta constatada per la presència de grans i antigues pairalies, que donen caracter i fesomia al paisatge olotí. ▼

tenses comes del Collsacabra. I finalment, en relació als altres afluents, és el que té el curs més llarg. Per tant, aquests fets no tenen contradicció lògica.

Ara bé, per tal de clarificar la qüestió i donar mèrit a altres versions, hem de manifestar el següent: El Fluvià, amb característiques de riu, és acceptat unànimement a partir dels Hostalets d'En Bas, indret on conflueixen les rieres que baixen de Falgars, Pujol Riu, el Grau i coll d'Uria. La contradicció ve del pont dels Hostalets en amunt. Contribueix a estendre aquesta confusió el següent fet: Quan després de les neus hivernenques i les pluges primaverals s'esdevé l'estiu, aquests quatre rierols van minvant fins a eixugar-se. I l'últim que s'eixuga és el que prové dels faldars de Coll d'Uria i es nodreix principalment de la font de Pla Damià, font del Boix i la font del Carbonell, totes elles pròximes a la gran pairalia del mateix nom. D'aquí ve, que la gent d'aquest indret afirmi convençuda que el Fluvià neix a Pla Damià, per ser el darrer curs d'aigua que s'asseca.

Val a dir que a causa de la permeabilitat dels terrenys que el Fluvià travessa en el pla d'En Bas, en anys d'escassa pluviositat, el seu curs es veu sec en considerables trams. Hi ha qui ha vist eixut el Fluvià aigües avall del l'estret de Codella, ja a les envistes d'Olot, indret que és per on es va buidar antigament el gran llac natural d'En Bas.

Resumint: Tenint en compte tot el que hem manifestat, podem afirmar que l'origen del Fluvià es troba a la font del Molí de la Faja. Que el riu pren les característiques com a tal a partir del pont dels Hostalets, després de l'aiguabarreig dels diversos rierols que davallen del Collsacabra.

Si els geògrafs i especialment els cartògrafs volguessin acceptar aquesta nostra modesta versió, filla d'una fidedigna observació sobre el terreny, i així ho fessin constar a la cartografia del país, s'hauria donat un pas efectiu per tal d'esvair la confusió i contradicció que fins ara ha imperat sobre la qüestió. I si algú té arguments més raonables i positius li agraïrem que els manifesti.

Juliol de 1972

foto: Vinyeta

Troballes arqueològiques al riu Foix

per **J. Vancells Roca**

El món de l'arqueologia no és un món clos. Tots ens hi podem acostar i collaborar en el descobriment de nous rastres del passat, o en la conservació dels que ja es coneixen. Amb tot, si bé amb afecció i una mica de documentació prèvia, és possible de realitzar troballes arqueològiques, el seu valor per a la història es perd si a causa d'un collecionisme mal entès, aquelles troballes acaben en allò que s'anomena collecionisme particular.

Tots aquests objectes formen part del gran llibre de la Història i, si hom els amaga, es priva a aquest llibre, si no de capítols importants, sí de fulls preciosos per a la seva comprensió global. I és per això que, des d'aquestes pàgines, voldria exhortar a tots els nostres excursionistes a collaborar amb els nostres museus, comunicant als experts tota possible troballa amb els màxims detalls que es pugui, i a no caure en un collecionisme egoista.

En la comunicació present descriurem els treballs de prospecció de restes arqueològiques en superfície, realitzats el proppassat estiu en el curs del riu Foix, en una zona de tres quilòmetres, que comprèn des de la seva desembocadura fins a l'alçada de l'ermita de Sant Pau, pertanyent al terme de Cubelles. Per mitjà d'alguns naturals del país teníem notícia de troballes fortuïtes d'objectes lítics, uns dels quals ens va ensenyar el metge del poble i que consistien en una destral de pedra polida de gran grandària, tipus llança, però en molt mal estat, així com també eines diverses, en camps de conreu als dos costats del riu, posats casualment al descobert en el transcurs de les feines del camp.

Amb aquests antecedents vam iniciar la prospecció, seguint el curs del riu, en unes antigues graveres existents prop del mas Tradé, i vam trobar en una d'elles una destral de pedra polida, probablement d'esquist amb rebaixaments múltiples, i presentant una forma trapezoïdal i aplanada, amb 124 mm de longitud i una

fig. 1

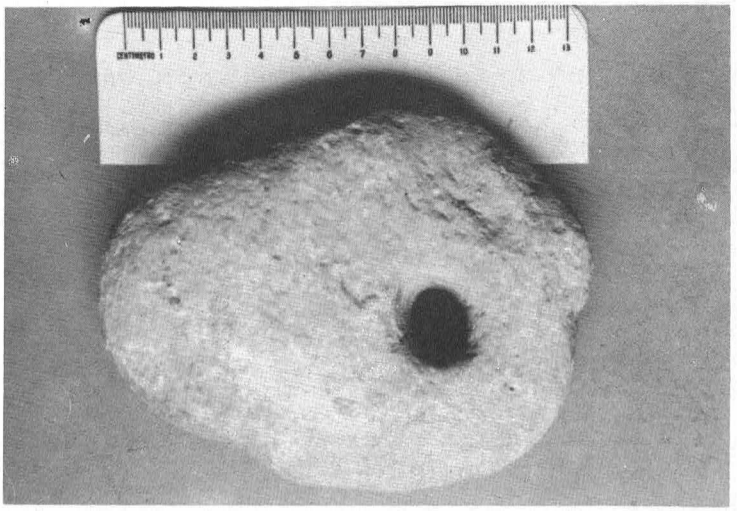

fig. 2

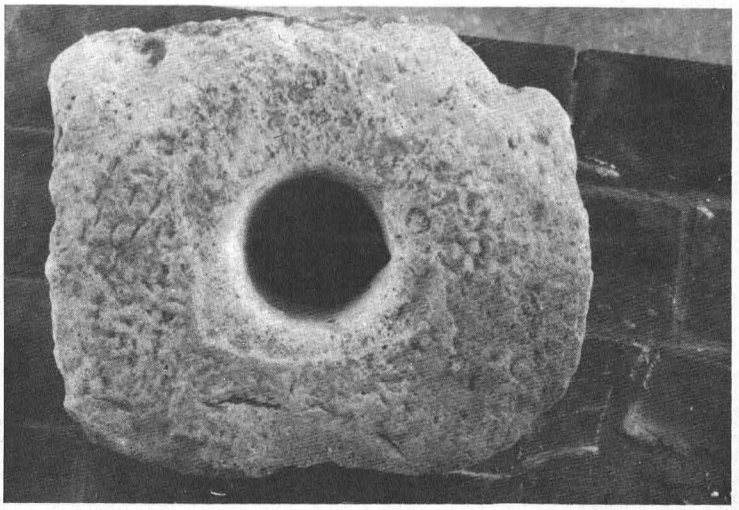

fig. 3

secció rectangular de 48 mm d'ample per 35 mm d'alt.

Tenint en compte el seu poliment en picat tosc i el fet que només presenta poliment fi al tall, i la forma descrita, creiem que es podria datar en època neolítica, dins de la cultura dels sepulcres de fossa (2.200 aC) (fig. núm. 1).

Seguint el curs descendent del riu i a uns 500 m d'aquesta primera troballa, en ple curs del riu (sec en aquesta època), es va trobar una peça de pedra de forma oval i secció plana de 133 mm de longitud per 110 mm d'ample i 40 mm de gruix, que presenta en forma excèntrica una perforació perfectament polida interiorment amb una llum de 15 mm.

S'han descrit objectes semblants a diverses zones espanyoles, que s'han interpretat com a eines de pagès, prèvia implantació d'un mànec, i la cronologia dels quals, gràcies a d'altres objectes que els acompanyaven en el jaciment, s'ha datat en ple període Neolític (3.000 aC) (fig. 2).

Seguint el nostre itinerari i ja prop de la desembocadura del riu, a la vora dreta, formant part d'un mur vell, es va trobar una gran llosa d'arenisca de forma rectangular, treballada toscament, la qual fa 600 mm de longitud, 400 mm d'ample i 150 mm de gruix, i que presenta al mig una perforació de 120 mm, peça que creiem interpretar com un element de sosteniment en la llinda de les portes. No gaire lluny d'aquell indret s'han descrit restes d'antigues edificacions que actualment han desaparegut sota noves obres d'urbanització (fig. 3).

Finalment, ja a la platja, descriurem dues troballes més, igualment en superfície, consistents en una destral de pedra de petita grandària i un cilindri d'os.

Al costat de la desembocadura del riu Foix, a la seva vora dreta, es va trobar una destral de pedra polida de forma triangular i secció oval, amb mides de 93 mm de longitud, 42 mm al tall i 21 mm de gruix. Probablement la roca que es va fer servir és esquist pissarrós (fig. 4).

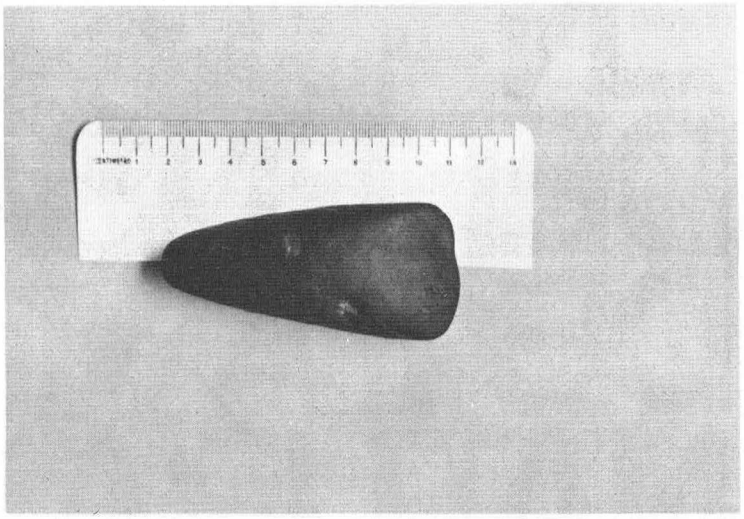

fig. 4

fig. 5

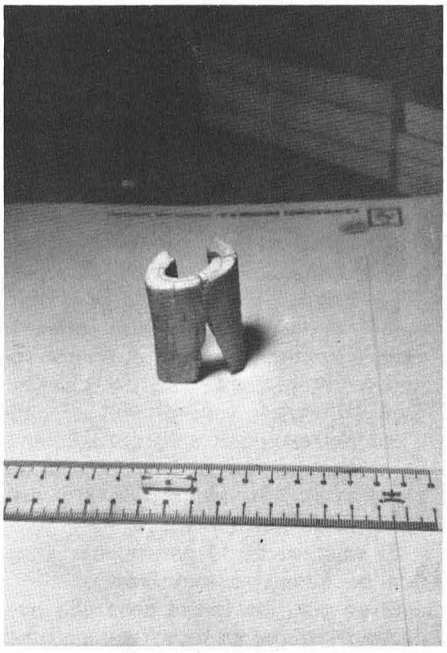

Per les seves característiques, sobretot per la seva reduïda grandària, creiem que hi podem donar un significat votiu, com a element sepulcral, dins de la cultura neolítica dels sepulcres de fossa (2.200 aC).

A uns quants metres d'aquesta darrera troballa, i al costat de palets de riera traslladats des del riu per adobar un camí veïnal, es van trobar fragments d'os que pel seu gruix i el seu diàmetre devien ser d'un animal de grossa grandària, i que pertanyien a un únic os. Després de la seva reconstrucció en va aparèixer com un cilindre de costats paral·lels tallats finament, de 57 mm d'alçada per 43 mm d'ample. El seu significat és obscur, si bé s'han descrit troballes semblants en aixovars funeraris neolítics (fig. 5).

Em resum, podríem dir que aquestes troballes, en una simple prospecció de superfície, descobreixen en aquesta zona un probable poblament prehistòric potser molt dens, i que seria interessant la recerca dels seus focus d'assentament fix, objectiu que ens proposem com a treball en un futur proper, en què dedicarem la nostra atenció a la possible troballa de fons de cabana a les graveres existents als múltiples meandres del riu Foix.

I, finalment, volem fer ressaltar la importància de les prospeccions de superfície, per a establir, amb l'estudi previ d'una zona determinada, les seves possibilitats arqueològiques futures.

EN DEFENSA DE LA NATURA

En aquest mateix número de «Muntanya», donem compte, a la Crònica general, d'uns lloables actes de civisme que han estat duts a terme de cara a la preservació de la Natura. Heus ací un problema objecte de la nostra preocupació constant (vegeu «Muntanya» núm. 652, desembre de 1970 i núm. 653, gener de 1971) i sobre el qual mai no s'insistirà prou, car serà únicament una presa de consciència general, collectiva, que, al costat d'una legislació adequada, permetrà de frenar aquest procés creixent de contaminació i de pol·lució que sembla inaturable.

La contaminació i la degradació del medi natural té nombrosos aspectes, tal com vam estudiar i exposar als nostres números a què hem fet referència i ara no els repetirem pas. N'hi ha, però, un que és el que ens afecta d'una manera més directa, el relatiu a les lamentables conseqüències, en aquest sentit, dels lleures que tenen lloc al bosc i la muntanya, cada dia més farcits de residus i deixalles de la gent despreocupada i inconscient. És aquest aspecte concret aquell sobre què cal que fem més pressió des dels nostres sectors específics. I així, ara, ens ha semblat adequat de reproduir a les nostres pàgines un dels cartells o anuncis apareguts al setmanari italià «Epoca», corresponents a una campanya d'utilitat social promoguda per la Confederació General de Publicitat (d'Itàlia), que segons podem llegir, ha estat realitzada i publicada gratuïtament. Heus aquí el text que acompanya aquest cartell, de suggestiu impacte visual:

NO FEU AL BOSC
ALLÒ QUE NO VOLDRíEU QUE US FESSIN A VOSALTRES

Us agradaria que us omplissin de paperots untats, d'ampolles trencades, de llaunes rovellades, de pells de síndria? Us agradaria que us estripessin la roba i que us calessin foc? No. Aleshores, per què feu tot això als boscos i als prats?

Els boscos, els prats, el verd som nosaltres mateixos. Són el nostre oxigen, la nostra vida. Són el nostre refugi del brogit i del caos de la ciutat. Són el nostre esbargiment al cap d'una setmana entre el ciment. Són la vàlvula per on poden esbravar-se els nostres fills després de la presó de la casa-apartament.

Si tractem bé la natura, ens tractem bé nosaltres mateixos.

Si us plau, no feu al bosc allò que no voldríeu que us fessin a vosaltres. No feu malbé els arbres. Llanceu els residus a la galleda d'escombraries de casa vostra. Sigueu molt, molt prudents amb el foc perquè n'hi ha prou amb no res per a provocar un incendi.

I si veieu algú que malmet el verd, interveniu-hi i expliqueu-li per què no ho ha de fer: el bosc no és seu, també és vostre, i de tots.

I, us ho demanem, no ens vingueu a dir: total, per una ampolla llençada, quina diferència hi ha? Si cadascú de nosaltres llencés una ampolla, farien seixanta milions d'ampolles. Us imagineu quina pila immensa fan seixanta milions d'ampolles?

EL VERD ÉS VOSTRE: DEFENSEU-LO!

Creiem que aquest és un exemple a seguir. Avui és pràcticament tothom qui, amb més o menys regularitat, surt al camp o a la muntanya a esbargir-se. Doncs, caldria que s'organitzés entre nosaltres una campanya semblant que arribés a tothom, que ajudés, en un grau intensiu, a fer adonar a la gran massa de gent d'aquest gravíssim problema que afecta els interessos generals. I que aquí sí que, en dir generals, vol dir els de tots i de cadascú en particular.

La Natura és nostra: defensem-la!

non fare al bosco ciò che non vorresti fosse fatto a te

Vi piacerebbe se vi riempissero di cartacce unte, e bottigliette rotte, e lattine rugginose, e fette d'anguria? Vi piacerebbe se vi strappassero i vestiti e vi dessero fuoco? No. E allora, perché fate tutto questo ai boschi e ai prati?

I boschi, i prati, il verde siamo noi. Sono il nostro ossigeno, la nostra vita. Sono il nostro rifugio dal rumore e dal caos della città. Sono il nostro svago dopo una settimana in mezzo al cemento. Sono la valvola di sfogo dei nostri figli dopo la prigione della casa-appartamento.

Se trattiamo bene la natura, trattiamo bene noi.

Per favore, non fate al bosco ciò che non vorreste fosse fatto a voi. Non rovinate gli alberi. I rifiuti buttateli nella pattumiera di casa vostra. Siate molto, molto prudenti col fuoco perché basta niente per provocare un incendio.

E se vedete qualcuno che danneggia il verde, intervenite e spiegategli perché non deve: il bosco non è suo, è anche vostro, è di tutti.

E, per favore, non venite a dire: tanto, per una bottiglietta buttata, cosa cambia? Se ciascuno di noi buttasse una bottiglietta, farebbe sessanta milioni di bottigliette. Avete idea, che razza di mucchio fanno sessanta milioni di bottigliette?

il verde è tuo: difendilo!

Campagne di utilità sociale promosse dalla Confederazione Generale della Pubblicità realizzate e pubblicate gratuitamente

PUBBLICITÀ PROGRESSO

El XIV Rallye d'Alta Muntanya, un rallye selectiu

per **Joaquim Senties**

La gran fals del coll del Mont Perdut, amb el llac glaçat cobert de neu, escenari del XVI Rallye d'Alta Muntanya. ▶

El Rallye d'Alta Muntanya que el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA va posar en marxa fa tretze anys, va començar amb un èxit d'aquells que les cròniques en diuen satisfactori, cosa que no vol dir res.

De setze o divuit equips, van acabar-lo menys d'una dotzena, i entre els participants hi havia muntanyencs de tota mena. Aleshores, el principi de tots cabem a la rotllana, hi quedava força bé, perquè si s'hagués començat a fer tries, hauríem quedat quatre gats.

Més endavant, al cap de cinc o sis edicions, les inscripcions van passar als 50 i 60 equips, i els classificats a la trentena. Bé, la cosa encara podia rutllar, perquè, d'altra banda, la gent de muntanya de primera classe no hi mancava, i els menys iniciats en la tècnica pirinenca, podien anar practicant i aprenent.

Però fa dos anys, al Cotiella, varen incriure-s'hi 98 equips, precisament en uns moments en què les expedicions als sistemes andins, africans i asiàtics, s'emportaven bona part dels homes experimentats. Què passava aleshores? Que el Rallye es convertia en una excursió collectiva amb els seus autocars, els seus matxos d'aproximació i els seus campaments. Això era aprofitat per equips de dos germans i la xicota del gran, de dos amics i el fill d'un d'ells, de tres noies rosses i espigades, per anar a un lloc un xic allunyat, a unes serres de presència imposant, aprofitant les facilitats. Que s'acaba la prova? Magnífic. Que s'ha de plegar abans? La excursió, l'ambient d'amistat i de muntanya, l'emoció de la cosa, no ens la pren ningú.

La rotllana s'eixamplava, però el descens de la cresta mig podrida del cim de la Picollosa va causar diversos accidents, per sort, no massa sagnants, i tot a causa de l'acumulació d'equips, alhora i en un mateix punt.

La rotllana s'havia eixamplat, però alguns s'hi havien entrebancat, i un important element federatiu va demanar una limitació en l'admissió de participants.

El Centre no hi és afeccionat, a les limitacions, i va fer el sord oficial, i l'any següent, davant el canvi de panorama, els excitants vessants de Gerbé, Saburedo i Colomers, en ple juny, i en any de neus tardanes, en què la regió era una cosa voltada de blanc per tots costats menys per sota, tot plegat molt diferent del llargarut però senzill Cotiella, va fer pensar a l'organització que es tornaria a les inscripcions de la Maladeta i dels Besiverri.

Sí, sí! No foren 98, els inscrits, però passaren de 80. Altra vegada xicots i noies amb anys d'experiència al Montseny, altra cop cues en llocs difícils, i altra vegada la meitat dels equips fora de la prova a la seva meitat.

Continuava la sort, per a nosaltres, que un accident irreparable no es presentés, però, per dintre ens corria el rau-rau de pensar que tant va el càntir a la font, que arriba que el càntir diu prou.

I ara aquest any, gràcies als tres dies aprofitables, se'ns va acudir de fer una visita al Mont Perdut.

Ara bé, ens vàrem dir en veu molt baixa: ¿hi ha a Catalunya 300 persones que puguin atrevir-se amb els **seracs** i les geleres del Mont Perdut, des de Pineta, en una elevació de dos mil metres en menys de dos mil metres de trajecte, és a dir, amb un pendent mitjà del 100 %?

No, ens vàrem respondre amb veu encara més fluixeta, fluixeta però tossuda. No, si volem que el Rallye es faci a Pineta, amb el Mont Perdut i la Múnia, hem de ser rigorosos amb els temps.

Si no volem posar entrebancs a la inscripció, fent tries, o limitant el total, no tenim altre remei que ser rigorosos amb els temps. Si volem evitar accidents importants, hem de ser rigorosos amb els temps i fer-ho avinent en el reglament i en la reunió de delegats, insistint en les dificultats del terreny, en la necessitat de posseir pràctica de la bona per a prendre-hi part, recomanant uns passos determinats com a més segurs, és a dir, inflar un xic el globus, en bé de la seguretat collectiva.

Més o menys, els equips foren uns vuitanta, com si res no s'hagués dit, i cap a Pineta falta gent.

És clar, les queixes han estat grans i abundants, però anem per parts.

Un equip era format per un matrimoni i el fill que per primera vegada feia alta muntanya. Un altre per tres nois de 14 a 16 anys, un altre per tres minyons que no havien fet mai cap tres mil, tres exclusivament per noies molt joves. En sortir de Pineta, el primer dia, cap a Lalarri, disposant d'un camí de bast amplíssim, i tenint temps la tarda abans per anar a explorar el camí, almenys en el seu inici, més de deu equips s'enfilaren pel dret, per una tartera repugnant, i perderen 45 minuts. Malgrat que el director del Rallye va fer marcar el camí que revoltava la vall de Lalarri per l'esquerra i en la prèvia reunió va fer esment de l'error en el mapa, marcant el camí pel fons, una vintena d'equips se'n van anar rabents cap al fons, es van trobar amb una paret impassable i hi perderen bous i esquelles, temps i camí.

I ara preguntem: què hauria passat si el temps límit hagues estat balder, hagués permès fer zig-zags, i pujar per aquí i baixar per allí? No haurien, molts d'aquests equips poc formats, accelerat la marxa? No s'haurien posat a córrer per guanyar el temps perdut, forçant la resistència física, estovant les cames, i provocant moments de perill, en els passos difícils de la Múnia, i del Tormacal, i del coll del Cilindre, quan les cames han d'estar fermes, els pulmons frescos, i el cervell clar i tranquil? Sí, els temps eren molt justos. No permetien descansar, ni esmorzar, ni berenar, ni mirar-se el mapa pel dret i pel revés. Aquests temps diguem-ne morts, foren inclosos en el 20 % de marge concedit com a excés. Els equips que en varen tenir prou amb una ullada al mapa, perquè ja se l'havien remirat prou a casa, i en el campament; els equips que no corrien però tenien un pas rítmic i igual, començant per menys i acabant per més, per donar temps al restabliment de l'equilibri en el metabolisme circulatori; els

foto: Gregori

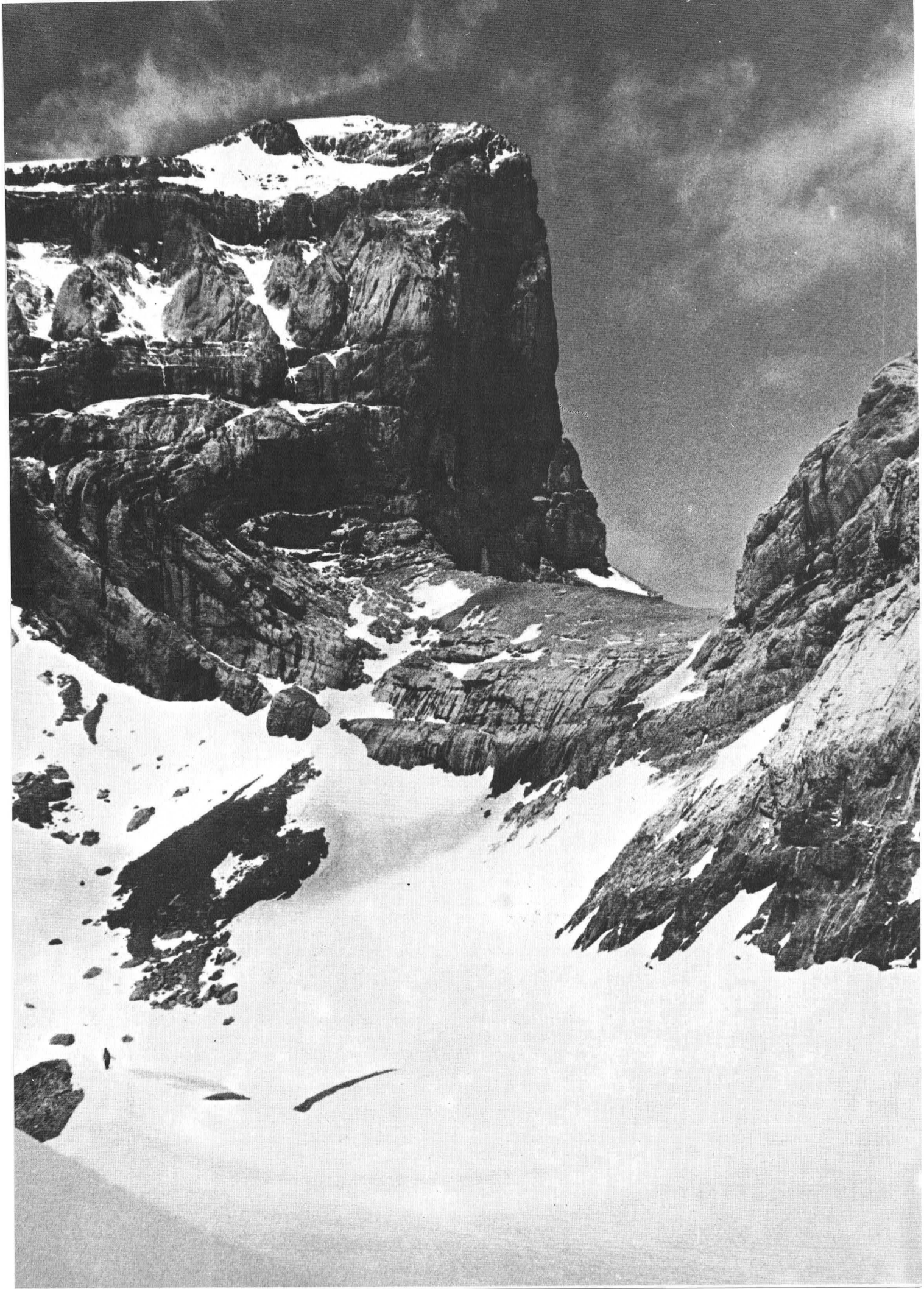

Les geleres i els seracs del Mont Perdut exigeixen a tothom qui vol mesurar-s'hi, entrenament, experiència i un equip adequat. ▶

equips que amb una mossada cada dues hores en tenien prou per a compensar el desgast físic; aquests equips que foren no gaire més de deu, foren els que acabaren la prova dintre dels temps límits marcats, sense penalitzar, i equip més, equip menys, vénen a ser els que han obtingut medalla d'or i de plata.

Els accidents foren, com els darrers anys, poc aparatosos, o almenys sense conseqüències, les cues als passos difícils foren les mínimes, i al nostre entendre, dels equips inscrits, no gaire més d'una vintena són els que poden encarar-se amb les dificultats d'aquells indrets, i vint-i-un foren els que acabaren la prova.

Tot plegat, al preu d'unes crítiques, d'algunes paraules malsonants, poques i fugisseres, i d'una possibilitat que es cregui en el fracàs d'aquest Rallye, perquè solament 21 equips l'acabaren. Els organitzadors del Rallye, creiem que el preu no ha estat gens alt, i l'hem pagat amb gust.

Si estem equivocats, i en aquest mateix número de «Muntanya», es pot llegir la ressenya, el Centre ha convocat una taula rodona perquè elements significats del Rallye hi hagin dit la seva, i el mes que ve, la Federació té convocada una reunió general, perquè tothom hi pugui també ficar cullerada.

Hi ha dues llatinades que diuen: «Vox populi, vox Dei», i «Dura lex, sed lex». La primera vol dir, aproximadament, si no ens equivoquen, que el que diu la gent, el poble, és el que compta, però l'altra ve a significar que els reglaments com més durs i exigents són, més resultat donen.

I ara, aneu a saber la veritat.

LA VERITAT DEL RALLYE

La veritat, però, la que no ment, és la reflectida en la classificació que publica «Muntanya» en el lloc corresponent, però una veritat anecdòtica és la que ara us farem a mans, més ben dit, a ulls, perquè serveixi de contrapunt distret a les tirallongues d'abans.

Els equips inscrits, en nombre de 74, pertanyien a 23 entitats diferents, 12 d'elles, de comarques (Tarragona, Castellar del Vallès, Sant Just Desvern, Mataró, Olot, Reus, Rubí, Badalona, Valls, Vilanova i la Geltrú, Sant Cugat del Vallès i Girona).

El primer dia, la Múnia, entre una paret al fons de la vall de Lalarri, que obligava a tombar cap a l'esquerra, molt abans d'aribar-hi, i anar pujant fortament en una ampla giragonsa, per anar a caure damunt dels llacs, i després, la cresta des del coll, vorejant uns pendents de neu al vessant francès, que sembla que no tinguin final, va eliminar la meitat dels equips. Després algun equip més va caure en voler passar al Tormacal per la cresta, i decantar-se cap a França, cosa impossible gairebé. Els equips classificats, arribaren, alguns molt frec a frec del temps oficial, i els altres, ja dintre del 20 % de penalització. A l'arribada, no les teníem totes, mentre esperàvem, però de cop i volta, va arribar, en plena forma, un equip en el qual formava una noia. Una preciosa i simpàtica muntanyenca, que ha estat precisament medalla d'or i primera femenina. Quan a l'Espanya tradicional, la dona és mirada com un objecte dèbil, fràgil i trencadís, una noia executa una acció física un xic difícil, ha de creure's que els sants barons que no han pogut imitar-la, no ha estat per la dificultat de la cosa, sinó per la dificultat dels barons. Així que vàrem respirar, per fi, amb tranquil·litat.

A l'endemà, es va recomanar als equips supervivents que passessin, anada i tornada, pel coll del Cilindre, ja que la via dels Astazous, estava poc viable. Unànimement, no tan sols aprofitaren la corda posada per salvar un mal pas cap al coll, sinó que abandonaren el Marboré a la seva solitud, i només alguns varen pujar al Cilindre, a part de l'obligatori Mont Perdut. Una dotzena llarga d'equips restaren el matí a les tendes, o foren mitja volta, pujant al Balcó de Pineta, la pujada al qual, és en realitat, la part més temible del camí al Mont Perdut. És una mica com el Romeu de la Julieta, quan va ser al balcó, ja va ser dintre, la resta era bufar i fer ampolles.

El descens cap a Bielsa del dimarts, segurament amb la idea fixa del dinar de comiat, el primer àpat amb taula i estovalles des de tres dies, fou fet amb temps digne de l'Olimpíada de Munic, molt per sota del temps límit. Malgrat tot, un equip compost per joves elements de la nostra entitat (Mea culpa, mea culpa, etc.) es va separar en creuant un bosc, es va perdre, va perdre la medalla d'or que tenia ja segura, i ens va fer perdre una bona estona, cercant-lo muntanya amunt. Finalment, i pel que fa a la seguretat física dels tres companys, va acabar tot bé, i sense danys irreparables. Uns altres danys causats el primer dia (el de la desfeta de la Múnia) eren perfectament reparables. En aquests danys, es va donar la curiosa situació creada pel fet que un element oficial de socors que acudia en ajut d'una participant amb un trau al cap, va ensopegar i es va trencar la cama, i així, mentre la víctima es passejava al cap de vint-i-quatre hores pel campament, el salvador jeia a a l'hospital. Com són les coses...!

Coses a part de la prova, dignes d'esment, n'hi ha algunes. Com per exemple, el fet que l'entitat oficial cabdal de Bielsa, va assegurar setmanes abans, que obriria la pista forestal de Pineta a Lalarri, entorpida per uns rocs enormes, i que dies abans, va començar a posar dificultats, i que el dia que hi arribàrem, ens va dir que no tenia mitjans per a ferho. El fet és que el que no tenia era voluntat, perquè en produir-se l'accident de la noia capbadada, la patrulla de muntanya de la Guàrdia Civil, amb una palanca, va treure els rocs perquè el seu jeep porgués passar.

Com per exemple, i aquest molt positiu, la tasca dels membres de la Companyia Alpina de la Creu Roja, que amb vehicles, radiotelèfons, material sanitari, voluntat de servei, eficàcia, simpatia i tot el que vostès vulguin, es feren acreedors a un agraïment general, per a no dir, generalíssim. Si hi arriba a ser l'ex-cabdill dels socorristes federatius, el famós don

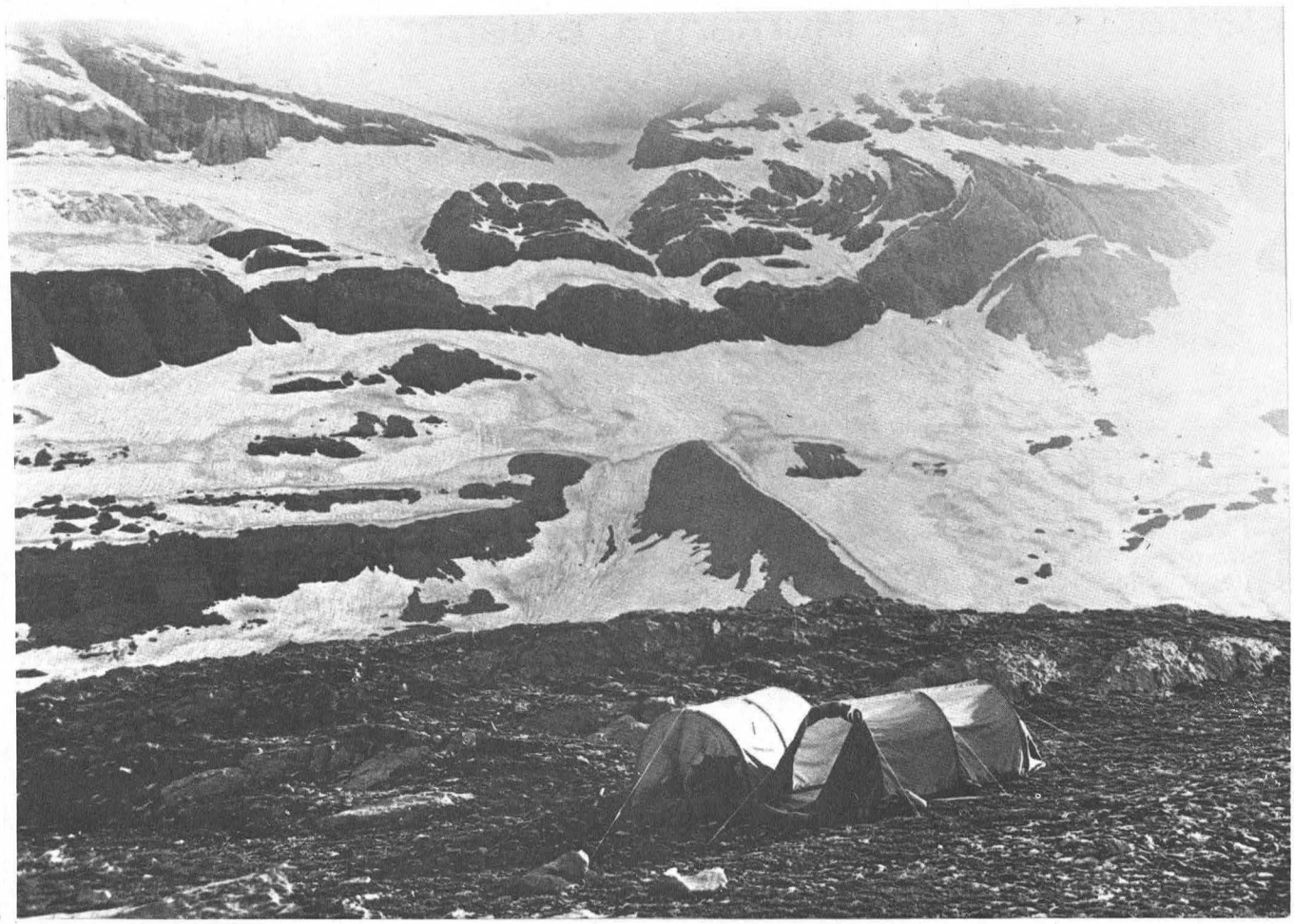

foto: Gregori

Cèsar, li cau el nas de vergonya.

Com per exemple, per acabar, l'absència quasi total de comensals a la taula presidencial del dinar de comiat, que es va avançar de dues hores en benefici dels participants de fora de Barcelona, cosa de la qual no tenia esment el nostre president que va haver de ser anat a cercar per a participar en els discursos de reglament, els quals finalment es van poder dur a terme, després del dinar de tots els participants i el començament del dinar dels directius. Ja ho deia, aquell governant: «A tu t'hi voldria veure, al meu lloc!» «I a mi també», que va contestar l'altre.

RESULTATS DEFINITIUS

Medalles d'or

Jesús Borràs Gàlvez, Joan Roset Benito i Antoni Roset Benito (Grup Excursionista Muntanyenc, de Tarragona); Felip Linares Garcia, Salvador Pérez German i Daniel Cardona Pers (S.E.A. Sanjustenc, de Sant Just Desvern); Carles Picó Moreno, Joan Romero Balsells i Joan Sanz Vila (C. E. Martinenc, de Barcelona); Llúcia Güell Nogué, Martí Cruañes Seva i Francesc Viñeta Ros (Centre Excursionista Olot, d'Olot); Vicenç Llòria Céspedes, Carles Garcia Tudela i Xavier Mari Tresserres (Centre Excursionista Àliga de les Corts); Andreu Sorrosal, Josep Sicart i Joan Manuel Vilaplana; Josep López Rivera, Jordi Martorell i Antonio Ruiz Fernández (Unió Excursionista de Catalunya, de Barcelona); Josep M. Dalmau Sans, Pere Benaiges Mialet i Eduard Gonzàlez Ribas (A.A.E.E.M.I., de Valls).

Medalles d'argent

Vicenç Garcia Delgado, Miquel Rico i Miquel Àngel Martínez (Agrupació Excursionista Catalunya, de Barcelona); Jesús Ballesteros, Jordi Garcia i Carles Ferràndiz (Unió Excursionista de Catalunya, de Barcelona); Felip Gascon, Miquel Fernàndez i Miquel Ibern (C. E. Poblet, de Barcelona).

Medalles de coure

Lluís Ayneto Magarolas, Albert Vives i Jordi Vives Conesa (Grup Excursionista Muntanyenc, de Tarragona); Ignasi Clues Plassa, Josep Planas Oliva i Xavier Salvadó Santamaria (Agrupació Excursionista Muntanya, de Barcelona); Lluís de las Cuevas, Josep Barrachina Pérez i Òscar Ferrer Ventura; Carles de la Encarnación, Miquel Gombau i Antoni Saladie Aldice (Unió Excursionista de Catalunya, de Barcelona); Joan Pontacq Segurañes, Josep Gratacós i Xavier Casals (Centre Excursionista Badalona); Joan Ferrer Garriga, Jordi Ràfols Ferrer i Amadeu Redondo Masip; Antoni Llurba Folch, Ramon Martí Salvany i Isidre Poch Milà; Josep Planas Bertran, Joan Toledano Membrano i Isabel Romeu Bertran (Agrupació Excursionista Talaia, de Vilanova i la Geltrú); Ricard Puig Coll, Alexandre Puig Coll i Orland Pons Rexachs; Miquel Garrel Corcó, Josep M. Gómez Duran i Vicenç Soto Cervelló (Club Muntanyenc Sant Cugat, de Sant Cugat del Vallès).

Els Rallyes d'Alta Muntanya, a debat

L'any 1959 tenia lloc a Ull de Ter el I Rallye d'Alta Muntanya organitzat pel Centre Excursionista de Catalunya. D'ençà d'aleshores, aquesta prova, inèdita, en el seu tipus, dins les activitats del nostre excursionisme, s'ha vingut celebrant anualment, amb un assistència, en línies generals, creixent, i podem ja dir que ha esdevingut tradicional i que ha adquirit carta de naturalesa entre nosaltres. Al costat dels elogis que ha obtingut, sens dubte merescuts, si més no, pel que representa d'innegable dedicació desinteressada, de competència tècnica i d'eficàcia organitzadora, no ha deixat de suscitar comentaris adversos. Els uns, afecten aspectes parcials, detalls de l'organització o del reglament; d'altres, s'adrecen a l'existència mateixa del Rallye, a la seva naturalesa d'índole competitiva, que hom pot suposar contrària a l'autèntic esperit de l'excursionisme (sense que en cap cas, però, aquestes crítiques revesteixin caràcter personal ni posin en entredit l'actuació dels organitzadors ni aquella dedicació desinteressada a què hem fet referència).

Ha arribat un moment, doncs, en què s'ha cregut oportú fer objecte de debat la conveniència del Rallye d'Alta Muntanya o la modalitat que havia de revestir, en què s'ha plantejat si la seva existència era beneficiosa per a l'excursionisme o bé si atemptava a les seves essències, si representava una manifestació visible de l'esperit alpinístic o bé en constituïa una deformació, tal com es desprèn, justament, del que n'opina, al número anterior de «Muntanya», un fervent practicant —i no pas de les antigues promocions, sinó de les recents— de l'alta muntanya. I, així, es va tenir la pensada d'organitzar unes sessions de debat el resultat de les quals, si més no, podria constituir matèria i punt de partida per a la reflexió. No totes les persones que hi van ser convocades van poder aplegar-se a la mateixa sessió. Així, a la primera —se'n celebraren dues en total— hi van prendre part Lluís Puntís, cap visible de l'organització dels Rallyes d'Alta Muntanya del Centre durant molts anys consecutius, Josep Llaudó, director de la revista Muntanya. Hilari Sanz Gonel, directiu del Centre i Andreu Sorrosal, de la Unió Excursionista de Catalunya, un dels més assidus participants als Rallyes d'Alta Muntanya, en els quals ha aconseguit diverses medalles d'or. Dels assistents al primer debat, Lluís Puntís no va participar al segon, en el qual van prendre part, a més dels altres que hem esmentat, Josep M. Sala Albareda, vice-president del Centre, i Joaquim Senties, el qual, com a secretari de la Secció de Muntanya, ha intervingut d'una manera sobresortint en l'organització dels Rallyes.

Lluís Puntís obre el diàleg de la primera sessió i manifesta que un dels propòsits que el va guiar a iniciar els Rallyes d'Alta Muntanya del Centre, fou el de trencar un cert aïllament en què vivia, o semblava que vivia, el Centre, en aquells moments, respecte a les altres entitats, i d'establir-hi relacions efectives i cordials, d'eliminar una certa fama d'«aristocratisme» que tenia el Centre dins l'ambient de l'excursionisme català. Els Rallyes, doncs, van constituir una activitat de l'Entitat portes enfora, que van servir per a establir uns contactes amb els elements de les altres entitats i complien, en conseqüència, una finalitat de «política» exterior del Centre. Pel que fa al Reglament, el primer dels quals fou elaborat amb celeritat per Joaquim Senties, preveia, en les primeres edicions, uns resultats de la prova que es resolien en una simple classificació. Després, es va optar per donar medalles —d'or, d'argent i de bronze, a part de les de participació— que podien reflectir millor les aptituds demostrades per cada un dels equips participants. Al cap dels anys, amb la perspectiva que donen i amb l'experiència que han permès d'acumular, Lluís Puntís insinua la possibilitat que els Rallyes origin uns resultats negatius, unes conseqüències contraproduents des del punt de vista social, consideració en la qual s'aferma després de les converses que ha tingut ocasió de sostenir amb elements dirigents del C.A.F., en el transcurs d'un recent viatge a Estats Units. Segons han manifestat aquests directius del C.A.F., la pràctica dels rallyes i d'altres activitats competitives, de signe semblant, ha anat creant en el transcurs dels darrers anys un «vedettisme» dins l'alpinisme que hi ha originat una profunda crisi, que els preocupa molt i la qual no saben com podran resoldre. En Lluís Puntís expressa també la seva preocupació que els Rallyes, en lloc d'un mitjà —companyonia entre excursionistes d'entitats diferents, suscitació de vocacions alpinístiques— es converteixin en una finalitat —consecució de medalles i de prestigi personal— preocupació que basa en diversos casos que ha tingut oportunitat de captar, en ocasió d'algunes estades al Pirineu, de muntanyencs que hi duen a terme travessies o ascensions amb l'únic i exclusiu propòsit d'entrenament de cara al Rallye proper, absolutament indiferents a l'interès intrínsec de l'excursió que en aquell moment realitzen.

Andreu Sorrosal —com hem dit, assidu participant als Rallyes d'Alta Muntanya—, se'n mostra, com és lògic, fervent partidari i no creu que l'incentiu que representa la consecució d'una trofeu en una prova competitiva —incentiu, fins fa poc, aliè al món de la muntanya— representi cap desvirtuació dels ideals de l'excursionisme, entesos, fins ara, i especialment entre nosaltres, com una satisfacció interior, despullada de signes externs i d'afalagaments de la vanitat, sinó, ben al contrari, un estímul que incita a la superació de les pròpies facultats, per mitjà de l'esforç, de l'entrenament, de la constància, de la utilització de l'experiència, de l'observació de les reaccions del cos, etc. A criteri seu, sembla difícil que es pugui modificar substancialment el reglament dels Rallyes sense que això en representi la decadència, ja que prescindir de la concessió de les medalles de classificació significaria, ineluctablement, la pèrdua d'interès i una disminució del

"L'organització dels Rallyes ha estat un exemple d'eficàcia, de competència tècnica i de dedicació desinteressada..." ▼

seu estímul actual per a participar-hi i, en conseqüència, els alpinistes més ben preparats deixarien de participar-hi. Així mateix, opina que la concessió de medalles, que eliminen els llocs de primer, segon, tercer, etc. —ja que teòricament, tots els participants poden obtenir medalla d'or— no contribueix tant a la creació de l'esperit de «vedettisme» com hi contribuiria una classificació rigorosa de primer a últim.

Segons Josep Llaudó, director de la revista «Muntanya», les activitats de muntanya que es resolen en proves de competició, representen una desviació de l'ideal de l'excursionisme, que sempre havia estat practicat pel goig íntim que proporciona als seus adeptes, als quals no calia cap menció honorífica ni cap trofeu de classificació, distincions supèrflues per a qui sabia trobar una gamma variadíssima d'incentius i satisfaccions, que van dels que es troben en la consecució d'un cim fins a la contemplació del paisatge, passant pel coneixement directe del país, en tots els seus diversos i suggestius aspectes. La pràctica dels Rallyes, segons el nostre director, pot originar que les noves generacions d'alpinistes només vegin en l'alta muntanya una ocasió de conquerir uns trofeus —avui tan i tan prodigats en tota mena d'activitats— i d'aconseguir fama i anomenada personal, tal com s'esdevé amb una freqüència tan lamentable en els practicants dels pròpiament anomenats esports, éssers infatuats dels triomfs i de la preponderància certament exagerada que els donen els mitjans moderns de comunicació, en especial certs sectors de la premsa setmanal ilustrada dedicada exclusivament a la informació banal sobre la vida dels efímers ídols del moments. D'altra banda és del parer que l'esforç —econòmic i personal— tan considerable, que els Rallyes exigeixen, resulta desproporcionat i que fóra més raonable d'esmerçar-lo en d'altres activitats de més abast social.

Les opinions expressades per Andreu Sorrosal són ratificades per Hilari Sanz, el qual, a més, declara que s'ha parlat amb molta exageració de la minva de la puresa de l'ideal alpinístic a causa de factors externs i de les noves fórmules que s'hi han adoptat procedents de les pràctiques esportives usuals, i conceptua com a

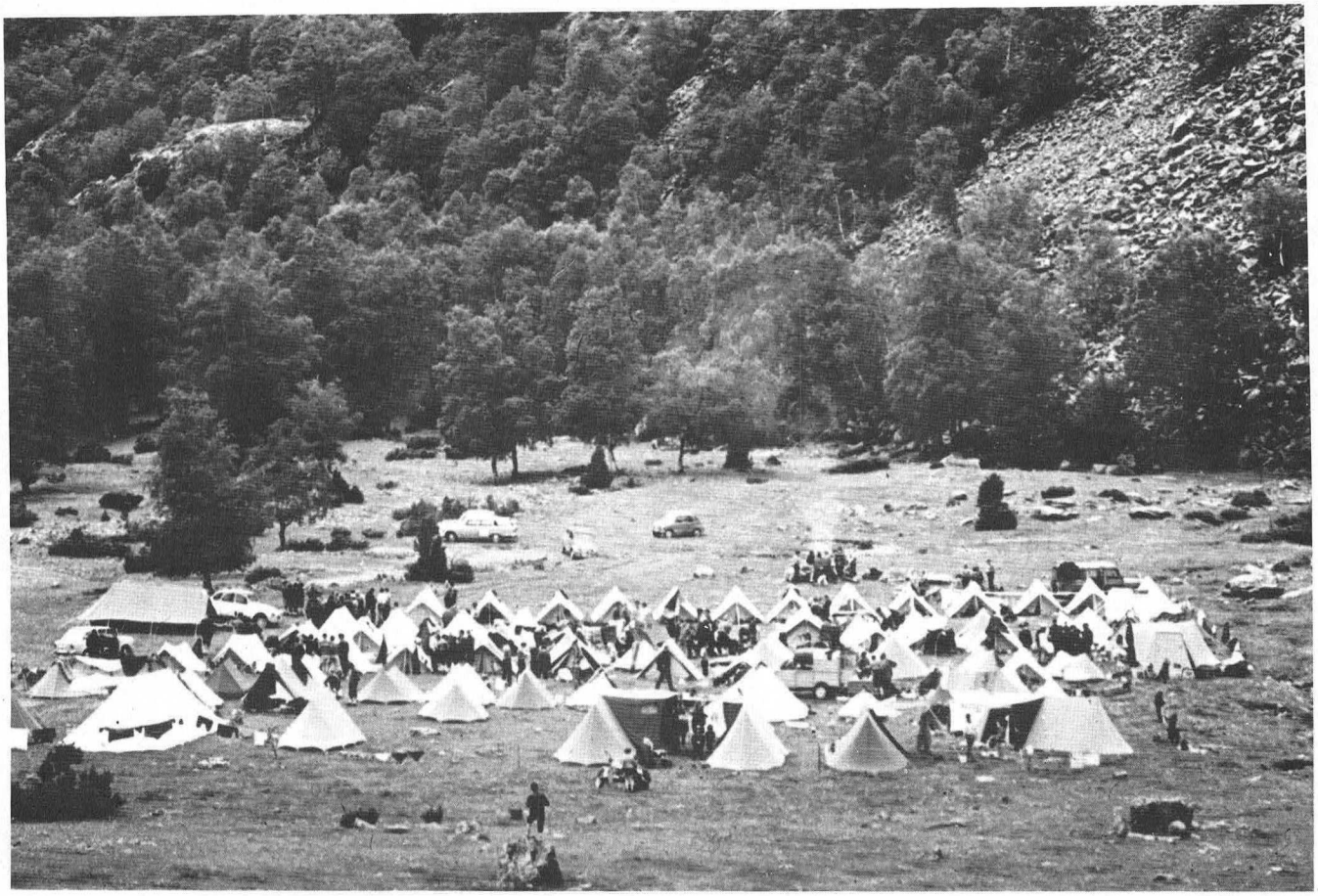

mínimes les conseqüències negatives derivades de la vanitat que pot representar la consecució d'una medalla i de la supeditació a aquesta consecució del goig íntim propi i característic que dóna la pràctica de la muntanya. Segons Hilari Sanz, dels efectes o resultats dels Rallyes d'Alta Muntanya, com dels de qualsevol altra activitat, n'hi ha de positius i de negatius, i són els positius els que han de tenir-se en compte i valorar-se i els que en justifiquen l'existència i la perduració. Conclou que veu fantasmal que, a causa dels Rallyes, es desvirtuï o desaparegui allò que entenem per ideal de l'excursionisme.

Hem transcrit, fins ara, en síntesi, i tan fidelment com ens ha estat possible, amb les notes que en vam poder prendre, les opinions formulades per tots els assistents al primer dels dos debats, transcripció que vam llegir en iniciar-se la segona sessió, a la qual, com hem dit, no va poder assistir Lluís Puntís i que comptà, en canvi, amb la participació de Josep M. Sala Albareda i de Joaquim Senties.

Durant aquest segon debat, els qui ja havien assistit al primer, es van ratificar, com és lògic, en les opinions respectives i, a més, es van fer diverses consideracions sobre altres aspectes de la qüestió.

En primer lloc, Josep M. Sala Albareda, glossant les opinions anteriors sobre la justificació o la improcedència de l'existència dels Rallyes, va expressar el parer que una pura concentració d'excursionistes a la muntanya, sense cap finalitat concreta, és absurda. En principi, tot excursionista, desitja anar a la muntanya amb el petit grup, amb el seu equip o colla, ben avingut i homogeni, amb el qual pot i sap treure d'una sortida el màxim de goig i de profit possibles, en tots els seus aspectes. I quan un accedeix a participar en una activitat que aplega un contingent de persones que ultrapassa de bon tros aquest petit nucli, és perquè hi ha un motiu d'interès general, un factor de servei, que ho pot justificar. Aleshores, s'ha de sospesar si els Rallyes han servit realment per a crear un interès per a l'alta muntanya o no. La compensació que es treu de formar part d'aquest contingent —el qui hi concorre formant part de l'organització— és de saber que s'ha impulsat la pràctica d'una modalitat de l'excursionisme. Ara, si es prescindeix de les classificacions, no val la pena d'esmerçar cap esforç en aquests aplecs d'alpinistes.

Advocant a favor dels Rallyes, Sanz manifesta que s'hi aconsegueix una perfeccionament tènic en la pràctica de l'alta muntanya. Llaudó opina que més aviat duen cap al gregarisme i la massificació, manifestacions davant les quals intervé Joaquim Senties per dir que s'ha d'endurir el reglament dels Rallyes a fi que això garbelli la gent que hi vol assistir. Sorrosal, partidari de l'entrenament, indica que de cara a les proves en qüestió, a la seva entitat, la Unió Excursionista de Catalunya, han llogat un gimnàs on poden preparar-se físicament els qui tenen intenció de prendre-hi part, i que els orienten sobre diversos aspectes tècnics, com ara són la consulta de mapes, l'ús del material, el règim alimentari més adequat, així com també sobre els aspectes morals. Sanz es manifesta conforme a aquest criteri de selecció prèvia dient que, efectivament, cal sortir al pas de la falta de preparació d'alguns dels inscrits. Sorrosal, també expressa el seu acord a aquest punt de vista, amb el qual s'aconseguirà d'evitar que el Rallye decaigui o degeneri. El tema de la selecció prèvia porta a la consideració dels resultats obtinguts, en general, pels

"El gregarisme i la massificació: una lamentable tendència actual, a la qual ens poden dur els Rallyes..." ◄

"En els Rallyes s'aconsegueix un perfeccionament tècnic que permet de superar els obstacles de l'alta muntanya..." ►

participants de les diverses entitats i Senties posa en relleu les magnífiques classificacions de centres com ara la Unió Excursionista de Catalunya i Talaia, de Vilanova i la Geltrú, les quals no han aconseguit els equips del Centre. Llaudó diu que això no representa cap índex de preparació i Senties indica que l'explicació és que, als elements «bons» del Centre, el Rallye **ja** no els interessa.

Sala intervé de nou en el debat per dir que els qui prenen part als Rallyes ho fan, en primer lloc, pel goig de participar-hi i que la medalla que hi poden aconseguir és de més a més. El que interessa, diu, és que surti gent nova, que hi hagi una renovació. Tot i que la competició a la muntanya no desvetlla el seu entusiasme, és partidari que els Rallyes continuïn fent-se mentre compleixin la seva funció de desvetllar o nodrir vocacions.

Llaudó suggereix la supressió de les medalles, suggeriment que és rebutjat categòricament per Senties, segons el qual, les experiències d'aquest any ensenyen que per a pujar a certs cims, cal anar ben preparat. Poc o molt, continua dient, hi ha d'haver una certa competició que permeti una classificació. Si no, hi vindrien una multitud de participants impreparats. La participació s'ha de seleccionar amb un cert grau de dificultat. Sorrosal convé en aquest criteri, seguint el qual s'obliga els pressumptes participants a preparar-se, es desvetlla el seu sentit de la superació i així poden anar valorant les seves aptituds any darrera any. I així, el que un any aconsegueix una medalla de bronze aspira a la d'argent per a l'any vinent i a la d'or per a l'altre. Llaudó es queixa que una duresa extrema del reglament limita la participació a una **èlite** escollida, a la minoria dels «bons» i Senties el contradiu indicant que no es tracta dels «bons» sinó dels qui aspiren a ser «bons». Llaudó reitera el seu punt de vista que els incentius que han de guiar a la muntanya han de ser altres que els trofeus. Addueix l'exemple dels suïssos, poble alpí per excel·lència, que mai no han volgat organitzar Rallyes ni competicions. Sala diu que justament són els suïssos els qui s'han interessat pels nostres rallyes d'esquí, que, prescindint del sistema de «banderetes», revesteix unes característiques peculiars. Senties assenyala que cal saber trobar el terme mitjà entre la competició i la muntanya.

En recerca, doncs, d'una fórmula adequada perquè la pràctica dels Rallyes no comporti resultats de signe negatiu, Andreu Sorrosal, recorda la fórmula que es va adoptar al Rallye de Boavi, fórmula que li sembla altament recomanable, ja que s'hi establia prèviament la medalla a què aspirava cada equip participant, i així s'individualitzen els diversos equips, car no es podia seguir el de davant que no se sabia què es proposava de fer. Això, indubtablement, repercutia en el millor coneixement de la regió recorreguda per part de cada equip, que havia d'actuar com en el transcurs d'una ascensió o d'una travessia habitual. Sorrosal precisa que els Rallyes haurien de revestir una notable grau de dificultat, de la qual caldria informar perfectament els qui pensessin assistir-hi, perquè en fossin conscients en tot moment. I creu, a més, que això fóra el sistema per limitar l'assistència als Rallyes i evitar que hi prenguin part aquells que demostren clarament una preparació insuficient.

Reprenent les manifestacions de Sorrosal, Sala Albareda diu que són les entitats les qui s'han de responsabilitzar perquè no es presentin equips de manifesta preparació insuficient i que les inscripcions ja es fan per entitats justament perquè les respectives juntes directives admetin aquesta responsabilitat en un o altre

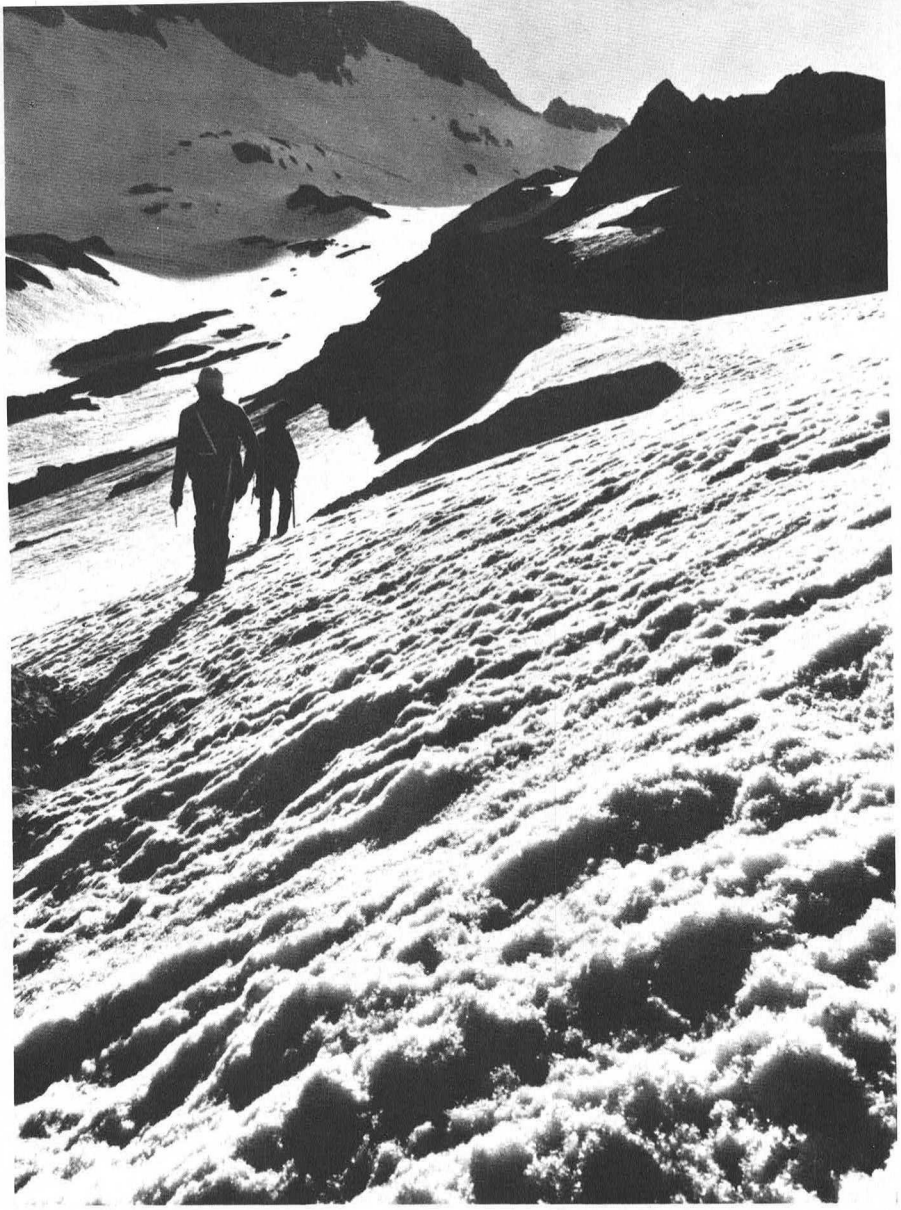

"Els que prenen part als Rallyes ho fan, en primer lloc, pel goig de participar-hi..." ◀

grau. Hi intervé Hilari Sanz dient que aquesta norma es va adoptar també al recent curs de monitors. Sorrosal, aleshores, matisa, en el sentit que aquest criteri de limitació no barri el pas als joves, als quals cal donar oportunitats a base, però, de vetllar per la seva preparació. Senties diu que en muntanya es fa molt difícil de limitar però que certament cal buscar una fórmula que responsabilitzi una mica. Sorrosal fa també un crit d'alerta contra els qui assisteixen a les proves en qüestió desproveïts de l'equip elemental que cal per a la pràctica de l'alta muntanya. Tant com la preparació dels participants, l'entitat a què pertanyen hauria de vetllar pel seu equip personal, ja que no és tolerable que s'intenti una ascensió pels **seracs** del Mont Perdut equipat talment com si s'anés al Matagalls, criteri que és ratificat per Hilari Sanz. Llaudó tem que una excessiva cura en l'equip personal pot dur a la conversió de l'excursionista en un maniquí de muntanya. Senties afirma que de moment, en els nostres ambient alpins, no hi ha encara «vedettisme». Segons ell, arribarà ineluctablement, però de moment encara no n'hi ha.

Què passaria si el Centre abandonés l'organització dels Rallyes d'Alta Muntanya? Heus aquí una de les darreres qüestions que és objecte de debat. Sorrosal i Senties afirmen rotundament, sense pensar-s'hi, que tot seguit se'n faria càrrec una altra entitat. Llaudó manifesta que, en tot cas, això no hauria de preocupar el Centre, i que aquesta consideració no hauria de condicionar la seva decisió. Senties en discrepa radicalment. Per a ell l'organització del Rallye és una qüestió de política del Centre. De política d'actuació, s'entén. Sorrosal manifesta que, actualment, el Centre es valora especialment per l'organització dels dos Rallyes, d'Alta Muntanya i d'Esquí, que acrediten el Centre entre tots els excursionistes del país, tant més que aquesta organització mereix fots els elogis per la perfecció amb què es duu a terme. Llaudó desestima aquests aspectes de prestigi exterior, superficial, que entronquen amb les tendències actuals segons les quals només es valora tot allò que és propalat i difós per una bona propaganda, que tan sovint amaga la buidor del contingut. Segons Senties, aquesta és l'època que ens ha tocat viure i l'excursionisme no se'n pot pas sostreure. «Som al ball i hem de ballar» són les seves paraules textuals. Hilari Sanz pregunta aleshores a Llaudó si veu possible alguna altra prova en lloc del Rallye i l'interpellat contesta que no. Sala Albareda, ve a cloure, substancialment, el debat, indicant que admet la disjuntiva entre la continuació del Rallye o la seva supressió, però que allò que considera inadmissible és una simple concentració a la Muntanya. D'altra banda, les funcions socials que queden al marge del Rallye ja són ateses amb l'organització de cursets, sortides d'iniciació, etc.

La discussió continua, viva i animada, un cop, teòricament, es dóna la sessió per acabada, glossant i brodant els diversos punts de vista manifestats. En síntesi, però, tot el que es digué és el que acabem d'exposar. Confiem que la nostra transcripció haurà estat fidel, si no a les paraules, a l'esperit dels diversos punts de vista que es van manifestar i, atenent que cap dels participants al debat no ha tingut ocasió de llegir aquesta transcripció —realitzada sense l'ajuda de cap magnetòfon— abans de publicar-se, accedirem de bon grat a les rectificacions o matisacions que siguin del cas, si en algun punt hem estat notòriament infidels. Les conclusions del debat, és lògic que cadascú —cadascú d'aquells a qui la qüestió preocupa— les tregui pel seu compte. Com hem dit, aquestes sessions no tenien cap intenció decisòria sinó propòsit d'exposició d'idees i punts de vista que puguin ser objecte de reflexió i de consideracions posteriors.

CRÒNICA DEL CENTRE

Marià Perramon, Albert Cases, Antoni Pujol Serra i Joan Bernadó (d'esquerra a dreta i de dalt a baix), que hauran estat els quatre darrers raiers del Pirineu. ▼

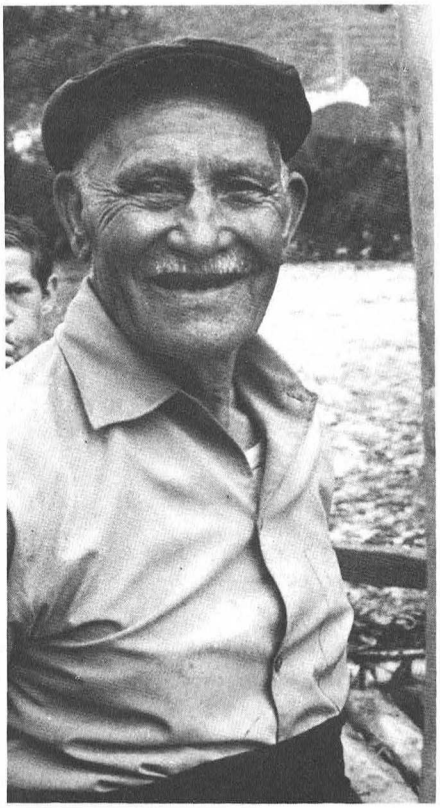

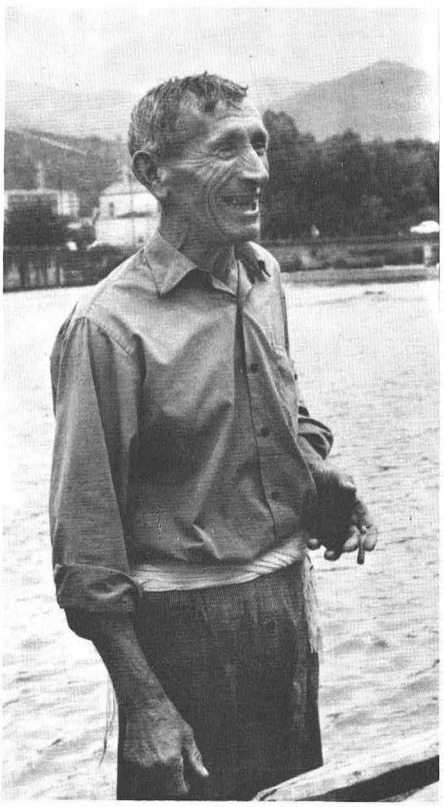

foto: Umbert

Homenatge als raiers

Tal com ja informàvem als nostres lectors al nostre número d'agost, dins el treball del nostre col·laborador Ramon Canals i Guilera sobre els raiers, el dia 13 d'agost d'enguany es va fer baixar per les aigües de la Noguera Pallaresa, en un breu tram que finia a la Pobla de Segur, els que segurament hauran estat els dos últims rais del Pirineu. Això va ser possible gràcies a la feliç iniciativa del senyor Ramon Boixareu, que va venir a coincidir amb la que havia tingut pel seu compte i que anava gestant sense desmai el mateix Ramon Canals.

Els dos rais van ser construïts i tripulats pels antics raiers Marià Perramon Bernardó, de ca la Moixina, de Pont de Claverol, de 67 anys; Joan Bernadó, de cal Quim de Xonant, de Pont de Claverol, de 65 anys; Albert Casas, de cal Franxet, de Coll de Nargó, de 81 anys, i Antoni Pujol Serra, de cal Xurit, de Coll de Nargó de 81 anys. Els va acompanyar, a fi de fer-los costat en cas de necessitat, un antic tirador de cavalleries, Elias Ortigosa, de 65 anys, natural d'un poble de Màlaga i resident a la Pobla de Segur des dels 16 anys. Un dels rais era de dues tramades i l'altre de tres. Cada tramada constava d'onze troncs, lligats amb branques de bedoll. Malgrat la seva edat avançada, els quatre raiers van menar els rais amb habilitat i coratge i van saber sortejar victoriosament els esculls i els paranys que oferia el curs del riu i van aguantar estoicament la pluja persistent, i a estones intensa, que no va deixar de caure en tot el trajecte. La navegació va durar una hora i mitja. Una gran gentada esperava, pacientment, sota la pluja, l'arribada dels raiers i els va acollir amb aplaudiments entusiastes quan aquests, un cop passat el pont de la Pobla, van amarrar els rais a la vora esquerra del riu, a l'indret on les aigües tumultuoses de la Noguera esdevenen manses i tranquil·les a causa de l'inici de l'embassament de Sant Antoni. I, tot seguit, es van cantar l'antiga **Cançó del raier,** segons la celebrada lletra de Verdaguer, i després que cadascú dels quatre raiers i el tirador de cavalleries hagueren rebut una ampolla de «ratafia del raier», el nostre consoci Josep-Jordi Queraltó, en nom del president del Centre, els va lliurar la placa-medalla d'homenatge, la qual va ser també lliurada als altres antics raiers presents a l'acte: Francesc

Dos testimonis gràfics, a les aigües de la Noguera Pallaresa, dels dos últims rais del Pirineu, que esperem que seran conservats com a record. ►

foto: Canals

foto: Canals

March Rabassa, de Sossís, de 84 anys; Francesc Bosort, de cal Pardinyes, de la Pobla de Segur, de 88 anys, i Francesc Monsó Taüll, de cal Paco de la Molina, també de la Pobla, que compta actualment 89 anys. Tal com ja vam informar, es féu també lliurament de la placa-medalla al senyor Boixareu, que, a causa d'haver fet possible la realitat d'aquesta iniciativa, fou nomenat raier d'honor.

L'homenatge del Centre als antics raiers era dedicat a tots els qui encara viuen actualment. El més jove té 64 anys i el degà en té 91. Tret dels que hem indicat, són tots de Coll de Nargó, i llevat de molts pocs, encara hi viuen. El dia 10 de setembre el nostre consoci Jordi Roca Roca els hi féu lliurament de la placa-medalla, cosa que constituí un acte ple de simpatia en aquella població de l'Alt Urgell. Als qui no hi eren presents, se'ls ha lliurat posteriorment. Creiem interessant de donar la relació nominal, amb el nom de la casa pairal respectiva, de tots aquests antics braus raiers que han rebut aquest merescut homenatge del Centre: Antoni Sabartés, de cal Xinco, 74 anys; Josep Forner, de cal Xeró, 77 anys; Joan Plaus Miquels, de cal Pinós, 77 anys; Pere Plaus Ginestar, de cal Paquet, 66 anys; Joan Fàbrega, de cal Xera, 83 anys; Climent Pujol, de cal Tomassó, 71 anys; Francesc Argerich Vinyals, de ca la Munda, 83 anys; Josep Bach, de ca la Marcela, 79 anys; Joan Bach, de cal Sanaüja, 77 anys; Pere Bach, de cal Perot, 64 anys; Antoni Guàrdia, de cal Cugussot, 69 anys; Jaume Blanch, de cal Mumpol, 70 anys; Francesc Perella, de cal Xinco, 80 anys; Joan Ramoneda, de cal Palero, 73 anys; Josep Ramoneda, de cal Pep del Guillot, 71 anys; Joan Buchaca, de cal Mano, 79 anys; Antoni Torrent, de cal Sagal, 79 anys; Josep Soler Graell, de cal Perulla, 80 anys; Joaquim Duró, de cal Quimet, 69 anys; Manuel Galano, de ca la Pubilleta, 81 anys; Pere Oliva, de cal Josepó, 65 anys; Bonaventura Puig, de cal Ventura Pollet, 68 anys; Antoni Oromí, de cal Ton Peret, 89 anys; Josep Pujol Serra, de cal Xurit, 64 anys; Jaume Folch, de cal Terrissaire, 72 anys; Lluís Casas, de cal Faringol, 78 anys; Antoni Blanch Gregori, de cal Ton de la Negra, 91 anys; Manuel Flotats Graell, de cal Joan Moliner, 64 anys; Joan Corominas, de cal Xans, 64 anys; Ramon Bach, 68 anys, i Pere Graell, 66 anys (ignorem el nom de la casa pairal dels dos darrers).

Ve ara a tomb, posats a parlar de raiers, i ampliant la referència continguda a l'esmentat article del nostre col·laborador Ramon Canals, segons la qual una tradició assegurava que la fusta que va servir per a bastir l'«Armada Invencible» havia estat baixada riu Segre avall i, doncs, per mitjà de rais, de donar compte de la informació que ens passa el mateix Canals sobre aquest punt. Als boscos de Fígols d'Organyà hi ha una roca amb una inscripció gravada. La gent del país en diu «el rètol», i n'hi ha que asseguren que fa referència a la fusta baixada amb destí a l'«Armada Invencible». És possible que d'aquests boscos sortís la fusta amb destinació a aquella cèlebre flota, però no sembla creïble que el «rètol» es refereixi a aquell fet, car després d'una informació ocular podem dir que la inscripció —d'unes dimensions aproximades de 60 x 100 cm— actualment és illegible, exceptuant l'encapçalament, on veiem que diu: «AÑO DE 1768» (o potser 1763 ó 1766), i aquesta data cau molt llunyana a la memorable desfeta de l'any 1588. Més avall també s'hi poden llegir dues paraules que potser diuen: «... MONTES ... MEDIO ...». Caldria posseir més informació per aclarir el sentit d'aquesta inscripció lapidària.

Com a colofó, només cal afegir que si bé encara no ha sorgit la fórmula o el mecenatge que permeti la conservació dels dos rais, es manté l'esperança que no seran destruïts. Quant al lloc de conservació, ja s'apuntava la idea, al treball referit, de l'església vella de Miravet, que podria convertir-se en museu fluvial. A més, s'han fet gestions perquè se'n faci càrrec, d'un, el Museu Marítim de Barcelona i també perquè s'habiliti una església desafectada de Coll de Nargó. Esperem que, de tots els projectes, un o altre arribarà a bon port.

Reunió extraordinària de la Junta directiva del Centre a la Molina

Els dies 16 i 17 de setembre la Junta directiva del Centre va celebrar una reunió extraordinària al Xalet-Refugi de la Molina, per tal de fer una revisió a fons del funcionament de l'entitat durant aquest any darrer i establir un pla coordinat d'actuació per a l'any vinent.

Els dos dies del cap de setmana van resultar ben apropiats per tal de fer —ateses les presses i les urgències de la vida ciutadana— aquesta mena de presa de consciència.

Les seccions i comissions diverses, a través de les quals es manifesta la vida social, van tenir ocasió d'exposar els problemes més freqüents amb què solen topar, així com els projectes que tenen per als anys vinents. Aquestes exposicions, contrastades amb els parers dels representants de les altres seccions i comissions del Centre, van permetre que tothom es formés una idea més completa de la complexitat de la nostra Entitat, i portarà com a conseqüència una coordinació més estreta entre els programes de llurs diferents activitats.

Així mateix, durant les diverses sessions dels dos dies de reunió, hi hagué l'oportunitat de manifestar tothom com creia que hauria de ser la celebració del Centenari del Centre, i d'aportar idees i suggeriments sobre els principals actes amb què caldria donar-hi relleu.

Entre els acords més importants que es van prendre, hi ha els següents:

1) Accedir a la demanda de la **Secció d'Esquí** de tenir un local més ample. Passarà a ocupar la sala i dos despatxos del primer pis de la casa nova, i deixarà la sala actual per a estatge social.

2) Prendre consciència dels problemes de la **Comissió de Refugis,** i endegar bé els ja existents (o deixar-los del tot si els problemes cauen fora de la nostra incumbència) abans de pensar a fer els nous projectes a la vall de Besiverri i a la cresta de Salenques. A més, començar a preparar els projectes d'ampliació de la Renclusa per poder demanar les ajudes i subvencions que calguin.

3) **Administració:** Anar gradualment cap a una mecanització del sistema de confecció i cobrament de rebuts i de comptabilitat general.

4) **Conservació:** Estudiar maneres de poder ampliar els locals del Centre, i arranjar urgentment les dependències i parts de la casa pròpia que ofereixen més deficiències. Tenir present la conveniència d'arranjar bé la sala d'actes.

5) **Salardú:** Acabar la installació perquè els estadants s'hi trobin bé, i promoure l'ocupació del Xalet Refugi durant les temporades d'esquí i de muntanya.

6) **Jovent:** Insistir en les activitats orientades de cara als joves, perquè considerem fonamental llur integració a les tasques de l'entitat:

7) **Salvament de masies:** Revifar la informació sobre cases i masies en venda, i incloure també aquelles que es podrien només llogar o arrendar per anys o temporades.

8) **Publicacions:** Insistir en l'actual pla d'edicions i reedicions de les guies del Centre, i preparar la publicació dels previstos per al Centenari (Flora Alpina, Centenari C.E.C., Guia Turística del Pirineu, Directori de socis).

I entre els suggeriments que es van presentar podem esmentar: 1) a la **Secció de Cinema Amateur:** perquè filmi cada any els actes més importants del Centre, fent així una pellícula-reportatge anual; 2) **Patrimoni i Conservació:** Exposar als locals socials, degudament protegits, els objectes de valor artístic o històric que guardem a diversos indrets de la casa. 3) A les **seccions en general,** que en programar actes que puguin afectar els d'una altra Secció, es posin sempre d'acord amb aquesta darrera. 4) Al **CADE,** que miri d'estudiar la manera de poder integrar més fàcilment nous elements a la Sub-secció. 5) A l'**ERE,** que adapti el sistema de préstec de material al de les altres Seccions del Centre. 6) La revista «Muntanya» demana que les seccions hi nomenin un corresponsal amb la comesa de proposar articles de possible o aconsellable publicació.

En resum, va ser una reunió profitosa, tal com n'havíem esperat, els suggeriments i els acords de la qual, distribuïts posteriorment a totes les seccions i comissions, convé que siguin atesos per tots llurs elements directors, per tal d'arribar a confluir en aquella línia d'actuació volguda per tots, evitant alhora la dispersió d'esforços i d'activitats que podria portar-nos a l'encallament i a la ineficàcia. Van convenir que aquest tipus de reunió convenia tenir-lo cada any, alternant-la als diversos Xalets-Refugis del Centre.

E. R. E.

Campanyes d'estiu

Camp oficial d'estiu

El camp oficial de l'E.R.E. va tenir lloc la primera quinzena d'agost als massissos muntanyosos d'Astúries, a la part oriental de la serralada de Pics d'Europa, més concretament a la zona del Jou Luengo.

D'aquest lloc, fins ara pràcticament desconegut pels espeleòlegs, s'ha reunit interessant material d'estudi.

Més d'una dotzena de noves cavitats han estat explorades, i de totes se n'ha efectuat l'alçament topogràfic, i se n'ha recollit també material bioespeleològic actualment en estudi.

En pròximes campanyes es podran completar les dades recollides, per a la seva posterior sistematització.

Dues campanyes a l'Atlas

Un any més, membres de l'E.R.E. han efectuat dues campanyes al Marroc.

La primera es va dur a terme del 18 d'agost al 10 de setembre, i va ser realitzada conjuntament amb el Museu de Zoologia de Barcelona.

La principal finalitat va ésser la recollecció faunística, especialment la dels representants cavernícoles.

Per aquest motiu les cavitats explorades estaven situades en diverses zones: Rif (Bab-Taza), Gran Atlas Central (Ait-Mehammed), zona costera, al sud de Casablanca (Safi), Atlas Mitjà (Azrou).

De totes elles es va recollir interessant material entomològic i se'n va realitzar un ampli reportatge fotogràfic.

El segon grup, collaborant amb el Museu d'Arqueologia de Barcelona, es va dirigir a la zona pre-desèrtica de la vall del Draa, a fi de completar els estudis iniciats l'any passat, i, al mateix temps, prospeccionar noves regions del sud de l'Anti-Atlas.

Aquesta campanya es va iniciar el dia 1 de setembre i s'havia previst que finalitzés a últims d'aquest mes.

Gouffre Lonne Peyret

Durant la primera quinzena de setembre, un altre grup d'aquest equip va efectuar l'exploració de la «Gouffre Lonne Peyret», avenc de més de 900 m de profunditat que es troba a la zona de la Pedra de Sant Martí.

Per l'interior hi circula un important riu subterrani i té un considerable recorregut. Riu avall l'aigua es perd per filtració, en una sala de proporcions similars a les de la Sala Verna (Pedra de Sant Martí) i riu amunt presenta un extens complex parcialment inexplorat.

Saló de Fotografia Subterrània

Dintre dels actes del X Aniversari de la fundació del «Grupo Espeleológico Alavés», de Vitòria, ha estat convocat un Saló de Fotografia Subterrània obert a tots els residents a Espanya.

El primer premi absolut, dotat amb 5000 pessetes i un trofeu, correspongué a una ampliació en blanc i negre de la qual és autor el nostre consoci Fèlix Alabart i Vila, guanyador de molts altres certàmens i el qual ens honorem a felicitar des d'aquestes pàgines.

crònica

Uns actes de civisme dignes d'imitar

Llegim a la revista ADENA, portaveu de l'entitat del mateix nom, dedicada a la defensa de la Natura, que en ocasió del Dia Forestal Mundial, el dia 19 de març, uns nois del grup anomenat «Linces», de la mateixa ADENA, van realitzar una batuda al Campo de la Herrería, cap al cantó de l'Escorial, per netejar-lo de papers i tota mena d'escorrialles. Amb 14 autobusos, cadascun amb un rètol adequat, uns 500 membres del grup «Linces», acompanyats d'un altre nombrós grup d'exploradors, es traslladaren al lloc indicat, molt popular i concorregut per excursionistes i arrossaires. Proveïts, cadascun d'ells, amb una bossa de plàstic i un bastó punxegut, malgrat el temps intempestiu, van arreplegar totes les deixalles consistentes en ampolles, llaunes, papers i plàstics diversos, que van buidar als camions que havien posat a la seva disposició l'Ajuntament i el Patrimoni Nacional, els quals van quedar plens a vessar.

El senyor Rodríguez de la Fuente, que dirigia l'operació, un cop es va donar per enllestida, féu una explicació en què en va glossar el significat, i el va posar com a exemple a seguir.

No fóra pas superflu que aquest acte de tan alta significació cívica i excursionista, tingués el seu reflex a casa nostra, on hi ha tants i tants indrets que malauradament, es troben en les mateixes condicions del que hem esmentat. Creiem que és realment amb l'exemple i amb l'actuació pràctica com s'han de remeiar les anomalies, així com és, certament, amb els medicaments que guareixen les malalties.

Una altra notícia que mereix un comentari elogiós, és la que sabem per mitjà del «Diario de Barcelona», segons la qual, el dia 23 de setembre, un grup de 150 minyons de muntanya de Guies Sant Jordi de Barcelona, amb els seus dirigents corresponents, van passar uns dies a Siurana de Prades i, amb l'anhel de dur a terme una col·laboració desinteressada, van esmerçar els seus esforços a adobar el nou accés a Siurana des de Cornudella, en el qual van fer algunes obres complementàries, entre les quals la installació de desaigües que han de permetre l'escolament de les aigües de la pluja o de la neu, sense malmetre l'afermat, actualment de terra.

bibliografia

Història de Capellades. Esteve Busquets i Molas. 450 pàgs. Dibuixos i fotogravats. Capellades, 1972.

Capellades és una de les viles de la comarca de l'Anoia amb una personalitat més definida, unes arrels més antigues i uns homes amb un bagatge cultural més intens i amb un entusiasme més abrandador. Fruit lògic d'aquest favorable conjunt de factors coincidents, és el llibre que avui tenim el goig de tenir entre les mans, veritable joia bibliogràfica bellament emmarcada en un luxós relligat, perfecta de tipografia i densa de contingut, fruit de la tasca ingent d'un brillant equip mestrívolament acabdillat per Esteve Busquets i Molas, que sota el patrocini de l'Ajuntament de la vila, de diverses entitats —entre elles la nostra— i de benemèrits particulars, ha vist suara la llum.

Des de l'home del Capelló, possible contemporani del de Neanderthal, fins als nostres dies, passant pels temps feudals, la vinculació amb el monestir de Sant Cugat, les guerres de Successió i de la Independència (aquesta darrera, amb l'episodi heroic de Susana Claretona) i les lluites carlines, el llibre passa revista minuciosament a totes les efemèrides històriques de la vila. Però al costat dels fets històrics rellevants, hom té cura de no oblidar els petits esdeveniments locals: festes majors, romiatges, concerts, exposicions. I, així mateix, la fesomia i la idiosincràsia del poble: els carrers, la vida parroquial, els hospitals, les fonts, el folklore local, les publicacions.

Un capítol molt important el constitueix el dedicat a la indústria paperera, de tan evident prestigi a Catalunya, i que ha donat naixença al renomat Museu Molí Paperer, un dels més importants museus locals del nostre país. Un altre aspecte molt complet, és el referent als homes insignes de la vila i als que sense ésser-ne fills hi han dedicat el seu esforç o el seu afecte.

Menció a part exigeix la part gràfica de l'obra, extraordinàriament abundosa amb reproduccions de goigs, estampes, vells gravats, plànols, etc., així com la documentació fotogràfica, plena d'evocacions d'efemèrides llunyanes i de persones ja absents.

Estem, doncs, davant d'una obra summament important que honora una població i els qui l'han promogut i que, amb tota evidència, marca una fita sobresortint, en el camp de les monografies locals catalanes.

Josep Girona

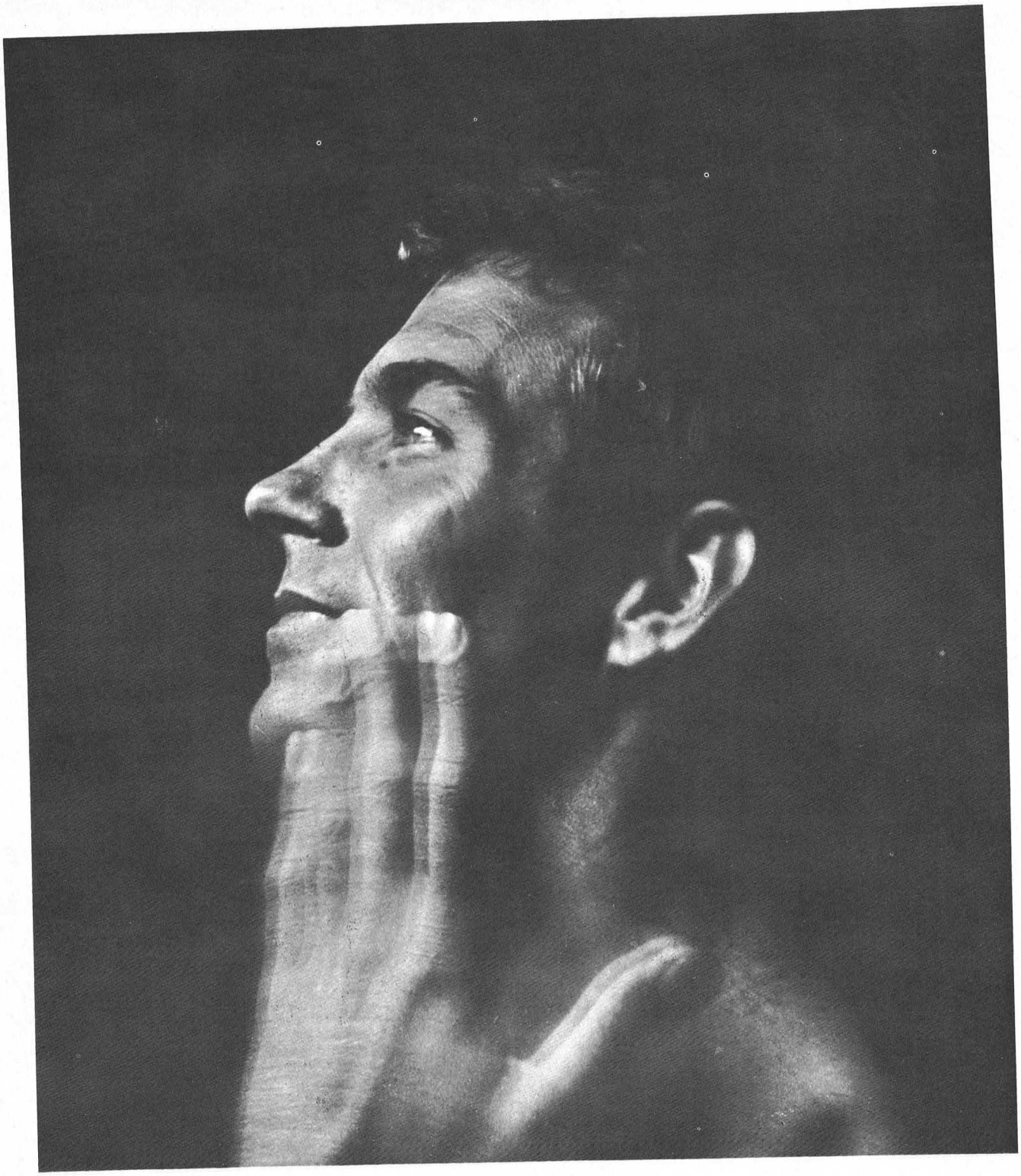

AMB AQUEST GEST...

milions d'homes de tot el món comencen
cada dia llur jornada.
Un massatge fort i baronívol de FLOID
després d'afaitar-vos us evitarà tota irritació
cutània i prepararà la vostra pell
per a l'afaitada de l'endemà.
Amb l'ús habitual de FLOID AFTER-SHAVE
l'home d'avui reprèn la lluita diària,
optimista i ben dispost.

Useu, també, Aigua de Colònia FLOID.
Fresca, baronívola... excitant.

Floïd

HAUGRON CIENTIFICAL, S. A. New York / London / París / Barcelona

· PIJOAN · *estudio baquès*

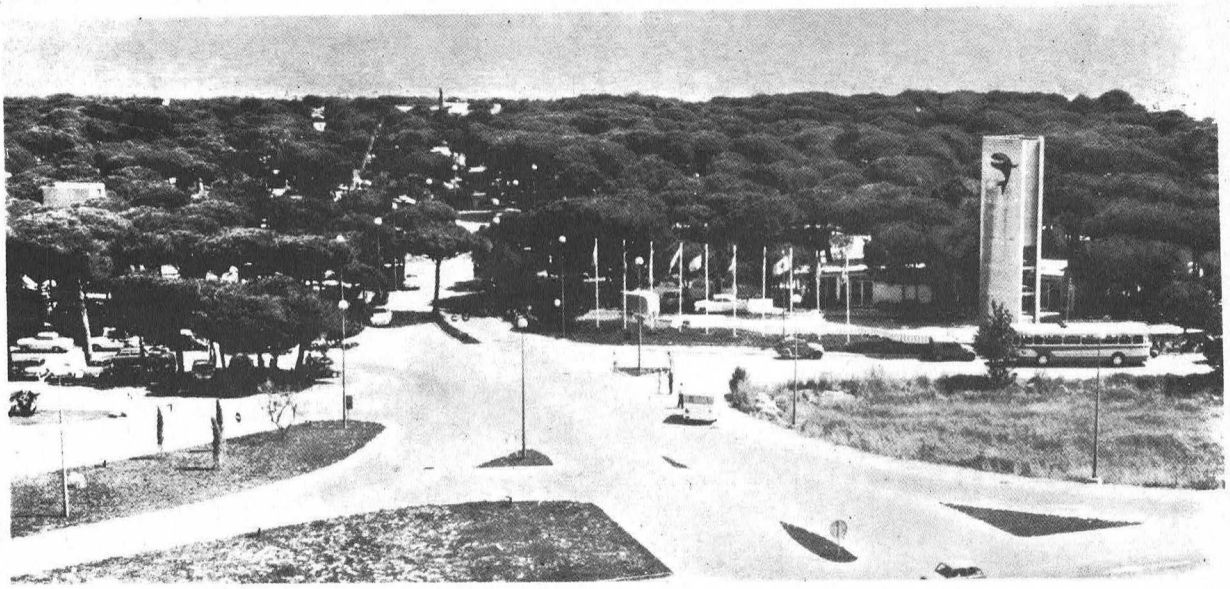

"la ballena alegre"

Camping

La Ballena Alegre

A 9 minuts de Barcelona per l'autopista de Castelldefels, el camping "LA BALLENA ALEGRE", us convida a acampar als seus boscos frondosos i a banyar-vos a les transparents aigües mediterrànies.

Així mateix i per a comoditat dels nostres clients hem instal.lat a l'interior del recinte del camping els serveis complets de bar, restaurant, serveis sanitaris, supermercat, dutxes, lavabos, assistència mèdica, parc infantil, zona esportiva, bugada i planxa i el sector comercial on podreu adquirir tots aquells articles que vulgueu.

No us n'estranyeu! Encara no ha visitat Mañanes

Mañanes es preocupa
per tothom qui vol practicar un esport.
Li aconsella l'equip complet
més adient entre tota una gamma variada de les millors marques.

MAÑANES MK esports

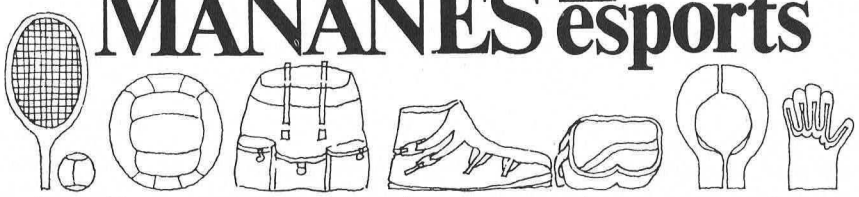

Canuda, 26 T. 232 07 71 Barcelona-2/Via Augusta, 103 T. 217 91 88 Barcelona-6
Bailèn, 170 T. 258 10 15 Barcelona-9/Prim, 99 T. 380 48 21 Badalona

Confecció de Luxe

N'apareixen un o dos números l'any, de més de 100 pàgines. Preu de subscripció anual: 150'— ptes. Disponibles números endarrerits.

Espeleòleg. — Butlletí de relació i informació de l'E.R.E. «Equip de Recerques Espeleològiques». Treballs sobre espeleologia. Presentació ciclostilada.
Subscripció: 100·ptes. cada quatre números. N'acostumen a aparèixer de dos a quatre números l'any. Se n'han publicat fins a la data 15 números. En queden en arxiu exemplars per la venda, tret dels números 1 i 2 (exhaurits).

Altres revistes disponibles del fons d'edicions del Centre en existència

Montaña. — Anales del Centro Excursionista de Cataluña. 1945 (Alpinisme, Esquí, Escalada, Cinema, Geografia, Fotografia, Història, Folklore).
Volum relligat de 320 pàgines, il·lustrat, mapa plegat.
De les publicacions periòdiques del Centre queden en existència un limitat número d'exemplars (per completar col·leccions).
Primeres publicacions excursionistes, des de 1876.
«Memòries de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques», «L'Excursionista», «Butlletí de l'A.C.d'E.C.». «Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana».
Anuari de l'A.E.C. — En queden números solts.
Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya. —1891-1938. En queden exemplars per a completar col·leccions.
Montaña. — Revista Bimestral 1946 al 1969. N'han aparegut 124 exemplars agrupats en 11 volums. En arxiu, col·leccions incompletes. Números solts. Interessants temes monogràfics, amb mapes i itineraris d'excursió, vies d'escalada, ressenyes.
Preu número senzill: 20'— ptes. Número doble i amb mapes: 35'— ptes.
Muntanya 1970-1971. Butlletí bimestral del Centre.
En resten comptades col·leccions completes (11 números). Només se serviran els pocs números esgotats formant col·lecció. Preu: 250'— ptes. Números solts: 25'— ptes.
Per a l'adquisició d'aquestes publicacions i per a tota mena d'aclariments sobre les edicions del Centre, cal adreçar-se a la seva secretaria (carrer Paradís, Barcelona, 2), de dilluns a divendres, de 7 a 9 del vespre. També s'hi poden adreçar comandes per escrit, detallant les obres i els números de les revistes que es desitgin.

La revista **MUNTANYA,** editada pel Centre Excursionista de Catalunya, ha guanyat una nova etapa de superació, tant per la presentació com pel contingut, com a fruit dels esforços d'un treball d'equip.

Ara, **MUNTANYA,** demana la col.laboració dels seus lectors per a una nova etapa d'expansió, perquè aconsegueixi tota la difusió que es mereix.

Franqueig

TARGETA POSTAL

Revista MUNTANYA
CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Paradís, 10
BARCELONA (2)

Molts excursionistes no llegeixen MUNTANYA perquè no la coneixen.

Parleu-vos de MUNTANYA i feu-los-la conèixer.

Retalleu aquest butlletí i doneu-los-el perquè se subscriguin a MUNTANYA

Publicacions del Centre Excursionista de Catalunya

Estan a la venda a les principals llibreries i a la Secretaria del Centre els següents llibres:

Guies-Itineraris de muntanya

Alt Berguedà i Cardener. Agustí Jolis i Mª Antònia Simó. Preu venda públic: 125'— ptes.
Pedraforca. Agustí Jolis i Mª Antònia Simó. Preu: 90'— ptes.
Pallars-Aran. Agustí Jolis i Mª Antònia Simó. Preu:250'— ptes.
Pallars-Aran. Agustí Jolis i Mª Antònia Simó. (Edició en castellà). Preu: 250'— ptes.
Posets-Maladeta. A. Armengaud i Agustí Jolis. (Edició en castellà). Preu: 200'— ptes.
Posets-Maladeta. A. Armengaud i Agustí Jolis. (Edició en francès). Preu: 250'— ptes.
Vignemale-Monte Perdido. R. Ollivier. (Edició en castellà). Preu: 200 ptes.
Meteorologia de l'excursionista. Eduard Fontserè. Preu: 80'— ptes.
Guia per a conèixer els arbres. Francesc Masclans. (Tercera edició, en premsa.)
L'Aneto i els seus homes. Pròxima edició en català i 2ª edició en castellà. Jean Escudier i Agustí Jolis.
(Biografia d'una muntanya i els homes que realitzaren la seva conquesta al massís Maladeta-Aneto.)
La Fou de Bor i cavitats de l'alta vall del Segre. M. Canals, C. Ribera i R. Viñas. Preu: 150'— ptes.

El preu dels llibres, els quals es poden trobar a les principals llibreries, correspon a la venda al públic. Els socis del Centre poden beneficiar-se d'uns descomptes considerables adquirint-los a la Secretaria de l'entitat, on es pot veure l'exposició de publicacions.

Revistes del Centre Excursionista de Catalunya

A més de **Muntanya,** revista de l'excursionisme i dels esports de muntanya, el Centre publica també les revistes següents:

Otro Cine. — Portaveu de la Secció de Cinema Amateur i de l'UNICA.
Al servei del cinema amateur i del bon cine professional.
Revista bimestral. Subscripció anual: 150'— ptes. Subscripció protector: 300'— ptes.
Número solt: 30'— ptes. Subscripció anual a l'estranger: 280'— ptes. 4'— $.
Número solt a l'estranger: 50'— ptes.
Queden en arxiu números endarrerits per a la venda.

Speleon. — Publicada per l'E.R.E. «Equip de Recerques Espeleològiques».
Revista sobre espeleologia física, bioespeleologia, espeologia humana, espeoarqueologia, etc.

MUNTANYA **Editada pel CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA**

La revista excursionista de més tradició i de més difusió de Catalunya.
Reflex de totes les activitats i tots els aspectes de la muntanya i l'excursionisme.

Si encara no sou subscriptor de MUNTANYA, retalleu i envieu aquest butlletí i rebreu puntualment la revista al vostre domicili.

Si ja en sou, doneu-lo a un amic que s'interessi per l'excursionisme i segur que us ho agrairà.

Nom .....

carrer ..... núm. ..... pis .....

població .....

(districte postal)

Se subscriu a la revista MUNTANYA a partir del núm. , amb la quota anual de 135 pessetes.

Cobrament:

☐ gir postal

☐ reembossament

☐ compte corrent

Signatura

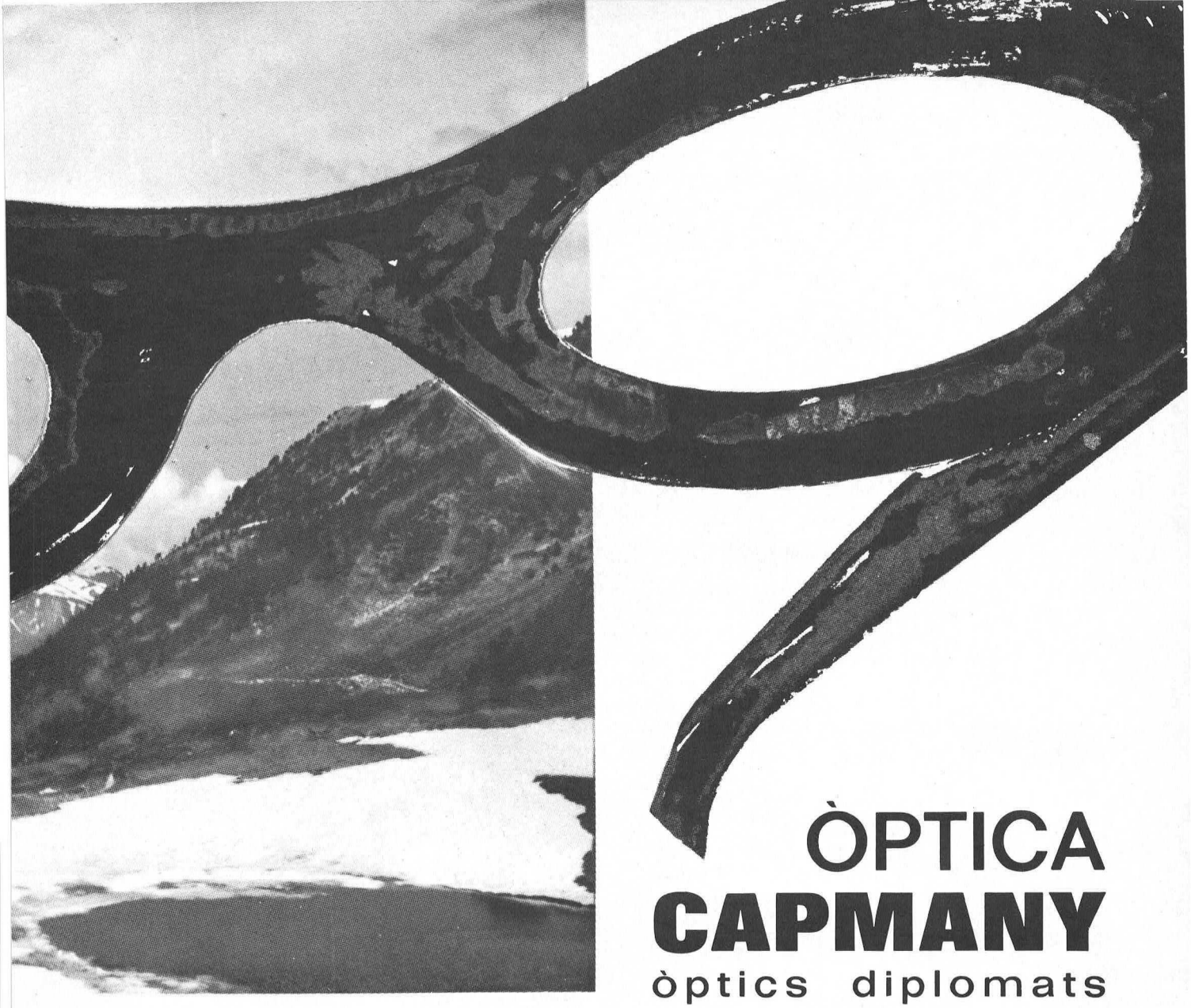

ÒPTICA CAPMANY

òptics diplomats

Descompte especial als senyors socis del Centre Excursionista de Catalunya

Qualitat i gran assortiment en

CINE
ÒPTICA
FOTOGRAFIA

Muntaner, 357 - Barcelona - Telèfon 211 26 57

la DOLOMITE

SANTA EULÀLIA
ESPORTS
Passeig de Gràcia, 93
BARCELONA-8